

Eqmaro Ke

Ebeq sáhnsahwe ahrebé ehwehne.

Árúkaga ebeq sóteh arámbéhriéna anehe wega Pora kérena séhréh atena púku áwíq Árúkae ue sehiranúwe. Anehenura mah pukú Eqmaro Ke pukúue ue sehiranúwe. Sísaga miraéna irarú ehwehnsábé ebeqte pukúgá teíre. Manikáne Awanka miraú arámbéhri Eqmaro Ke pukúgá teíre. Sísaga eqmaro kega pokue mó kehiná suwahpeq mó kehiná suwahperue Sísa éhwéh koreríuwe. Teríútaq Manikáne Awanka se págege aritena séhréh aritowara áhnte kegá sene ehweh irera Sísansabé aiq pútare atówe. Mi ehwéhnká abae agúwara Sísa tagaríah ké áhnte úkuwe. Mah pukúpéqté éhwéhnká minayabeákáq eqmaro kega mirau arámbéhriákáqsábé teíre.

Eqmaro kega miraunsabé éhwéhne.

Sísaga, Manikáne Awa eqmaraníe ú ehwehne.

1 ¹Tíópírasao, néne sehiramé kawerue sáhnsahwe iro. Menah tanáhráq mó pahtí sehiranue áwátáuge. Mi pahtípqué moke Sísaga miraúnsabe sehiranue teawena wega íwáhnorúnsabeakáq teawátáuge.
2 Wene arambehri áhwárótaqkakáq íopeq kiu tanáhráqsábéákáq teawátáuge. Wega marakóipeq míotaq wehuke eqmaq suanieéna omaq sitowe. Manikáne Awanka Sísa iwíah atowana wega íopeq kinaútaq omaq sito ke síwáhnorúwe. ³Téhwe Sísa awankátaq táhpague pukéna anehe oga úkéna mó wehekáh mó wehekáhnue omaq sito keba séyééna wewe sokigi aritowara tagowe. Tagowana 40 wehekáh miraéna Manikánka wahnah wahnahnirabeqte éhwéh teriuwe.

⁴Mi tanáhráq sega momiwírítáaq Sísaga mahraréna, Sarúsarama suwahpeq apubíue sueq pokiyehboq Nániboga eqmarahna aní tuinayabé wensabé áwénunoro. Menah Nániboga eqmarahna aní éhwéh téfýátáuge.⁵ Naho Sóniga wání meriuwana Manikáne Awanka áhníborá tunse iteba mía míainkehe úwe.

---

^a **1.4** Sísaga eqmarahna anímé Manikáne Awa mire. Árúka 24.49, Sóni 14.16-17, Eqmaro 2.33 tagáhno.

⁶Mó tanáhráq eqmaro kega momiwúríoitaq sega Sísansabé kasenéra, Ísara ke iteitene marakóraq amahnága wahnahnoro aitaníbo uwe.^b ⁷Uwana Sísaga sensabé, Nániboga moke mi tanáhráqkákáq wéhékáhnakaq wahnahnire. Minawé íre iteitene arambehri puaq itega mi tanáhráqkákáq wéhékáhnakaq íre tagariáhwe. ⁸Minawé íre tagarawéq mahraue tagariagehe. Manikáne Awanka iteba tuinaraq ite págege aitahnaq itega íné éhweh mah kehiná kékhná korerigéhe. Sarúsarama suwahpeqe kéreq moke mó Súria marákórápéqté kéreq Sámária marákórápéqté kéreq moke mah kehiná kékhná korerigéhe úwe.

Sísa íópeq kibekú ehwehne.
(Máhka 16.19-20; Árúka 24.50-53)

⁹Mah kehiná kékhná korerigéhe úwana eqmaro kega tagotaq Sísa tumerowana íópeq kire írabúyápipeq kibekúwe. ¹⁰Kibekúwara sega íópeq awahnkanue tagaríwara taberábe korósíákáq ánítégá iriwe míoye. ¹¹Iriwe méra sensabé, Kehrari marákórápéqté kéo, aneqsabé iriwe méq íópeq ebitiaho? Sísaga ite iuwena íópeq pokiraq tagahwe. We amahnága pokinserah mókake tuinawire uye.

Súrásane arambehri awaq mio ehwehne.

¹²Uyara eqmaro kega Óríwi sawéhrápéqté tunse Sarúsarama suwahpeq wahtotaq tueaguwe. ¹³Tueagéra sega kaegaeu nah abobórähpeq kíúwe. Sensíwíqmarimé mahraue Píta, Sóni, Sémisi, Ehntaru, Píripí, Tómáhsí, Pátórómíyu, Mátíyu, Ápiásane ahninkáwá wenáwíq Sémisi, ebeh ehwéh iriaréh ání wenáwíq Sáímóni, mó Sémísine ani wenáwíq Súrásá mirauega kíúwe. ¹⁴Sereq Sísane ábákawaréhreq wenanoreq mó inínsónseqka sirupipeq peh morá íwíáhue moráráq púreq aruqaruruwe.

¹⁵Mó wehekáh sega mirautaq 120 ke áhnte Sísa tagariáh kégá momiwúríowe. Pítaga iriwe ména mahraréna, ¹⁶Nánuwahraho, naho Manikáne Awanka Tébítí iwíáh atowana Súrásá éhweh sehiraníwe. Súrásaga Sísane naruo kowerironsabe mi sehirá aiq pútaraguraire. ¹⁷Sísa Súrásá omaq atowaq Súrásareq itereqka moráráq arambehriuraune úwe.

¹⁸Súrásaga Sísane naruo kowerironsabe móne meyowara mi monéráté marakó paiqmárówe. Súrásaga sáwéhrapeqté ayahqno maraipérue surahúwana wene ayahba tapoagúwe. Wene ayahba tapoague wene ayamári pehrápeq sahagúwe. ¹⁹Wega miraúnsabe moke Sarúsarama suwahpeqe kégá irera mi marákóyábé áwírumé sene ehweh Ákérámae atówe. Mi awíqmé Korahq Marakóe atówe.

^b **1.6** Sísa marakóipeq tutaq Aroma kegá Ísara kené marakó págegeue wahnahnuwara áhnte kegá íwíáhéra, Wega Aroma ke kaqsuena iteitensabé, Wahnahnoro aitankéhe íwíáhuwe.

²⁰ Pítaga Súrása éhwéh mó mahraréna, Buk Songipeqté éhwéhnká aiq mahraréna,

Wene mátabu susa matábú kanae. Mó kegá mitaq íre míáhro arito ire. *(Buk Song 69.25)*

Mi ewhéhká mó mahraréna,

Mó anínká wene arambehri awaq miankéhe ire. *(Buk Song 109.8)*

²¹⁻²² Sóniga Sísa wání meawátaitaq táchmaro kegá Sísa kétowe. Segá kékérue Sísaga oga úkuraitaqkákáq íópeq kiraitaqkákáq tagarowe. Mó ke Sísa éhwéh terigeheéq mina tahnsa Sísa kékéri aní iwíahue omaq atanéhe úwe.

²³ Pítaga mi ewhéh teriuwara sega téhraníté omaq sitówe. Mó aní wenawíq Máhtíásae. Mó aní wenawíq Sósépae. Sósépawe we mó awíq Pásábae. We mó awíq Sásátae. ²⁴⁻²⁵ Segá mahrarue púreréra, Itene Wahnhaho, arega ómi kehináné sirupipeqté íwíahwé aiq tagariahne. Arega eqmatona arámbéhrí Súrásaga aiq suena ahbabárorabeq pokuraire. Wene arambehri mirainkeheé arega omaq atahna aní sokigi aio éra púreruwe. ²⁶ Manikánka omaq ato aní taganeheéra sega káriq ebáh tuparuqme tagéra Máhtíásawe Súrásane arambehri mirainkehe atówara we Sísa kéró ke, airápété morá kéreq arambehriúno átówe.

Manikáne Awanka tu ehwehne.

2 ¹Asiu kené siahrraq ko tanahráq áwíq Péntíkósie.^c Ebeqte wehekáh sutaq Sísa tagariáh kégá moke peh morábí sáhuriówe. ²Sáhuriówana íópeqté éhwéhnká anotah soíríqká uu inserahníwara ómi nahupeq tútuue míó kega apubíue írówana ³anehbí irobina tahnsá náneqmarí ábóroragúwara tagowe. Tagowara irobina abae ague mó anípá mó anípánuwe abae agíúwe. ⁴Manikáne Awanka sirupipeq tuména iwíah arito púara sega mó kehináné kambare ehweh iraruwe.

⁵ Mi tanáhráq áhnte Asiu ke mó kehiná mó kehiná suwahpeqte Sarúsarama suwahpeq sewíówe. Mi ke Manikánsabe iwíah íwíah atáh ké wóe. ⁶Segá mi ewhéh irera sega morábí sáhurawéra írówarawe Sísa tagariáh kégá mó kehiná mó kehináné ehweh iraruwe. ⁷Iraruwara seyene ehweh irarunsabé író kega áhtenéra, Árahue irareo éra iwíahue tagowe. Segá áhtenéra mahraréra, Iteitene ehweh irare kewé se peh morá Kehrari marákórápéqté ké wóe.

⁸ Segá itetene ehwehmarí irarewaq ironi. Segá itene ehweh árahue irareo? ⁹Ite Pátia kewé Míría kewé Érámi kewé Mésópótémia marákórápéqté kewé Súria marákórápéqté kewé Kápárósia marákórápéqté kewé Póntusa marákórápéqté kewé Esia marákórápéqté kewé itene ehweh irarewaq

^c 2.1 Péntíkósiyabé éhwéhmé píku anehepeqte séhíramé “Manikáne Píkuipéq Kéh Áwahe Éhwéhne” ue kéhrabeq tagáhno.

ironé. ¹⁰Párígía marákórápéqté kewé Pámbíría marákórápéqté kewé Ísípi marákórápéqté kewé Áríbía marákórápéqté kewé Sáíríni suwahpeq wahtotaq mi kewé Aroma suwahpeqte náhnsó kewé itene ehweh irarewaq ironé.

¹¹Mi kewé Aroma suwahpeqte náhnsó kewé táhmaro Asiu keúrá míahwe. Mó mitaqté ké Asiu kené sánsá mero ke míahwe. Kíriti marákórápéqté kewé Árébía marákórápéqté kewé moke mi kegá itene ehweh irarewaq ironé. Manikánka págege arámbéhríinsabé sega irarewaq ironé. Moke iteruwahrahga irarewanserah itene ehwehmarí irarewaq ironé uwe.

¹²Sega áhtenéra sene sirupipeq iwíáh kikiréra, Itene ehwehmarí árahue irarewapómo? Aneq sansápómo uwara ¹³mó kegá siwiréh aritera, Segá peh píah nah puara mígúwahgu ewhéh irarewe uwe.

Pítaga pahsuo ehwehne.

¹⁴Uwara Pítareq airápété moráue eqmaro kerekqa iriwe míówe. Pítaga mipi sáhurió keyabé anotahtaq teriena, Sarúsarama suwahpeq kaegaeo kerek moke mó Asiu kerero, ehweh teiníboq írátíáhro. ¹⁵Abehq wání nah puara mígúwahgu ewhéh irarewe eme írakaumo. Amahnága pópoqnah peh ákáhtaq kéhrana íre píah né tanahráre. ¹⁶Mó kené ehweh irarensabé Manikáne ehweh irarú ani, Sóériga mahrráreña,

¹⁷Manikánka iraréna, Anehe tanahráq Néniwa mah kehiná kékínápá eqmaq auwaníe. Néniwanka néne ehweh iwíáh aritahnara itenahnimáhqsonseq iteriyahumáhqsonseqa ewhéh irarigehe.

Itene mahbigauné siwanka tagagehe. Orerónká áónáh tagagehe.

¹⁸Mi tanáhráq néne arambehri mirao weh áhrébá néniwa eqmaq auwaníe. Néniwanka néne ehweh iwíáh aritahnara ehweh irarigehe. ¹⁹Íopeqté íre tagariáh náneq sokigi ainíe. Marakóipeqté moq págege sansá sokigi ainíe. Korahqkakáq iraakáq áúnínaakáq tagagehe. ²⁰Pópoqnah sunkíkíraginae. Íotaq korahq tahná tautáúraginae. Miraínagake anotah Wahnáh ánínka págegeue wahnahnána tanáhráq áhníbóránire. ²¹Are néne Wahnah míahno ue níáhrabira kewé kaweraritanauge ire úwe. *(Joel 2.28-32)*

²²Pítaga mó mahrráreña, Ísara keo, mó ewhéh kawerue írátíáhro. Sísa Néhsara suwahpeqte ání éhweh teiúge. Wega Manikáne arambehri mirainkeheéna Manikánka Sísa omaq atowe. Minayabe tagariageheéna Manikánka págege atáráire. Págege atáráirana wega íre tagariáh náneqkakáq págege arámbéhríákáq sokigi aitáráire. Itene iuranka tagahnsabé aiq ahteborghe. ²³Naho Manikánka iwíáhue tagarionserah menah itega Sísa táhtoqme ahbabáq ke móriátowara sega awankátaq táhpatowana putiaraire.

²⁴Sísa íre airaiq pusa ání míahrahurai puana Manikánka érorahirabeqte iriatena oganúq atáráire. ²⁵Naho naho Tébítí, Sísane aigaqnaga íre wewensabé irarena peh Sísansabé teiena,

Néne Wahnahnka ínéreq mía míaime tagaríóge. We néne niyah púpeq mía míai puana íre áhreúge. ²⁶Minayabe nirupipeq eyoyóire. Néne níwéhrate iwíáh íwíáh atóge. Íné pukonaraq arega organúq intaniewóné íwíáhuge. ²⁷Íné pukonarabeq arega néniwa íre nuwankéhe. Peh organúq intankéhe. Arene kaweq aníné ninonka íre karekinawire. ²⁸Arega oga mía mía ahtápéq sokigi aníátóne. Arereq mía míauya puana nirupipeq eyoyóinawire úwe.

(Buk Song 16.8-11)

Mi ehwéhmé Tébítiga teiuwe.

²⁹Pítaga mó mahraréna, Nánuwahraho, itene igaqna Tébítí éhweh pahsuqme teiníe. We naho putiowara maisarówana wene kárékú anónká amahnága maisia máiq mahtaq kéhre. Minayabe íre wewensabé iraréna peh Sísansabé irarúwe.

³⁰Tébítíwe Manikáne ehweh irarú ani ména Manikánka mirainaúge ú ehweh írátíowe. Manikánka naho Tébítí teawena, Amahnága arega wahnahnónanserah mókake arenanahga wahnahninkehe. Peh ainq pútariahnsanuge únsabe ³¹Manikánka mirainaú arámbéhrífýábé Tébítiga ahrebówe. Ahrebéna we ainq tagariomé Manikánka ite meirena kaweraitankeheéna omaq ato aní organúq atanawire. We pukirabeq íre auwanawire. Wene anonka íre karekinawire. Peh organúq atanawire tagariowe úwe.

³²Pítaga mó mahraréna, Manikánka Sísa iriatena organúq atowaq ite moke tagarawéq teiune. ³³Manikánka Sísa wene ayah púpeq atowana anotah Wahnáh ání míaraire. Míarairana Manikánka teawátainserah Wenawa Sísaba eqmatairana Sísaga Manikáne Awa iteba eqmaréhre. Minayabe itega amahnága ainq tagariáhwe. Itega íráh éhwéhmé Manikáne Awanka iwíáh aitéh éhwéhne. ³⁴Tébítí pukútaq wene anonka íópeq íre kiuwe. Minayabe íre wewene anonkansabé peh Sísa íópeq kiunsabe irarúwe. Wega mahraréna,

Itene anotah Wahnáhnká néne Wahnhnabé, Niyah púpeq kiwíahno. ³⁵Mókake arene naruoakáq wahnahnarito ataníe irarire úwe. *(Buk Song 110.1)*

³⁶Pítaga mó mahraréna, Ísara keo, ite ómi kawerue iragéhboq írátíahro. Itega Sísa awankátaq táhparesq subiq sutowe. Manikánka mi anínsabé, Are ínéga omaq ató ání móne. Anotah Wahnáh ání míahno atáráuge úwe.

Áhnte wehekéqká Manikánsabe ainq pútare atera wání meyó ehwehne.

³⁷Morábí kiranéhnurió kega írówana mi ehwéhnká sirupipeq pówe. Sirupipeq pówara sega Pítareq mó eqmaro kereqsabé kasenéra, Iteruwahraho, aneq miraonehnkono ³⁸úwana Pítaga sensabé, Itene ahbabáq kaqiuwankéhboq itene ahbabáq sansa sueq Sísansabé áhraboro.

Sísansabé áhrabéq wání meyáhro. Mirairataq Manikánka itene ahbabáq kaweraitena Wenawa iteba eqmarankéhe. ³⁹ Itereq itene animárínseq íre wahtopeqe kéreq ómi mirairataq Wenawa iteba eqmarankéhe. Maniká itene Wahnahnka ómi omaq sito kega mirairataq Manikánka Wenawa iteba eqmarankéhe úwe.

⁴⁰ Pítaga mi keyábé áhnte mó págege ehwéh pahsuqme teriena, Manikánka kaweraitankéhboq mó kegá ahbabárabeq sueq kaweqtaq míáhro úwe. ⁴¹ Áhnte író kega wene ehwehnabé aiq pútare atówara wání meríúwe. Wání meríúwara mi wehekáh sega Pítarehba kobaritawe míówe. Peh íregáritaq wehekéq 3 táhúséni (3,000) wehekéqká kobaritawe míówe.

Peh morá íwíáhuríó ehwehne.

⁴² Seba méra Pítareq mó eqmaro kerekka síwáhnoru ehwéh irera peh morá íwíáhuwe. Peh morá íwíáhéra sene tópah mewe moráráq néra moráráq púreq aruqaruruwe. ⁴³ Manikánka págege aritowara Pítarehga áhnte otáq sánsá mirauwe. Mirauwara moke tago kegá áhtenuwe. ⁴⁴ Moke Sísansabé aiq pútare ató kega moráráq méra sene ménsámehnsánsabe peh morá íwíáhuríowe. ⁴⁵ Segá sene ménsámehnsátate méyó moné mewera Sísá tagaríáh tábónáh ké náriúwe.

⁴⁶ Mó wehekáh mó wehekáhnue sega Manikánsabe iwíáh íwíáh atáh náhtápéq séyéuwe. Séyééra pokue sene nahmarítápéq táchutahuq moráráq naruq naruowe. Sirupipeq eyoyóuwara táchutahuq moráráq naruq naruruwe. ⁴⁷ Segá Manikánsabe iwíáh íwíáhuwara moke tago kegá íwíáhéra, Kaweq kee uwe. Mó wehekáh mó wehekáhnue áhnte mó kegá Sísansabé aiq pútare atówe. Aiq pútare atówana Manikánka se kaweraritowara Sísansabé aiq pútare ató ke áhnte aguwe.

Soriqnah ani kawerato ehwehne.

3 ¹Tunsorerutaq Asiu kegá púreq aruqarurotaq Pítareq Sónireq Manikánsabe iwíáh íwíáh atáh náhtápéq seyherauye. ² Mi nah méhpéh áwíq Kaweq Mehpéhne. Mitaq soriqnah ani tútuue míówe. Wenanoga maqmarotaq soriqnah ani maqmarowe. Mó wehekáh mó wehekáhnue wene iyahnabo anímárínká meqmera mi mehpéh móata móatauwe. Nahupeq kíra keyábé inehinkeheéra meqmera móatówe. ³ Wega Pítareq Sónireq nahupeq kibekoyehera uyataq tagéna, Náníétao úwe.

⁴Náníétao úwana Pítaga we ebitáwéna wensabé, Ite tagáhno úwe. ⁵ Úwana wega se tagéna iwíáhéra, Aneqpopoq nánigéhe íwíáhúwe. ⁶Íwíáhúwana Pítaga wensabé, Íné íre móneakáq ání múge. Mirainieu naneq teawiné. Néhsara su wahpeqte ání Sísá Karáhé áwírue teawíge. Iriwe nogó atóge úwe. ⁷Miraréna wene púpeqte áyáhnkárátáq táhtoqme

iriatowe. Iriatowana wene aiaurankakáq aigáránkákáq apubúue págege agúwe.

⁸ Págege agúwana mi anínká suansúá keirigue nogena nahupeq kierirowe. Kierirena wega nogena ahkuagu ahkuaguéna Manikánsabe iwíáh iwíáh atowe. ⁹ Manikánsabe iwíáh iwíáh atowara ómi nahupeq míó kega we tagéra, ¹⁰ we Kaweq Mehpéhtáq tútuue ineh inehéwéh ání míre uwe. Wene aigará kaweragúnsabe, Éhneh. Aiq kaweragire éra áhtenuwe.

Pítaga mitaq míó ke teriu ehwehne.

¹¹ Kaweragú aninká Pítareq Sónireq táhtorowara ómi tago kegá áhtenéra pehbeheráh seba suwe. Anotah wahnáh wenawíq Sórómóni Asiu kené wahnah míotaq pearó owewéhpéhtápéq suwe. ¹² Suwana Pítaga tagéna sensabé, Ísara keo, we kaweraginsabé aneqsabé áhtenoo? Itewe aneqsabé ebitiaho? Ite págege aníté méta kaweratehye iwíáho? Manikánka itensabé, Kaweq aníté wóye aitéhnsábé kaweratehye iwíáho? Írakaumo. Íre itegae.

¹³ Manikámé we Ébáráhmareh Áhísáhkireh Sékópareh itene iqaqnaréhne Maniká ména wewega mah aní kaweratéhre. Áhnte kegá wene arambehri awahbeh ani Sísawe, Anotah aní míéhre atageheéna kaweratéhre. Sísa marakóipeq míaraitaq sega we subigeheeéq itega táhtoqme naruuo kebá meqmeq móátárówe. Wahnah aní wenawíq Páhírátiga, Sísa íre ahbabáq ani púana pugeq auwaníe iwíáhurairaç itega ahqáho atárówe. ¹⁴ Manikánsabe arutaboori anímé kaweqtaq mía míaurai anímé itega ahqáho atárówe. Peh mó ke subiq sutai aní pugeqio urowe. ¹⁵ Oganúq itahráhi aní subiq sutowe. Itega Sísa subiq sutowana Manikánka iriatáráire. Minayabe Sónireq ínereqka itene iuranka tagéta teiuye.

¹⁶ Sísansabé aiq pútare ateta wenawírue áhrabúya puana wega mi aní kaweratéhre. We awaho ani míéhraç tagahwe. Sísansabé aiq pútare atoyanka mi aní kaweratéhraç tagahwe úwe.

¹⁷ Pítaga mó mahraréna, Nánuwahraho, itereq itene wahnahmarínseqka Sísa subiq sutotaq we Manikáne ahninkáwá míéhnsábé itega íre ahtebarowe. Íre ahtebéq pehipi subiq sutowe. Minayabe aiq tagaríóge. ¹⁸ Manikánka wene ehweh iraru ke iwíáh aritowara ómiga mahraréra, Manikánka omaq ato anínká pukina ínaraq anotah érinawire uwe.

(Aisaia 50.6, 53.5)

¹⁹ Minayabe Manikánka itene ahbabáq kaqiuwankéhboq itene ahbabáq sansa sueq wensabé áhraboro. ²⁰ Mirairataq Manikánka itene irupipeq eyoyó aitankéhe. Sísa Karáhé itene Wahnah míankeheéna Manikánka omaq atowe. ²¹ Amahnágá Sísa íopeq mía míaire. Manikánka wene ehweh iraru ke iwíáh aritowara naho mahraréra, Mókake Manikánka moke kawerinkehe uwe. Amahnágá Sísa íopeq mína mi tanáhráqsábé áwénunire.

²² Mósísiga itene igaqnansabe naho mahraréna,
 Maniká itene Wahnahnka wene ehweh irarinkeheéna itereq
 míonarabeqe ání eqmarankéhe. Ínéga mirauraunserah
 eqmarahna anínká mirainkehe. We sínaraq irarína ewhéh moke
 kawerue íráhro. ²³ Wega irarína ewhéh íre íréhra kewé pukigehe.
 Manikáne animári míéhrarabeqe kaqsuanhnaraq pukigehe úwe.
(Lo 18.15-19)

²⁴ Manikáne ehweh irarú ani Sáhmúériga Sísa tutai tanáhráqsábé
 irarúwe. Moke we anehe su anímárí, Manikáne ehweh iraru
 anímárinseqka moq amahnága tánáhráq, Sísa tutai tanáhráqsábé
 iraruwé. ²⁵ Manikáne ehweh iraru kewé itene igaqnaréh wóe. Íre peh
 morá itene igaqnaréhyabe iraruwé. Moke itensabéákáq iraruwé.

Manikánka itene igaqna Ébáráhmansabé naho teawena, Arenahninká
 mah marákó márákóípéq mó kahnáh mó kahnáhnue kaweraritankéhe
 teawuwe éna ²⁶ Manikánka wenahni wene arambehri awahbeh aní
 iriatena ebeq ite Asiu keba eqmataire. Itene ahbabáq kaqiuwankeheéna
 wenahni eqmataire úwe.

Pítararé karábúsiipéq mórító ehwehne.

4 ¹Pítareq Sónireqka Manikánsabe iwíáh íwíáh atáh náhúpéq míó
 keyabé síwáhnoruye. Síwáhnoruyataq Manikáne ehweh mibeq
 mahbeq arítáh kéreq Manikánsabe iwíáh íwíáh atáh náhtápéqté wáhnáh
 párisíreq Sáyúsi kéreqka suwe. ²Pítararégá síwáhnoréra, Sísa oga
 úkurainsabé mókake pukira ke mó oga úkoneherawoe uyara mina su
 kegá írówe.

Irera sene ehwehnsabé anotah abiáhnsánéra ³Pítararébá sure táhtoqme
 meriqmera karábúsiipéq mórítówe. Ío tupekútaq puara ahbiahipeq
 kotiighehéra mórítówe. ⁴Mi wehékáh áhnte író kega Sísansabé aíq pútare
 atówe. Peh íregáritaq wéh 5 táhúséni (5,000) wehgá aíq pútare atówe.

Sega Pítararéyábé ehweh arító ehwehne.

⁵Ahbiahipeq Asiu wahnáh kéreq Asiu kené aboawah wehreq
 Mósísine ehweh síwáhnoru kerek Sarúsarama suwahpeq sáhuriówe.
⁶Sáhuriówana Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéné wahnah
 wenawíq Ánasa míowe. Ánasa wenawahrah sensíwíq Káiyápásareh
 Sónireh Árékásántareh mó wenawáhráhreqka moraráq sáhuriówe.
⁷Mitaq sáhurawéra, Meriqme sero uwana Pítareq Sónireq meriqmera
 seba mórítówe. Mórítowara mi pi sáhurió kega kasenéra, Insegá págege
 aitáráiraq mi soríqnáh ání kaweratáróyo? Inse áwírue kaweratáróyo uwe.

⁸Uwana Manikáne Awanka Píta págege atena iwíáh atowana Pítaga
 sensabé, Wahnah kerek aboawah wehrero, Írátiáhro. ⁹Soríqnah ani
 séhréh atáráuyansabé inse áwírue kaweratáróyo kasenoo? ¹⁰Itereq moke

Ísara kereq iragéhboq írátíáhro. Itega Sísá Karáhé Néhsara suwahpeqte ání awankátaq táhpatowana putiaraire. Putiarairana Manikánka iriwe organúq atáráire. Sísá Karáhé págege aní míeh púana wénawíq áhraburauyansabé soriqnah ani kaweratáráire. Kaweratáráirana ite míáhrabeq we amahnága awaho ani míéhre.

¹¹ Nah pearáh kégá wahq awanká tagéra, Iroke awankáne éra sutowana anehe mi wahq anotah kawéq wáhq úkire.^d

(Buk Song 118.22, Aisaia 28.16)

Mina inserah itega Sísansabé ahqáho atárówana we anotah Wahnáh ání úkuraire. ¹² Peh morá Sísaga webataq itene ahbabáq kaweraitahráhire. Peh morá Sísá áwírue ahrabo ke wega kaweraritankéhe. Mah marákó márakóípéqmé mó morá áninká itene ahbabáq íre kaweraitahráhire úwe.

¹³ Pítareq Sónireqka míó keyabé íre áhreia ehweh pahsúoyansabé wahnah kereq aboawah wehreqka író kega áhtenuwe. Áhtenéra iwíáhéra, Se íre sigaruuroya aníté peh wahba arámbéhríraté áníté wóye íwíáhuwe. Iwíáhéra, Sewe Sísá kétóya aníté wóye uwe. ¹⁴ Wene aigará kawerato aninká Pítararébá míowara tagéra mó ewhéh mi tanáhráq íre irarerahuwe.

¹⁵ Íre irarerahunsabe wahnah kereq aboawah wehreqka Pítararé kaunsíri kegá momiwíurabeqte máhpeq sitera sío síouwe. ¹⁶ Sío síoéra, Mi aníté aneraruanéhnkono? Segá ótaq sansá aiq pútaq mirauroyara moke Sarúsarama suwahpeqte kégá tagaríáhwe. Segá kaweratóya ewhéh itega íre epéq suahráhúne.

¹⁷ Mi ewhéh abae agínéhboq págegeue ehiya míáhtao aritanéhe. Mó ke Sísá áwírue síwáhnoriyeho ue terianéhe uwe. ¹⁸ Terianeheéra Pítararé síáhrabéra sensabé, Sísá áwírue móñkakáq síwáhnoréta teríyehboq túbah agotao ue teríúwe.

¹⁹ Teríúwara Pítareq Sónireqka sensabé, Manikáne ehweh sueta itene ehweh íréhyataq Manikánka itensabé kaweróye aitankéhbo? Írakaumo. Minayabe iteitega iwíáhue tagahro. ²⁰ Itega tagéta írátáuya ewhéh íre ehiya míáhrrahúye. Peh teri terinoyehetauye uye.

²¹ Soriqnah ani kaweratonsabe ómi kegá Manikánsabe iwíáh íwíáh atówe. Minayabe wahnah kegá iwíáhéra, Mó kegá itensabé sibiahnsa aitehboq Pítararé pehragaritanehe uwe. Segá Pítararéyábé, Subónehboq Sísane ehweh móñkakáq íre teriétao éra kaqsúowe. ²² Kaweragú aní 40 opéq peh soriqnah ani míowe.

Sísá éhweh terigeheéra págege aito ue púreru ewhéhne.

²³ Kaqsúowara Pítararégá sensuwahrahba pokuye. Pokéra Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéné wahnahnseq Asiu kené aboawah

^d 4.11 Mátíyu 21.42 aigárápéqté éhwéh tagáhno.

wehreqne ehweh teríúye. ²⁴Teríúyara irera Manikánsabe moráráq púreréra mahraréra, Itene anotah Wahnáhno, arega íópeqkákáq mah marákó márakkókákáq sóreq wanínkákáq miraróne. Moke mahnana kék néneqkakákáq miraróne. ²⁵Arene arambehriú ani, itene igaqna Tébítí Arenawanka iwíáh atowana sehiranue mahraréna,

Nahnso kewé aneqsabé anotah abíáhnsánoo? Aneqsabé ehweh pehipi moraenoo? ²⁶Mah marákó márakkóípéqté wáhnáhmárínseq anotah anímárínseq ebehoneheéra sokah sokahowe. Manikánseq wega wehuke merinkeheéna omaq ato anínseqsabé kotioneheéra morábí sáhuríáhwe úwe éra púreruwe. *(Buk Song 2.1-2)*

²⁷Sega mó púreréra, Tébítiga naho sehiranúmé amahnágá iteruwahpeq Sísa suboneheéra sorupariarowe. Kaweq arénáhní arega eqmarahna aní Sísa suboneheéra sorupariarowe. Érótireq Póntíásá Páhírtátreq wáhnaupéqté kéréq Ísara kerekka Sísa suboneheéra sorupariarowe.

²⁸Arega naho págege iwíáhue miraóna iwíáh anehe kaqme miraurowe. Arerenga mina íwíáhóna puara sega menah miraurowe.

²⁹Anotah aníno, amahnágá sega itensabé, Subónehboq túbáh agotao eme aiq irahne. Ite arene arambehriúna anímári múne. Minayabe ite íre áhreia peh arene ehweh págegeue irarenehboq séhréh aito. ³⁰Arene ehweh irarenaraq awahre ke kaweragigehboq arene ayahtate táhtoro. Sísa arene arambehriyabé awahbeh aní áwfíue áhrabonaraq ótaq sansámári miraúno éra púreruwe.

³¹Púreruwana momiwi nah míu míutíwana Manikáne Awanka sene sirupipeq tunse séhréh arito púara moke sega íre áhreia Manikáne ehweh págegeue iraruwe.

Ménsámehnsá morábí matawéra tabonah ke náriú ehwehne.

³²Moke Sísansabé aiq pútare atáh kégá peh morá iwíáhéra sene ménsámehnsá morábí matíowe. Mahna peh morá néne wíre íre iraria peh morábí matíowe.

³³Eqmaro kega Sísa oga úkú ehweh anotah pagégéue irare irareuwana Manikánsa séhréh aritowe. ³⁴Sísa tagaríah kóbáté mó morá tabonah ani íre míowe. Segá iwíáhutaq sene ménsámehnsá paímaq paíqmára sene meyó moné mewera ³⁵eqmaro ke náriúwara eqmaro kega tabonah ke saraqme náriúwe. Minayabe tabonah ke íre míowe.

³⁶Wehukení wenáwíq Sósépa míowara eqmaro kega mó awíq Páhnábásae átówe. Mi awíq Páhnábásawe áwahewé séhréhi aníne áwíq míre. We Sáipára marákórápéqté ánínéna Áríwái káhnáh aníne. ³⁷Wene marakó peh ákáhtaq éberiopéq paíqmárena meyó moné mewera eqmaro ke siuwe. Segá tabonah ke saraq miageheéna Páhnábásaga siuwe.

Ánáníásireq wene ahrereqka Manikáne Awa áhwárawe tagoya ehwéhne.

5 ¹Mó akéqká iwíáhue mó sansánuye. Wehukení wenáwíq Ánáníási wene ahre áwíq Sapairae. Sene marakó peh ákáhtaq éberiopéq

paiqmarera móne meyóye. ²Ánáníásiga mi moné saime ebeqtaq kopéqmarowana wene ahrega tagówe. Tagówana wega mó akáhtáq mewe eqmaro keyabé péhenupe peh ákáhtaq moné náriuwane. ³Náriuwana Pítaga wensabé, Ánáníásio, owainawanka iwíáh atéhrah aneqsabé mira íwíáhono? Arene marakó paiqmarahna moné ákáhtaq kopéqsuahnayabé Manikáne Awansabé péhe éhwéh teawene. ⁴Arene marakó íre paiqmarahnaraq tahirí peh arerene kagai iripo? Arene marakórate paiqmatona moné peh arerene matiarona wino. Arega, Móne ákáhtaq kopéqsue péhe éhwéh teriníe íwíáhóna wino. Arene arupipeq aneqsabé ahhbabáq iwiáhono? Íre peh wehukeyabé Manikánsabe moq péhe éhwéh teawene úwe.

⁵Úwana Ánáníásiga mi ehwéh irena aunúnkaq márunsurahue putiowe. Putionsabe író kega anotah ahténéra áhre aguwe. ⁶Mibeqté máhbígáúnká séra pukú aniné anonka ambantataté úbíqme sehgíwera mómaisarówe.

⁷Ánáhkawagá wenawehq putiéhre u ehwéh íre irena apahtáró áhwáh sótaikúwana suwana ⁸Pítaga wensabé, Marakó paiqmarehyame mahraue moné meyehyo úwana kowe miraue moyoye úwe. ⁹Úwana Pítaga wensabé, Itega iwiáhétawe Manikáne Awa áhwárawe tagayehe íwíáhewoyo? Arenawehq maisaráh máhbígáúnká amahnága kouwekue méhpehsah seuríáhwe. Segá arenakáq sehgíwera pokigehe úwe.

¹⁰Sehgíwera pokigehe útaq mi iní aunúnkaq Pítane aigárátáq márunsurahue putiowe. Putiowara mahbigaunká nahupeq kire putio iní tagéra sehgíwera awehkawa maisarórabeq mómaisarówe. ¹¹Moke Sísá tagaríáh kéreq mó kerekka putíoya ehwéh irera anotah ahténéra áhreuwe.

Ótaq sansámárínunsabe éhwéhne.

¹²Eqmaro kega wehuke míópi áhnte otáq sánsámári mirauwe. Asiu kené wahnah aní Sórómóni míotaq pearó oewéhpéhpéq Sísá tagaríáh kégá mitaq sáhuria uriauwe. ¹³Sáhuriowara mó kegá iwiáhéra, Sísá tagaríáh kéké peh kaweqtaq míáh ké wíre iwiáhéra áhténéra mibeq seba íre suwe. ¹⁴Áhnte weh áhrégá mó wehekáh mó wehekáhnue Sísansabé aiq pútare atera mó Sísá tagaríáh kóbá sáharuqaruwe.

¹⁵Eqmaro kega áhnte otáq sánsá miraunsabé awahre kegá iwiáhéra, Pítane mánkánahnka iteba sótaikínaraq itene awahre kaweraginkehe íwíáhuwe. Mira iwiáhunsabé sene iyahnaboga meriqmera ahtapeq máhriqtaq móritówe. ¹⁶Sarúsarama suwahpeq wahtote kerekka awahre kerekka owainawanka síwíoqnó kerekka meriqmera móritówaro moke kaweragúwe.

Íópeqté áninká karábúsiipéq míó ke máhpeq sito ehwehne.

¹⁷Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéné wahnahnseq wereq míó ke, Sáyúsi kerekka iwiáhéra, Ótaq sansá mirao kegá ite kiotaikiyehboq

aneraritanéhnkono uwe. Aneraritanéhnkono éra eqmaro keyabé anotah abíáhnsánéra¹⁸ se táhtoqme wahba karábúsiipéq móritówe.

¹⁹Inokáhpeq Maniká míéhrabeqte íopeqté áninká karábúsiipéqté ónsá siwe eqmaro ke máhpeq sitowe. ²⁰Máhpeq sitena sensabé, Manikánsabe iwíáh íwíáh atáh náhtápéq kowéq moke náneqmarí oga mía mía ewhéh koreríero úwe. ²¹Úwara sega ahbiahiperura pokue íopeqté áninká inokáhpeq koreríero aritonserah Manikánsabe iwíáh íwíáh atáh náhtápéq kosíwáhnoruwe.

Kosíwáhnoruwara Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéné wahnahnseq wereq mío kerekka Asiu kené aboawah wehreq mó kaunsíri kereqsabé síáhrabuwe. Síáhrabuwará sure morábí méra párisiwaránsábé, Karábúsiipéq móritáráu ke koweriráhro uwe. ²²Uwara párisiwarínká pokue karábúsiipéq koragowara eqmaro ke íre míówe. Íre míowara kouwekue sene wahnahnsabé, ²³Itega tagónawe karábúsiipéqté ónsá paisa tagóne. Karábúsiipéqté wáhnáhmárínká onsarapéq máhpeq iriwe wahnahnatíáhwaq tagóne. Segá wahnahnatíáhwaq onsa siunaraq kabarúna ke íre míáhwe uwe.

²⁴Uwara Manikánsabe iwíáh íwíáh atáh náhtápéqté párisíwáríné wahnahnseq Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéné wahnahmarínseqka mi ewhéh irera áhtenéra, Árahiero? Se eheragowamo íwíáhuwe.

²⁵Se eheragowamo íwíáhuwana sú aninká sensabé, Itega karábúsiipéq sítáró kegá Manikánsabe iwíáh íwíáh atáh náhtápéq amahnága iriwe síwáhnorowe teriuwe. ²⁶Teriuwara Manikánsabe iwíáh íwíáh atáh náhtápéqté párisíwárínseq sene wahnahnseqka pokue Pítareh kowerirera áhreéra, Mó kegá ebahtaté subíyeho éra pehwehrue kowerirówe.

Pítarehga sene ehweh ayahqme teríú ehwehne.

²⁷Koweriqméra kaunsíri kebá móritówe. Mórítówana Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéné wahnahnka Pítarehyabe ehweh aritowe.

²⁸Ehweh aritená, Sísane ehweh mónekakáq síwáhnoriyeho teiátáu mino. Teiátáume íre ireq síwáhnoronsabé áhnte Sarúsarama suwahpeqte kégá Sísane ehweh íráhwe. Itega Sísá subitáúna ehweh aneqsabé teri terinoo úwe.

²⁹Aneqsbé teri terinoo úwara Pítarehga mahraréra, Manikáne ehweh anterúéhnehboq wehukene ehwehme árahue iranéhnkono? ³⁰Itega Sísá awankátaq táhporeq subiq sutowe. Subiq sutowana itereq itene igaqnaréhne Manikánka iriatena organúq atáráire.

³¹Oganúq atena wensabé, Niyah púpeq míahno atena wehuke kawerarito urairana Sísá mitaq ména ite Ísara ke kaweraitéh ání míéhre. Itene ahbabáq súéhrataq wega kaweraitankéhe. ³²Manikánka miraurai naneq tagarionayabé teiune. Íre itebataq teiasa Manikáne Awanka mó teíre. Manikáne sansá mirao kebá Wenawa eqmaréhre uwe.

Pítarehyabe pehragarítáhro ú ehwehne.

³³ Uwara anotah Asíú wéhwárínká Pítarehne ehweh irera sensabé anotah abíáhnsánéra, Subiq suanehe íwíáhuwe. ³⁴ Iwíáhuwana mibeqté káúnsírí ání wenawíq Kámáría we Péhrasi aní míowe. We Mósísiga sehgóro ú ehweh síwáhnorú ani míowara mó kegá, We ahtebia ání míre íwíáhuwe. Wega iriwe ména, Mi ke wéhuwa máhpeq sito úwara máhpeq sítowe. ³⁵ Máhpeq sítowana wega momiwíu keyábé, Ísara keo, mi kegá miraira naneq irareneheqmé kawerue iwíáh atawéq irarero.

³⁶ Menah wehukení wenawíq Téúrásá ména, Íné anotah aní míge urairara áhnte wehuké 400 wehuké we kétówe. Kétowara mó kegá we subiq sutowara we kétó kega wene arambehri auwera abae ague sene nahtapeq sáh poké agurowe. Poké agurowana wene arambehri parabaguraire. ³⁷ We subiq sutowara anehe Kehrari marákórápéqté ání wenawíq Súrásá míaraire. Wahnah kegá wehuke síwíq merotaq mi tanáhráq Súrásareq we kétó kerekka kámáhni wahnáh ké subiq suanehe éra ite kámáhni wahnáh ké míaneheqmúne urowara kámáhni wahnáh kegá Súrásá subiq sutowana pukuraire. Pukurairara we kétó kegá moq abae ague sene nahtapeq sáh poké agurowe.

³⁸ Minayabe teiníboq írátiáhro. Pehwehrue míáhro. Máhpeq míáh ké pehragarítáhro. Mi ewhéh peh seyene iwíáhwé pehipi túbáh agoneherawoe. ³⁹ Manikánka sene sirupipeq mi iwíáh arítéhmé itega íre ahqáho aritahráhúne. Manikánka itene naruo aní úkínehboq pehwehrue míáhro úwe.

⁴⁰ Úwara momiwíu kegá Kámáríane ehweh irera Pítareh síáhrabuwara suwe. Suwara sega subiqmaro atowara wiahnó karatáté subiqmarowara, Sísane ehweh móñkakáq síwáhnoriyeho teriera kaqsúowe. ⁴¹ Kaqsúowara Pítarehga kaunsíri ke suera máhpeq pokuwe. Sísane arambehri miraunsabé wahnah kegá subiqmáró púara sene sirupipeq eyoyóuwara pokuwe. ⁴² Segá mó wehekáh mó wehekáhnue Manikánsabe iwíáh íwíáh atáh náhtápéqkákáq wehukene nahtapeqkakáq mahrarue síwáhnoréra, Manikánka eqmaranie ú aní, ite kaweraitahráhi anímé we Sísa wire ue síwáhno aruqaruruwe.

Sítibénireh omaq sitó ehwehne.

6 ¹ Mi tanáhráq Sísansabé aiq pútare ató ke áhnte úkuwe. Káríki ewhéh iraru Asiu kegá peh morá Asiu kené ehweh író keyabé abiahnsanuwe. Abiahnsanéra ehmuniq éhmúníréra, Wahnah kegá táchutahuq mó wehekáh mó wehekáhnue saraqmaráhtáq peh morá Asiu kené ehweh író kene kékweinínsó áhnte náriera itene kékweinínsó pehgáriq nári nárinowe uwe.

² Úwara mi airápétá téhraníté eqmaro kega mó Sísa tagaríáh kékabé momiwíoneheqmúne ue síáhrabuwara suwe. Suwara sensabé, Táchutahuq

kawerue sararaneheéq ite Manikáne ehweh síwáhnoré arámbéhri suewé anotah íre kawerire. ³Minayabe íráhro. Iteruwahraho, mi arámbéhri miraigeboq itega ite míonarabeqte abapete téhraníté omaq sítáhro. Mó kegá, Kaweqtaq mía míowe e ke omaq sítáhro. Manikáne Awanka sereq mía míai ke méra kaweq iwíáho ke omaq sítáhro. ⁴Ite eqmaq íuwátái kegá peh púrerue Manikáne ehweh íwáhnoroneheqmúne uwe.

⁵Uwara moke író kega, Mi ewhéhmé kaweq ewhéhne íwíáhéra wehukení wenawíq Sítibéniga Sísansabé kawerue aiq pútare ato aní míowana Manikáne Awanka wene arupipeq mía míáena séhréh atowe. Mó ke sensíwíq Pírípi, Pókóra, Níkánóri, Tímóni, Páménásá, Níkóra miraue omaq sitowe. Níkórawe we Ántíóka suwahpeqte áníné. Téhwe we wáhnaupéqté ání ména anehemé we Asiu kené sánsá miraúwe. ⁶Mi ke omaq sitera eqmaro kene siuranabiahtapeq móritótwe. Mórítótwará táhutahuq saraqme arámbéhri miraigeheéra eqmaro kega siyahnkaratáté táhtoqme púrerarítówe.

⁷Manikáne ehweh áhnte síwáhnoru puara Sarúsarama suwahpeq íregárataq kegá irera Sísansabé aiq pútare atowe. Áhnte Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreqka mi ewhéh irera Sísansabé aiq pútare atówana Manikáne ehwehnka abae agúwe.

Sítibéninsabé ehweh ató ehwehne.

⁸Manikánka Sítibéní séhréh atena págege ato púana wehuke mírabeq anotah otáq sánsámári miraúwe. ⁹Miraúwara Sáíríni suwahpeqte Asiu kereq Árékásántária suwahpeqte Asiu kereqka Sarúsarama suwahpeq momiwíwe. Sene momiwí nahtápéqsábé Pugeq Súó Kene Nahne ue áwíratówe. Mi kereq Sírisía marákórápéqté kéreq Esia marákórápéqté kéreqka Sítibéniba pokue ehwehuwe.

¹⁰Ehwehuwana Manikáne Awanka Sítibéní págege ato púana wega ahtebia éhwéh irarúnsabe mi kegá íre ehweh atahráhuwe. ¹¹Íre ehweh atahráhunsabé sega mó keyábé epéráhpérára, Sítibéní péhe éhwéh átéhrataq móne náienéhe. Péhe éhwéh mahrarero. Sítibéniga Mósísireq Manikánseqsabé síehruru arítárairaq írátáune ero uwara sega móne mewera mi pehe éhwéh teriúwe. ¹²Mi pehe éhwéh teriúnsabe író kereq Asiu kené aboawah wehreq Asiu kené sánsá síwáhnoru kereqne sirupipeq págegeue abiahnsanuwe. Segá Sítibéniba pokue táhtoqme kaunsíri kebá móátówe.

¹³Móatera péhe kegá mahraréra, Mi anínká Manikánsabe iwíáh íwíáh atáh náhtápéqkákáq Mósísine sánsánkákáqsábé abehq éhwéhne arítáraire. ¹⁴Sísa Néhsara suwahpeqte áninká Manikánsabe iwíáh íwíáh atáh náh sokoruankéhe uraire. Mósísiga teiu sansamé Sísaga sabi iuaníe urairaqlírátáune uwe. ¹⁵Uwara moke kaunsíri ke tútue méra Sítibéní tagowana wene aru ukiqme míonsabe wene auranabiah íopeqté áníné auranabiah tahnza ágúwe.

Sítibéniga teriu ewhéhne.

7 ¹Manikáne ehweh mibeq mahbeq arító kene wahnahnka Sítibéninsabé kasenéna, Sega irare ewhéhmé aiq pútaqpo úwe. ²Úwana Sítibéniga mahraréna, Nánuwahraho, kawerue írátiáhro. Naho naho itene igaqna Ébáráhmaga Áráni suwahpeq íre pokútaq Mésópótémia marákórápéq míowana Maniká anotah pagégé áninká íopeq auwena Ébáráhmaba séna ³wensabé ehweh teawena, Arene marakówé arenawahrahwe sue teawéna marakórápéq pokúnó teawuwe.

⁴Teawuwana Ébáráhmaga Kária kené marakórapeq suena pokue Áráni suwahpeq kowíowana mitaq wenabo pukúwe. Pukúwana Manikánka ite amahnága míona marákórápéq Ébáráhma eqmarowe. ⁵Eqmarowana súwana Manikánka Ébáráhma mahtaqté márakó íre eqatowe. Pehgáriq marákó íre eqatasa peh teawena, Mókake arereq arenanahréhreq iníe úwe. Mi ewhéh teawu tanahráq Ébáráhma íre wenahninkákáq ání móowe.

⁶Manikánka we mó teawena, Arenanahréh mókake wáhnaupéqté kéné marakórapeq míagehe. Mi kegá arambehrriraq saiqnaritera subiqmarera áhnte opéq 400 opéq síwíoqnagehe. ⁷Síwíoqnrehra ke kamah arinauge. Kamah ariénaraq arenanahréhga mitaq suera mahtaqté márakóráq ínénabe iwíáh iwíáh aintagéhe teawuwe.

⁸Teawu ewhéh ahreraq kankeheéna Manikánka Ébáráhmansabé, Áú amurúrue sansa miraúno úwe. Úwana Ébáráhmaga animai wenawíq Áhísáhki maqatowana abapete apahtáró wéhékáh ména wenahniné áú amurú auwowe. Áhísáhki weh úkéna animai wenawíq Sékópa maqatowe. Maqatowana Sékópaga airápétē téhtaré anímái masitowara wene ahninkáwáréh itene igaqnaréh úkuwe úwe.

⁹Sítibéniga mó mahraréna, Sékópane ahninkáwáréh airápétē téhraníté méra se ábárahnahnahnka sensíbáq Sósépa abiahnsanéra wáhnaupéqté ké egsitera móne meyówe. Wáhnaupéqté kégá Sósépa meqmera Ísípi marákórápéq móátówana Manikánka wereq mía míáéna ¹⁰mó kegá we íre kawerató tanahráq séhréh atowe. Ísípi marákórápéqté wáhnáhnká Sósépa áhrabútaq Manikánka kaweq iwíáh atowana Sósépaga ahtebia éhwéh irarúwe. Ahtebia éhwéh irarúwana Ísípi wahnáhnká, Mah anímé kaweq iwíáhire éna Sósépansabé, Arega moke Ísípi marákóákáq néne nahtapeqté ménsáméhnsánkákáq wahnahnúno atowe.

¹¹Mi tanáhráq Ísípi marákórápéqkákáq Kénani marákórápéqkákáq anotah ewhéhrótaq áhnte kene sirupipeq umeh aguwara moq itene igaqnaréh táchutahuq íre kowe. ¹²Íre kowana Sékópaga Ísípi marákórápéq táchutahuq kéhre u ewhéh irena wenahnimáhq táchutahuq sabatáhq Ísípi marákórápéq téh eqmaq suowe. ¹³Eqmaq suowara Ísípi marákórápéq pokéra táchutahuq mewera sene nahtapeq kouwekuwe. Mi

tahutáhúq parabagúwara se Ísípi marákórápéq mó pokutaq Sósépaga wenawahrehyabe, Íné iteríbáq múde ue pahsuqme teriuwe. Pahsuqme teriuwana Ísípi wahnáhnká moq Sósépane awahwáréh ahtebówe.

¹⁴ Ahtebówana Sósépaga wene awahwáréhyabe, Nánibo Sékópa meqmeq sero éna eqmaq suowe. Eqmaq suowara awahwáréhga sensibo koweqmera áhnte wehekéq 75 wehekéq weba suwe. ¹⁵ Sékópaga Ísípi marákórápéq tuména mitaq pukúwara anehe itene igaqnaréh moq mibeq pukuwe. ¹⁶ Ébáráhmaga naho maisaró marakó áwíq Sékéma ebah monéráté paiqmarowe. Ámörine ahninkáwáréhga, Maisia marakó meyo atówana paiqmarowe. Itene igaqnaréhga pukuwara sene animárníká sene ayahnsa mewera mina maisaró marákórápéq ónapipéq móárówe úwe.

¹⁷ Sítibéniga mó mahraréna, Itene igaqnaréhga Ísípi marákórápéq mía míáéra peh íregáritaq aguwe. Manikánka Ébáráhmansabé marakó iníe teawu ewhéh áhníbórá mirainaútaq itene igaqnaréhga íregáritaq aguwe.

(Stat 15.5, *Buk Song 105.24*)

¹⁸ Íregáritaq aguwana Sósépa pukúwana Ísípi marákórápéq we íre tagario anínká wahnah aní úkúwe. ¹⁹ Mi anínká wahnahnéna itene igaqnaréhyabe péhe aritena síwioqnówe. Sene animárníká pukigeheéna wega sensabé, Ani maqmaréhrataq mewe máhpeq súáhro aritowe.

²⁰ Mi tanáhráq wenanoga Mósisi maqmarowana Manikánka, Aiq kaweq aníne íwíáh atowe. Apahtáró ío sega wenabone nahtapeq kopípéq kirabo atówe. ²¹ Apahtáró ío parabagútaq subíyeho éra máhpeq kopípéq áuwówe. Kopípéq áuwówana Ísípi marákórápéqté wáhnáhné ayahunkawagá we tagéna, Kaweq aníne íwíáhéná meqmena wewene ani tahnsa kirabo atowe. ²² Kirabo atowara Ísípi kegá Mósisi áwáhnoruwaná we moke Ísípi kené sánsá ahtebówe. Ahtebéna we págege ahtébiá aní úkéna wene ehwehnkakáq wene arambehriakáq págegeue miraúwe úwe.

²³ Sítibéniga mó mahraréna, Mósisi 40 opéq ména, Nánuwahrah Ísara kebá koraganie íwíáhéná koragówe. ²⁴ Peh morá Ísípi anínká Ísara aní subutaq Mósísiga tagéna wenawahrah aní éhnehéna mi Isípi aní subiq suowe. ²⁵ Subiq suena iwíáhéná, Manikánka ínénabe, Arenawahrah séhréh arito éna omaq intowe. Omaq intonsabé nánuwahrahga aiq tagariáhwé íwíáhúwara wenawahrahga íre tagariówe.

²⁶ Mó wehekáh wenawahrah aníté tobeyhataq Mósísiga tagéna ayositanieéna sensabé, Ite morá káhnáh móye. Aneqsabé tobeyoyo úwe. ²⁷ Úwana ahababárato aninká Mósisi pagunsuena wensabé, Insegá wahnahnarito teawátáiro? ²⁸ Inokáh Ísípi aní subiq sutonanserah íné moq nubiq suaníbo úwe. ²⁹ Úwana Mósísiga mitaq suena pehbeheráh pokue wáhnaupéqté kéné marakó áwíq Míríána marákórápéq kowíowe. Nahnsó aní kowéna mibeqté áhré meywana téhtaré ánímárráré maqmarowe úwe.

³⁰ Sítibéniga mó mahraréna, Mósísiga mitaq 40 opéq míowe. Sáwéh áwíq Sáínái wega mitaq wahtotaq abataq marákórápéq noguwe.

Mitaq noguwana káriq awánká irarówana íópeqté áninká mi iráípéqté áboraragúwe. ³¹ Áboraragúwana Mósísiga tagéna áhtenéna, Wahtotaq koraganie íwíahéna sútaq Manikánka teawena, ³² Íné arene aigaqnaréhne Maniká múge. Íné Ébáráhmareh Áhísáhkireh Sékóparehne Maniká múge úwe. Úwana Mósísiga iransánéna áhreú púana aura íre pankeqme tagówe.

³³ Íre pankeqme tagówana Manikánka wensabé, Íné míó púa h arega órira marákórápéq iriwe míahne. Minayabe arene súu ugurúruqme pehipi iriwe míahno. ³⁴ Ísípi marákórápéqté kégá Ísara ke néne animári síwióqnahtaq tagaríoge. Segá uwo uwo aruqarurotaq íróge. Ínéga mibeqté meriqmena móbeq móritanieéna tumíóge. Mósísio, are Ísípi marákórápéq eqmaróge. Pokúno teawuwe úwe.

³⁵ Sítibéniga mó mahraréna, Mósísí itaq mahbí míotaq Ísara kegá wensabé ahqáho atera, Insegá wahnhahnarito teawátáiro uwe. Mina ahqáho ató ánime Manikánka arenawahrah amahnága Ísípi marakóráq míowah kowahnahnue meriqme mérito atena eqmarowe. Mósísí abatapi míowana káriq awánká irarowana íópeqté áninká mi iráípéqté áboraragútaq Manikánka Mósísí eqmarowe. ³⁶ Eqmarowana Mósísiga Ísípi marákórápéq ótaq sansá miraéna mi marákó suena wání aroipéq áwíq Káhtore Waní ayehráq móritowe. Móritena mitaq mó otáq sásá miraéna abatapi móritena mitaq mó otáq sásá miraúwara 40 opéq míowe.

³⁷ Mósísiga Ísara keyábé, Manikánka ínénabe, Néne ehweh korerio éna eqmaq nuwonserah mókake mó wene ehweh terí ání iteruwahrahní eqmarankéhe teniátáire úwe. ³⁸ Mirarena mi tanáhráq Ísara ke abatapi míowana Mósísí seba míowana íópeqté áninká Sáínái sawéhráq Mósísí ehweh teawuwe. Teawuwana Mósísiga itene igaqnaréh mi ogá mé ehweh teriuwe úwe.

³⁹ Sítibéniga mó mahraréna, Itene igaqnaréhga Mósísine ehweh anteruera wensabé íre iuwahbehre éra Ísípi marákórápéqsábé sirutaboiruwe. ⁴⁰ Ísara kegá Mósísine awahwá Áróninsábé, Arenábáq Mósísí ite Ísípi marákórápéqté meitái aní aiq taqnobagire. We eheq míehrapómo. Ite ebeq itáh mánikámári míagehboq arene ayahnkaratáté maniká tahnsa náneqmarí miraúno uwe. ⁴¹ Miraúno éra itene igaqnaréhga káho áráhq tahnsa náneq mirarówe. Mirarera minayabe titirarerá sene siyahtate miraró naneqsabé iwíah íwíah atówe. ⁴² Iwíah íwíah atówana minayabe Manikánka se suowara segá íópeqté náneqmarínsábé iwíah íwíah atówe. Minayabe Manikáne ehweh irarú aninká nahoh sehiranuwana wene ehwehnka mahraréna,

Ísara keo, itega 40 opéq abatapi méq itega ménkámehnká subiqmareq titiruwe. Íre ínénabe iwíahéq subiqme titiraintárówe.

⁴³ Péhepehe maníká Móríkine sériraté pearó wehuwéhú nahtapéq móateq mi nahnkákáq sehgieq poku pokuurowe. Itega wehyoq

tahnsá náneq mirareq wenáwíq Árépánie ateq itene manikáne atarówe. Iwíáh íwíáhoneheéq itega mi pehepéhé máníkámári mirarurowe. Miraruronsabé Pábíróni marákórápéq seberaebeq eqmaq iuwanauge ire úwe. (Amos 5.25-27)

⁴⁴ Sítibéniga mó mahraréna, Itene igaqnáréhga abatapi míótaq Manikánka Mósínsinsabé, Ínésabe iwíáh íwíáh aintéhna sériraté wéhuwehu nah mahraue pearo úwe. Manikánka Mósísi sokigiúnserah itene igaqnáréhga mirarówe. ⁴⁵ Itene igaqnáréhga pukuwara sene animáráinká mi seríraté pearó wehuwéhú náh sehgiwera wehukení wenáwíq Sósúa kérówe.

Manikánka itene igaqnáréh séhréh aritená sene naruo kaqsuowe. Kaqsuowara itene igaqnáréhga sene naruone marakó meyówe. Mewera mi seríraté pearó wehuwéhú náh sehgiwera kowíowe. Mi nah áhnte opéq kagaúwana Tébítí Asiu kené wahnah úkéna ⁴⁶ kaweqtaq mía míáünsabe Manikánka wensabé arutaboirúwe. Arutaboirúwana Tébítiga iwíáhéná, Nigaqna Sékópane Maniká kaweq nahupéq míankehboq pearaníe iwíáhéná Manikánsabe, Arene nah pearaníe úwana Manikánka ahqáho atowe. ⁴⁷Ahqáho atowana wenahni Sórómóniga Manikáne nahtapeq pearowe.

⁴⁸ Pearowana Manikánka anotah aní mía míai puana wega íre peh morá wehukega pearáh náhtápéq mía míaire. Minayabe wene ehweh irarú aninká mahraréna,

⁴⁹ Itene Wahnhnka mahraréna, Íopeqmé néne wahnahnu síah tahnsane. Mah marákó mårákowé néne nigúnúbá tahnsane. Minayabe íné moke íopeqkákáq mah marákó mårákóákáq wahnah wahnahnuge. Minayabe aneq nah peintanéhbo? Íné íre ahreno aní múge.

⁵⁰ Ínélataq ínéga moke mah marákó mårákórápéqté náneq miraráhwa mino ire úwe teriuwe. (Aisaia 66.1-2)

⁵¹ Teriena Sítibéniga mó mahraréna, Ite saiyoue píribahri ke wóe. Itene irupipeq íre irasa, ahre parosa ké wóe. Ite Manikáne Awansabé ahqáho atáh ké wóe. Itene igaqnáréhga miraunserah itega amahnága miraowe.

⁵² Itene igaqnáréhga Manikáne ehweh irarú ke moke síwíoqno mino. Íre áwíoqno aní insebo? Naho Manikáne ehweh irarú kegá mahraréra, Mókakewe kaweqtaq mía míai aní mahtaq tumíanawire uwara itene igaqnáréhga mina irarú ke subiq súówe. Segá miraunserah itega moq miraurowe. Kaweqtaq míéh ání tumíowaq itega táhtoqmeq móateq subiq sutowe. ⁵³ Íopeqté kégá Manikánka sehgóro ú ehweh teiéwaq itega íre ireq mi ewhéh anteruq anteruro mino úwana wene ehweh aiq parabagúwe.

Sítibéni subiq súó ehwehne.

⁵⁴ Sítibénine ehweh parabagúwara író kega anotah abíáhnsánéra sirupipeq págege aguwe. Segá Sítibéninsabé anotah abíáhnsá atówana

55 Manikáne Awanka wene arupipeq ména séhréhue págege atowe. Séhréhue págege atowana Sítibéniga íópeq ebitáwéna Manikáne téreh naneqkakáq tagówe. Sísawe Manikáne ayah púpeq iriwe míowana tagéna
 56 mahraréna, Tagahro. Íópeq sawekirana wehukení úkurai anínká Manikáne ayah púpeq iriwe míéhrana tagoge úwe.

57 Úwara sega kareéra ahre parotáwéra moráráq peheráh kure Sítibéni táhtoqme 58 panantáwera ahnansahrapeq móatera sene káhq ambántámári mitaq marówe. Mitaq marówana wehukení wenawíq Soraga mi ambántámárítáq wahnahnúwara ebahnsa tuparuqme subiq súówe.

59 Segá ebahnsa tuparuqme subiq súótaq Sítibéniga púrerue mahraréna, Sísao, are néne Wahnah mone. Néniwa meyo éna 60 arehunseraráq ména anotah ehwéhnue púreréna, Néne Wahnahno, sene ahbabáqsabe íre ayahqmaro ue púreréna putiowe.

8 1 Putiowana Soraga iwíáhéné, We pukime aiq kawerire úwe.

Sorarehga Sísá tagaríáh ké síwíoqnówara pokue abae agu ehwéhne.

Mi wehekáh mó kegá Sarúsarama suwahpeq Sísá tagaríáh ké anotahtaq síwíoqnowe. Síwíoqnowara sega pokue Súría marákórápékakáq Sámária marákórápékakáq abae aguwe. Ómi Sísá tagaríáh kégá abae aguwara peh morá Manikánka eqmaro kega Sarúsarama suwahpeq mitaq míowe.
 2 Táhmaro kaweq kegá Sítibéni mómaisarera wensabé sirutaboirera anotahtaq ibisowe. 3 Ibisowana Soraga Sísá tagaríáh ké anotahtaq síwíoqnéna mó nahtápéq mó nahtápérue kiená weh ahre táhtoqme panantáwena karábúsiipéq móritowe.

Píripiga ótaq sansánú ehwehne.

4 Abae agu kegá poku pokurabeq Sísane ehweh teri teriuwe.
 5 Píripiga Sámária ke suwahpeq mó anotah matábúrápéq tunse, Sísawe Manikánka omaq ato aní míre éna Sísá Karáhéne ehweh teriuwe. 6 Áhnte kegá wene ehweh irera ótaq sansámári tagéra wene ehweh kawerue írówe. 7 Mi otáq sánsámé Píripiga owainawamarí áhnte wehukéné sirupipeqté kaqsuwara íre kaweq karéaruera poké aguwe. Wega sinonka mareqmareragú kereq soriqnah kereq kaweraritowe. Minayabe ómiga tagéra wene ehweh kawerue írówe. 8 Minayabe Sámária kené sirupipeq eyoyóíwe.

Ahgora anínká miraú ehwehne.

9 Peh morá áhgórá ání wenawíq Sáimóni mitaq míowara ómi Sámária kegá anotahtaq áhtenuwe. Sáimóniga menahmé págege sansánéna, Íné anotah aní mûge íwíáhúwara 10 ómi anotah kereq íre síwíqkakaq kéréqka wene ehweh kawerue irera wensabé, Maniká págege anínéna wega mi

aní págege atéhnsábé we anotah pagégé áníne atówe. ¹¹ Mi ahgórá áninká íre wahto tanáhráq ótaq sansá mira aruqaruru púara moke áhtenéra wene ehwéh kawerue irera we kérówe.

¹² We kérówana Píripiga Sísa Karahé áwíqsabe teriena mó kawéq éhwéh Manikánka wahnah wahnahni éhwéh teriuwara weh ahregá mi éhwéhnsábé aiq pútare atówe. Aiq pútare atówana wání meriuwana ¹³ mi ahgórá ání Sáímóniga moq aiq pútare atowana wání meawuwe. Píripiga ótaq sansámárí miraútaq Sáímóniga anotahtaq áhtenéra kérówe.

Manikáne Awanka Sámária kebá tu ehwéhne.

¹⁴ Sámária suwahpeqte kégá Manikáne ehwehnsabé aiq pútare atálwe teríuwara Sarúsarama suwahpeq eqmaro kega írówe. Írótaq sega Pítareq Sónireq Sámária marákórápéq eqmaq súówe. ¹⁵ Eqmaq súówara mitaq séra Manikáne Awanka mi kené sirupipeq tumíankhehéra siyahnkaratáté táhtoqme púreruye. ¹⁶ Pítararégá íre suyataq mó kegá itene Wahnah Sísa áwírue wání meriútaq Manikáne Awanka sene sirupipeq íre tumíowe. ¹⁷ Minayabe Pítararégá siyahnkaratáté táhtorera púreruyana Manikáne Awanka Sámária kené sirupipeq tumíowana ¹⁸ Sáímóniga mina tagówe. Tagéna móne mewe séna Pítararéybé, ¹⁹ Niyahnkaratáté mó ke táhtoráhnaraqmé Manikáne Awanka sene sirupipeq tumíankehboq págege aintáhtao úwe.

²⁰ Úwana Pítaga wensabé, Arene móneakáq arenkakáq toráh aginiewóne. Manikánka pehipi awina naneq íre paiqmarahráhóne. Arega mira íwíáhóna puah iraipéq toráh aginiewóne. ²¹ Itega miraúya arámbéhri arereq wehgaqpo? Manikánka arene arupipeq tagaríehre. Arene arupipeq íre kaweq íwíáhóna puah arega itene arambehri íre miraorahóne. ²² Arene ahbabáq íwíáh sue mahraue púreré, Nirupipeqté áhbábáq íwíáh kawerainto úno. ²³ Arene arupipeq tagome ahbabáqka kíragírá atiéhre úwe. ²⁴ Úwana Sáímóniga Pítansabé, Arega iraréna éhwéh aiq pútaragínnehboq púrerainto úwe.

²⁵ Pítareq Sónireqka mi ke suwahpeq méra, Sísaga ite anotahtaq séhréh aitáráire éra Sísane ehwéh teriuye. Teriera mitaq suera Sámária marákórápéq mó mapéq mó mapérue kaweq éhwéh teriera Sarúsarama suwahpeq kouwekuye.

Píripiga Ítíópia marákórápéqté ánínsábé teawu ehwéhne.

²⁶ Manikáne íopeqté áninká Píripinsabé, Sokah sokahue Sarúsarama suwahpeqte Kásá suwahpeq kuríeh áh abatapité áhtápéq pokúno úwe. ²⁷ Pokúno úwana sokah sokahuena pokúwe. Pokéna mi ahtápéq kútaq Ítíópia aní tagówe. Naho mó kegá sene íre kaweq sansá miraéra mi Itíópia áníné awahnta pirúówe. Mi anímé Ítíópia marákórápéqté wáhnáh íní wenawíq Kántásine móneraq wahnah wahnahnú aníne.

We Sarúsarama suwahpeq Manikánsabe iwíáh iwíáh atórabeq kéné kouwekúwe. ²⁸Kouwekéna we óserarégá sabirue nogí káhréípéq tútuue ménéna Manikáne ehweh irarú ani Áísáíaga sehiranaro ehwéh sáhnsahuwe.

²⁹Sáhnsahuwana Manikáne Awanka Píripinsabé, Mi aníné káhreraq wahtotaq kowíahno úwe. ³⁰Úwana Píripiga pehbeheráh weba kútaq Áísáíaga sehiranú ehwéh sáhnsahuwana irowe. Irena wega kasenéna, Arega sáhnsahona ehwéh aiq ahtebahno úwe. ³¹Úwana, Mó anínká íre níwáhnorinsabé árahue ahtebaninkono? Arega mah kahréípéq ínéba mahbeq kieague kirútuúno úwe.

³²Ítíópia anínká sáhnsahu ehweh, Manikáne ehwehnka mahraréna, Sipisípiq suboneheéra meráhtáq sipisípiqka ehiya míéhre. Mina inserah wega ehiya míéhre. Sipisípiq áyó kiraqsúéhtáq sipisípiqka íre kureq kurerire. Mina inserah wega íre ehwehnire. ³³Sega we ehweh atáhtáq íre aiq pútaq ehwéh irarewe. Subiq súáhnsábé we mah marákóípéq íre míéhre. Segá wene oga mé tanahráq parabarúáhwe. Wene animárá íre míáh púara wehukega se éhwéh íre terieráhowe ire. *(Aisaia 53.7-8)*

Ítíópia marákórápéqté ání wání meawu ehwehne.

³⁴Ítíópia anínká Píripinsabé, Iraníboq tenio. Manikáne ehweh irarú aninká insensabe irarúwo? Wewensabé irarúwo? Mó anínsabé irarúwo kasenúwe.

³⁵Kasenúwana Píripiga mi ehwéhtárue Sísane kaweq ehwéh teawuwe.

³⁶Sega wání aroipéq suyataq mi anínká Píripinsabé, Tagáhno. Wání mahtaq kéhre. Arega wání meniníbo kasenúwe. ³⁷Kasenúwana, Arene arupipeq Sísansabé aiq pútare atéhnaraq wání meawiné úwe. Úwana mi anínká, Sísa Karáhé Manikáne ahninkáwáe. Minayabe aiq pútare atóge úwe. Aiq pútare atóge éna ³⁸óseraréybé, Túbáh agotao aritowe. Segá wání aroipéq túyana Píripiga wání meawuwe.

³⁹Wání aroipéq suera kíuyataq Manikáne Awanka Pírípi meawuwana Ítíópia anínká we móñkakáq íre tagéna ahtapeq pokútaq wene arupipeq anotah eyoyóúwe. ⁴⁰Eyoyóúwana Píripiga Ásáróta suwahpeq ábóraq kéné mó natáq mó natárue wega Sísane ehweh teri terinúwe. Teri terinéna Sésária suwahpeq kúwe.

Soraga Sísa kéro ehwehne.

(Eqmaro 22.4-16, 26.9-18)

9 ¹Soraga Sísa tagaríah kényabé anotah ehwéh aritena, Mi ke síwíoqnána subiq suaníe iwíáhána Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéné wahnahpa pokúwe. ²Pokéna wensabé, Sísa tagaríah kék weh ahre tagéna táhtoqme koweriqmena Sarúsarama suwahpeq méritaníboq páhsíwarí nánio. Támákása suwahpeqte Asiu kené momiwí nahmárítápéqté kék sokigi ariniboq páhsíwarí nánio úwe.

³Úwana mi anínká páhsiarí sehiranue awuwana Soraga mewena Támákása su wahapeq pokue wahtotaq kútaq apubúue íopeqté Manikáne térehnka anotahtaq téhrówe. ⁴Téhrówana wega marakóipeq mürunsurahúwana íopeqté éhwéhká iraréna, Sorao, Sorao, aneqsabé níwíoqnahno úwe. ⁵Úwana Soraga iraréna, Anotah aníno, are insebo úwana, Íné Sísa uge. Íné arega níwíoqnáhna aní múge. ⁶Iriqe mi ke su wahapeq pokúno. Mitaq arega mirainieóna arámbéhrí éhwéh peh morá áninká teawinkéhe úwe.

⁷Úwara Sorareq nogú kega mi ehwéh irera wehuke íre tago puara peh ehiyansá síwéh panantágíwara míowe. ⁸Soraga irigue aura pankeqme ebienia tagótaq íre tagahrahúwe. Íre tagahrahúnsabe wereq nogú kega wene ayahtaq panantáwera Támákása su wahapeq móátówe. ⁹Móátowana apahtáróráq wene aura íre tagahrahéna wáninkakaq táhutahuqkakáq awehriúwe.

¹⁰Awehriúwana Támákása su wahapeqte ání Sísa tagariéh ánínéna wenawíq Ánáníásie. Ánáníásine awanka tagówana Manikánka áhrabéna, Ánáníásio úwe. Ánáníásio úwana, Mahna míóge úwana ¹¹Manikánka wensabé, Wehukení wenawíq Súrasae. Iriqe wene nahtápéqté áh áwíq Obarisa áhtápéq pokúno. Wene nahtapeq Tahsa su wahapeqte ání wenawíq Sora ména amahnága púrerire. ¹²Métáq wenawanka tagéwéhtáq wene aura ebieyabe arega weba sure táhborahnana wene auranka tagehre. Weba koragáhno úwe.

¹³Úwana Ánáníásiga mahraréna, Áhnte kegá arega iraréna aníné ahbabáqsabe teníátówe. Sarúsarama su wahapeqte Sísa tagariáh ké wega íre kawerarítáaire. ¹⁴Moke arenawírue áhrabo ke karábúsiipéq móritanieéna sire. Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéné wahnahmarínká páhsí awera pokue komiraúno átárówe úwe.

¹⁵Úwana Manikánka wensabé, Pokurio. Néne arambehri mirainkeheéna omaq ataráuge. Wega Ísara kereq wáhnaupéqté kereq sene wahnahmarínseq néne ehweh korerinkéhe. ¹⁶Néne arambehri miraínayabé mó kegá we anotahtaq áwíoqnagehe. Minayabe sokigi awinauge úwe.

¹⁷Úwana Ánáníásiga pokue Sora mío nahupéq kibekéna wene ayahtate táhtorena wensabé, Sorao, are nánibáq móne. Arega ahtapeq séwaronaraq itene Wahnah areba séwíarai ani wenawíq Sísaga eqmaq núwéhre. Arega mó tagehnana Manikáne Awanka arene arupipeq sewíankeheéna eqmaq núwéhre úwe. ¹⁸Úwana Sorane aura ahra tahnsá akariatio naneq apubúue megúwana tagéna irigúwana wání meawuwe. ¹⁹Wání meawuwana táhutahuq nówana wene anonka págege agúwe.

Soraga Sísa éhweh pahsuo ehwehne.

Táhmaro wehekáh Soraga Sísa tagariáh kéká Támákása su wahapeq ména ²⁰apubúue Asiu kené momiwí nahtápéq kiwéna Sísa éhweh teriena,

Sísawe Manikáne ahninkáwáe úwe.²¹ Úwara wene ehweh író kega moke áhtenéra mahraréra, Irari anínká Sarúsarama suwahpeq ména Sísa áhrabo ke síwíoqnéna karábúsiipéq sitárái mino. Mahtaqqákáq mirainieéna surai mino. Wega Sísa áhrabo ke táhtoqme táhruue Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéné wahnahpa móritanieéna surai mino uwe.

²² Uwana Soraga págege ehwéh irarú ani úkue kaweq tábúsoqme ehweh teriena, Mah marákó márakkóípquéq sína aní, Manikánka omaq ato anímé Sísa wire ue tábúsoqme síwáhnorúwe. Tábúsoqme síwáhnorú púara Támákása suwahpeqte Asiu kegá mó íre irarerahowe.

Áhnte Asiu kegá Sora subiq suonehera unsabe pokú ehwehne.

²³ Áhnte wehekáh sótaikúwara Asiu kegá momiwíue sío síoéra, Sora subiq suanéhé íwíáhuwe. ²⁴ Subiq suanéhé íwíáhéra moráenuwana mó anínká sene ehweh irena Sora koreawuwe. Koreawuwará sega suboneheéra Támákása suwahpeqte áhnánsáhrápéqté áhtápquéq wéhékáhnkakaq inokáhpeqkakáq wahna wahnahnuwe. ²⁵ Wahnahnuwara inokáhpeq Soraga anotah pahsíkétíipquéq tútuue míowara we kéró kega méatera náhníáqtate páhsíkétiraq iwe panantáwe tunse ebah kuri pera máhpeq márunkatówe.

Soraga Sarúsarama suwahpeq síwáhnorú ehwehne.

²⁶ Soraga Sarúsarama suwahpeq pokéna, Sísa tagaríah kébá kowíanauge íwíáhúwara sega wensabé áhreéra, We íre aiq pútaq Sísa tagaríeh ání míre íwíáhuwe. ²⁷ Iwíáhuwana Páhnábásaga Sora meqmena eqmaro keba móatowe. Móatena sensabé, Mah anínká ahtapeq itene Wahna tagarairana wega ehweh teawátáire. Teawátáirana wega Támákása suwahpeq Sísa éhweh págegeue síwáhnoruraire úwe.

²⁸ Úwana Soraga Sísa tagaríah kébá mía míáéna Sarúsarama suwahpeq íre áhreia peh mó minatáq mó mahnatárue Sísa éhweh págegeue síwáhnorúwe. ²⁹ Síwáhnorúnsabe wereq Káríki ehwéh iraru Asíú kéréqka ehwehuwe. Mi kegá, Sora subiq suaneheqmúne íwíáhuwara ³⁰ Sísa tagaríah kégá mina irera Sora meqmera Sésáría suwahpeq márunkatera mibeqté Tahsa suwahpeq eqmarówe.

³¹ Eqmarówara mi tanáhráq mó kegá Súria marákóákáq Kehrari marákóákáq Sámáría marákóákáq Sísa tagaríah ké íre síwíoqnia peh míoware. Peh míowara sirupipeq Sísane sánsá ahtebéra kawerue mirauwe. Manikáne Awanka págege aritená sirupipeq kaweq iwíáh aritowara íregáritaq mó wehekéqká Sísansabé aiq pútare atera kawerue kérówe.

Pítaga Áínía kawerato ehwehne.

³² Pítaga Sísa tagaríah ké mío nahmárítápquéq pokú pokuwíwe. Pokéna Áríra suwahpeqte Sísa tagaríah kéréqqa tuwe. ³³ Mi ke suwahpeq mío aní

wenawíq Áíníae. Wega abapete apahtáró ópéq wene máhriqtaq ména ah íre nogoráhúwe.

³⁴ Ah íre nogoráhúwana Pítaga we tagéna wensabé, Áíníao, Sísá Karáhéga amahnága kaweratéhre. Irigue arene máhriq sabaráwe sokah sokahúno úwana wega apubúue irigúwe. ³⁵ We kaweragúnsabe moke Áríra su wahpeqte kéréq Sáróna su wahpeqte kéréqka tagéra Sísansabé aiq pútare atera, Wene sánsá sehgionéhe íwíáhuwe.

Tókási pukú ehwehne.

³⁶ Sópa su wahpeq mío iní wenawíq Tábítæ. We Sísá tagaríeh ání míowara Káríki ewhéh iraru kegá Tókásie ue áwíratowe. We kaweç arámbéhří iní ména íre arambehrioraho ke séhréh aruqarurúwe. ³⁷ Pítá Áríra su wahpeq míotaq mi iní anotahtaq awahreue pukúwe. Pukúwara wene anonka pabeq paberue abobórähpeqte náhtápéq átowe. ³⁸ Sópa su wahpeq Áríra su wahpeq wahtotaq kowara Sísá tagaríah kégá Pítawe Áríra su wahpeq míéhre u írówe. Irera téhraníté Pítaba eqmaq suera, Pehbeheráh súno koreawétao éra eqmaq súówe.

Tókási oga úkú ehwehne.

³⁹ Eqmaq súowara pokue koreawúye. Koreawúyana Pítaga se kériowe. Eqmaq súio keba suwara sega meqmera abobórähpeqte nahtapéq móátowara mibeqté kewéinínsónká Pítaba iriwe méra ibisowe. Ibiséra Tókási oga míotaq miraro korósí Pítá sokigie teawúwe.

⁴⁰ Pítaga se moke máhpeq kaqsuena arehunseraráq ména púrerúwe. Púreréna pabeqme putio anínsábé, Tábítao, irigúno úwe. Irigúno úwana wene auranka tagéna Pítá tagótaq máhriqtaq kirútuue míowe.

⁴¹ Míowana Pítaga wene ayahnkara táhtoqme pankeq auwowe. Pankeq auwena kewéinínsónseq mó Sísá tagaríah kérqsbé síáhrabéna sensabé, Seragahro. Oga úki aní tagahro éna sokigi ariuwe.

⁴² Moke Sópa su wahpeqte kégá oga úkú ehweh irera áhnte kégá Sísansabé aiq pútare atówe. ⁴³ Pítaga áhnte wehekáh Sópa su wahpeq ména ménkámehnkáne áú kaweraqari aní wenawíq Sáímónine nahtapeq kaegaeúwe.

Íopeqté áninká Kóníria teawu ehwehne.

10 ¹ Sésária su wahpeq mío weh wenawíq Kóníráe. We áhnte Aroma sontiá ké 100 Ítári marákórápéqté sóntiá kéné kíápéténí míowe. ² We Maniká awahbeh sansa sehgiu aníne. Mi karírónáninká Manikánsabe iwiáh íwíáhéra wene sánsá sehgfíúwe. We íre arambehrioraho ke nári nárinena Manikánsabe púreq aruqarurúwe.

³ Ío tunsorerutaq wenawanka tagówana Manikáne íopeqté áninká weba súwana kawerue togówana wensabé, Kóníráo úwe. ⁴ Úwana we ebitáwéna áhreéna wensabé, Árahono úwe.

Árahono úwana íópeqté áninká wensabé, Arega púreq aruqarurónawe Manikánka irena arega tabonah ke nári nárinónawe wega tagéna arenasabé kaweróne atéhre.⁵ Wehukení wenáwíq Sáimóni we mó awíq Pítæ. We Sópa suwahpeqte koweragéhboq wehuke eqmaq suo.⁶ Pítaga ménkámehnkáne áu kaweraqari aníné nah sóreq waní áhkórapeq kék náhpípéq kaegaeire.

⁷We koweragéhboq wehuke amahnága eqmaq suo éna pokúwe. Pokúwana Kóníríaga wene arambehriuya anítéreq peh morá sóntiá ánínseq siáhrabúwe. Mi sontiá ání Maniká awahbeh sansa sehgí ání ména Kóníríá séhréhú ani míowe.⁸ Síáhrabéna su ke íópeqté áníné ehweh moke teriena Sópa suwahpeq eqmaq suowe.

Pítane awanka tagó ehwehne.

⁹Mó wehekáh se ahtapeq Sópa suwahpeq áhníbórá kutaq Pítaga nah abogéhrapeq wehekáhnabubu púrerinieéna kiuwe.¹⁰ Púreréna arupibiúwana, Tópahnsabé níre úwe. Mó kegá táchutahuq tiátótaq wenawanka tagówe.¹¹ Tagówana íópeq sawekúwana mipteqté anotah paráhnkéq tahnsa náneq tuwe. Ébeq ayéhráq ébeq ayéhráue pagume we míorabeq mewerúwe.¹² Mi paráhnkéqpípéq áhnte menkáméhnkánkákáq karahrabahnkakáq kabrankakáq míowe.¹³ Míowana íópeqté éhwéhnká mahraréna, Pítao, irigue mi kamári subiqme tíwe náhno úwe.

¹⁴Subiqme tíwe náhno úwana Pítaga anotah ahqáho éna, Anotah Wahnáh ánino, ite Asiu kegá íre nona naneq kamári púana órirane. Naho íre narauge. Amahnága moq íre nanauge úwe.¹⁵ Úwana íópeqté éhwéhnká mó mahraréna, Manikánka kaweraréh náneqsabé órirane atéhneho úwe.

¹⁶Apahtáróráq ménkámehnká parahnkeqpipeq sáhue mewena márumbarena tuekéna úwana íópeqté éhwéhnká mó apahtáróráq irarúwana íópipeq tumeyowe.

¹⁷Wenawanka tagónsabe Pítaga áhtenéna, Néniwanka aneq tagehramo íwíáhúwe. Mira íwíáhútaq Kóníríaga eqmaq suo kega Sáimónine nah kabarue ábóraq marera ogesáh ogesáhrapeq iriwe míowe.¹⁸ Iriwe méra anotahtaq kasenéra, Sáimóni mó awíq Pítæ mahtaq kaegaeiro kasenuwe.

¹⁹Wenawanka tagónsabe Pítaga íwíáhútaq Manikáne Awanka wensabé, Sáimónio, írátiahno. Apahránítogá arenasabé anebahrowe.²⁰ Iriwe tutagáhno. Ínéga se eqmaró púa h kikirinehboq pehipi kéríro úwe.

²¹Úwana Pítaga seba tutagéna sensabé, Itega kabaro anímé íné úge. Aneqsabé seo úwara²² sega wensabé, Sóntia kené kíápéténi wenáwíq Kóníríaga eqmaq íuwátáire. We kaweqtaq mía míai aní ména Manikánsabe áhtenuwe. Moke Asiu kegá íwíáhéra, Kóníríawe peh kaweqtaq tabasíwe míeh ánine íwíáhuwe. Maniká míéhrabeqte íópeqté áninká wensabé, Pítaga ehweh teinkéhboq siqmarehnara arene nahtapeq koweráhro uraire uwe.

²³Uwana Pítaga sensabé, Nahupeq kíoro éna inokáhpeq kirabo aritowe. Ahbiahipeq Pítareq we seweró kereqka pokuwara mó mibeqté Sísa tagaríah kégá kérówe.

Pítaga Kóníriane nahtapeq kú ehwehne.

²⁴Mó wehekáh Pítarehga Sésária suwahpeq kuwe. Kóníriaga wenawahrahreq wene iyahnabo anímárínseq síáhrabúwara sega wene nahtapeq sure momiwíue Píta áwénunuwe.

²⁵Pítaga nahupeq kinautaq Kóníriaga weba séna wene aigárátáq arehunseraráq ména wensabé íwíáh íwíáh atowe. ²⁶Iwíáh íwíáh atowana Pítaga wensabé, Irigúno. Íné moq peh wehukení múge úwe. ²⁷Pítareq wereq ehwehnéra nahupeq kíuyara áhnte wehuké mitaq sáhuríowe.

²⁸Mitaq sáhuríowana Pítaga sensabé, Asiu kené sánsámé nahnsó ke momiwíotaqmé Asiu kegá mibeq pokéyabe órira míre éq íre pokorahúne. Minayabe tagaríahwe. Manikánka sokigüe teniená, Mó ke peh abehq ké wóe íwíáhineho uraire. ²⁹Minayabe itega niáhraburowana pehipi surauge. Aneqsabé niáhraburoo? Teníero úwe.

Kóníriaga Píta teawu ehwéhne.

³⁰Kóníriaga Pítansabé, Mó mahsenahrí amahnága tahná tanáhráq tunsoreráitaq nahtapeq púrerurauge. Púreruraugana patahga inserah téreh ambántánkákáq áninká íné míarautaq ábóraruraire. ³¹Ábóraréna ínénabe, Kóníriao, Manikánka arega púreróna ehwéh íréhre. Arega nári nárinóna sansá tagaríéhre. ³²Minayabe wehukení wenáwíq Sáimóni we mó awíq Píta kowero. We Sópa suwahpeqe kiweragéhboq wehuke eqmaq suo. Mó aní wenáwíq Sáimóni ménkámehnkáne áú kaweraqari aníne nah sóreq waní áhkórapeq kék náh Pítaga kaegaeire uraire. ³³Urainsabé are kiweraheéna apubúue wehuke eqmaq súátáuge. Eqmaq súátáugah arega suronawe kaweróne. Ite ómiga Manikáne aurátaq sewíone. Minayabe Manikánka korerio urai ehwéh amahnága moke teio úwe.

Pítaga Sísa éhweh Kóníriareh teriu ehwéhne.

³⁴Kóníriaga, Moke teio úwana Pítaga sensabé mahraréna, Íné amahnága tagaríomé Manikánka aiq pútaq moke mah kehiná kékhnánsábé monseráhnu arutaboirire. ³⁵Wensabé áhtenéra kaweqtaq mía míao keyábé arutaboirire. Íre peh morá Asiu keyábé moke mah kehiná kékhnánsábé arutaboirire. ³⁶Manikánka ite Ísara ke teiu ehwéhmé itega íratíahwe. Mi ehwéhmé Sísa Karahéwé mah kehiná kékhná wahnahnaritéhre. Wene kaweq ehwéhnsábé aiq pútare atáh ké peh morá ké tahná úkowe.

³⁷Sóniga Kehrari marákórápéq kaweq arámbéhri áhwáréna ehweh teriená wání meriuwe. Anehe ite moke Ísara kehiná suwahpeq mirauro

sansá aiq tagaríáhwe. ³⁸ Manikánka Sísa Néhsara suwahpeqte ánípá Wenawa eqmatairana Wenawanka Sísa séhréh atena págege atáráire. Sísaga mó ke suwahpeq mó ke suwahperue pokue kaweq arámbéhri arítaráire. Manikánka Sísaba mía míai puana owainawanka síwíoqneh ke kawerarítaráire. Ínéga teiú éhwéhmé aiq íráhwe úwe.

³⁹ Pítaga mó mahraréna, Asiu kené marakórápéqkákáq Sarúsarama suwahpeqkakáq Sísaga moke mirarurai arámbéhri ínereq mó we kéró kerekka tagaraune. Ísara kegá Sísa awankátaq táhparera subiq sutowe. ⁴⁰ Subiq sutowana pukúwana apahtáró wéhékáhtáq Manikánka Sísa iriwe organúq atáráirana wega iteba suraire. ⁴¹ Íre ómi kehinápá peh iteba surairaqt tagaraune. We organúq kuraitaq tagéq itereq wereq moraráq táchutahururaune.

⁴² Manikánka itensabé, Mah kehiná kéhíná koreríero. Sísa ínéga omaq ató áninká mókake moke oga míah kéréq pusa kéréq ehweh aritankéhe. Mi ehwéh tábúsoqme koreríero uraire. ⁴³ Moke Manikáne ehweh iraru kegá mahraréra,

Mi aní áwíq áhrabéra wensabé aiq pútare atáh kewé Manikánka sene ahbabáq kaweraritankéhe uwe teriuwe.

(Aisaia 33.24, 53.5,6, Jeremaia 31.34, Maika 7.18, Sekaraia 13.1, Aroma Ke 10.11, Kárétia 3.22)

Manikáne Awanka nahnsó kebá tumíó ehwéhne.

⁴⁴ Pítaga mi ehwéh teriutaq Manikáne Awanka író kene sirupipeq tumíowara ⁴⁵⁻⁴⁶ sega kambare ehwéh iraréa Manikánsabe iwíáh íwíáh atówe. Iwíáh íwíáh atówara Sísansabé aiq pútare atáh Ásíú ké Pítareq su Asiu kegá irera áhtenuwe. Áhtenéra irarera, Manikáne Awanka íre peh morá iteba tumíéhre. Nahnsó keba moq tumíéhre uwe.

⁴⁷ Uwana Pítaga mahraréna, Manikáne Awanka itene irupipeq tumíarainserah mah kené sirupipeq moq tumíéhre. Minayabe wání merieyabe insega ahqáho aitahráhiro úwe. ⁴⁸ Insega ahqáho aitahráhiro éna Sísa Karáhé áwíqtaq wání meríero úwara mi ke wání meriúwe. Wání meriúwara sega Pítansabé, Táhmaro wehekáh mahtaq míahno uwe.

Pítaga Sarúsarama suwahpeqte Asiu ke teriu ehwehne.

11 ¹ Nahnsó kegá Manikáne ehwehnsabé aiq pútare atárówe uwara Súria marákórápéqté eqmaro kerekka mó Sísa tagariáh kerekka írówe. ² Írówana Pítaga Sarúsarama suwahpeq kiutaq mibeqté síú amurúrúó kegá ehweh atówe. ³ Ehweh atera, Íre Asiu kené nahtapeq árahinsabé pokue táchutahururono uwe.

⁴ Uwana Pítaga Kóníríane nahtapeq pokú ehweh mahraréna, ⁵ Íné Sópa suwahpeq púrerurautaq néniwanka tagaraire. Tagarairana fópeqté anotah paráhnkéq tahnsa náneq tutaire. Ébeq ayéhráq ébeq ayéhráre

íné míaraurabeq mewe tutaire. ⁶Íné ebitawéna ménkámehnkánkakaq karahrabahnkakáq kabarankakáq mi paráhnkéqpípéq míaraire.

⁷Míarairana íopeqté éhwéhká iraréna, Pítao, irigue mi kamári subiqme tiwe náhno uraire. ⁸Urairana ínéga anotah ahqáho éna, Íre nóna naneq kamári púana naho íre narauge. Amahnága moq íre nanauge urauge.

⁹Uraugana íopeqté éhwéhká mó mahraréna, Manikánka kaweraréh náneqme íre no naneq kane atéhneho uraire. ¹⁰Mi éhwéh apahtáróráq irarurairana mi paráhnkéqkákáq íopeq tuekuraire.

¹¹Tuekuraitaq Sésária suwahpeqté áninká, Íné koweniro únsabe apahránítogá íné koweniraneheéra kaeurau nahtápéq suwe. ¹²Suwana Manikáne Awanka ínésabe, Iwíáh kikirinehboq pehipi kériro urairaq ínereq abapete morá mó Sísa tagariáh kéreqka se kérítáúne. Kérireq itega mi wehné nahtapeq kure kiraune.

¹³Kiraunana wene nahtapeq íopeqté tutai aníné ehweh teiátáire. Teiena, Íopeqté tutai aninká ínésabe mahraréna, Wehukení wenawíq Sáimóni we mó awíq Pítá Sópa suwahpeq míéhre. We kiweragéhboq wehuke eqmaq suo. ¹⁴We sínaraq arereq arenawahrahreqsabé oga úké ehweh teinkéhe ire uraire.

¹⁵Kóníríaga mi éhwéh teniátáirana ínéga Sísa éhwéh áwaheue teríatáuge. Sísa éhwéh áwaheue teríatáutaq Manikáne Awanka sene sirupipeq tumíaraire. Téhwe itene irupipeq tumíarinserahnue tumíaraire. ¹⁶We marakóipeq míaraitaq Sísaga mahraréna, Sóniga wání meri merinínana Manikáne Awanka itene irupipeq tumíankehe uraire. ¹⁷Manikáne Awanka sene sirupipeq tumíarairana mi éhwéh niahreraq káráire. Itega Sísa Karáhénsabe aiq pútare atárówana Manikáne Awanka itene irupipeq tumíaraire. Itene irupipeq tumíarinserah sene sirupipeq moq tumíaraire. Manikánka wewega miraruraire. Íné peh wehukení míó púana Manikánsabe árahue ahqáho atanínkono úwe.

¹⁸Úwara sega Pítane ehweh irera túbah aguwe. Túbah agéra Manikánsabe iwiáh íwíáh atera, Nahnso keakáq sene ahbabáq súáhnsábé Manikánka organúq sítéhre uwe.

Sísa Karáhé tagariáh kewé Ántíóka suwahpeq téhwe Kárísítíni kee ue síwírarító ehwehne.

¹⁹Sítibéni subiq súó tanahráq sega Sísa tagariáh ké síwíoqnowe. Síwíoqno puara sega Sarúsarama suwahpeq suera abae aguwe. Abae ague mó kegá Pónisia marákórápéq pokuwara mó kegá Sáípára marákórápéq pokuwara mó kegá Ántíóka suwahpeq pokuve. Poké agurabetaq peh morá Asiu ke Sísa éhwéh teríúwe. ²⁰Táhmaro Sísa tagariáh kewé Sáípára marákórápéqté kéreq Sáírini marákórápéqté kéreqka Ántíóka suwahpeq pokue Káríki ke Sísa itene Wahnah éhwéh teríúwe. ²¹Wene ehweh teríú

ke Manikánka séhréh arito púara áhnte kegá Sísansabé aiq pútare atera, Wene sánsá sehgionéhe íwíáhuwe.

²² Sarúsarama suwahpeqte Sísa tagaríah kégá irera Páhnábásá Ántióka suwahpeq eqmarówe. ²³ Eqmarówana Ántióka suwahpeq séna Manikánka wehuke séhréh arito tagéna wene arupipeq eyoyóúwe. Eyoyóéna sensabé túbah agiyehboq Sísane sánsá kawerue sehgíoro úwe. ²⁴ Páhnábásá kaweqlaq mía míaú aní ména Sísansabé kawerue aiq pútare atowana Manikáne Awanka séhréh atowe. Séhréh atowara áhnte kegá Sísansabé aiq pútare atera, Sísane sánsá sehgioneheqmúne íwíáhuwe.

²⁵ Páhnábásaga Sora anebahrinieéna Tahsa suwahpeq pokíwe. ²⁶ Pokéna Sora tagéna koweqmena Ántióka suwahpeq koukekúwe. Sega peh morá ópéq mitaq méra Sísa tagaríah kérerue momiwíue áhnte ke síwáhnoruye. Mitaq mó kegá Sísa tagaríah kékabé Kárísítíni kee ue téh síwírarítowe.^e

Morábí soruparó monéyábé éhwéhne.

²⁷ Mi tanáhráq Manikáne ehwéh iraru kegá Sarúsarama suwahpeq suera Ántióka suwahpeq túwe. ²⁸ Peh morá sú ani wenawíq Ágábúsaga iriwe míowana Manikáne Awanka iwiáh atowana iraríwe. Iraréna, Anotah ewhéhráhna tanáhráq mah marákó mårákó sinæ úwe. Wehukení wenawíqtare Káróríusa Sísahri anotah wahnáh aní mótaq mi ewhéh aiq pútaragúwe. ²⁹ Aiq pútaragúwara Ántióka suwahpeqte Sísa tagaríah kégá iwiáhéra, Súria marákórápéqté Sísa tagaríah ké tähutahuq paiqmarageheéq móne nárienéhe. Náriníe ú aninká wewega iwiáhue náriuwe. ³⁰ Mina tahnsa sene móne morábí soruparówara Páhnábásareq Sorareqka mi moné mewera Súria marákórápéq pokuye. Mitaq Sísa tagaríah ábóawáh wéhgá náigeheéra móritíye.

Píta karábúsiipéq móatót ehwehne.

12 ¹ Mi tanáhráq Asiu kené anotah wahnáh aní wenawíq Érótiga Sísa tagaríah ké síwioqnówe. ² Síwioqnéna, Sónine awahwá wenawíq Sémísi subóro aritowara pokatate kiraqme subiq súówe. ³ Subiq súónsabe Asiu kegá Érótinsabé kaweróne atówe. Kaweróne atówana Érótiga Píta karábúsiipéq móátáhro úwara táhtoqme móátówe. Sótaikú sihreraq ko tánáhráq karábúsiipéq móátówe.

⁴ Móátowana Érótiga áhnte sontiá kékabé wahnahnatíáhro aritowe. Mó sontiá ké itaréitaré ké mipi sorupawé mía mó sontiá ké itaréitaré ké mipi sorupawé míaue 16 sontiá ké míówe. Érótiga iwiáhéna, Sótaikú sihreraq kék tánáhráq parabagínaraq wehuke míáhpí kottiinie iwiáhúwe. ⁵ Iwiáhúwara Píta karábúsiipéq mótaq Sísa tagaríah kégá Píta pugeq auwageheéra púrerata atauwe.

^e 11.26 Mi awíq áwahewé Karahéne animáríne áwíre.

Íópeqté áninká Píta séhréh ato ehwehne.

⁶ Érótiga Píta Asiu kebá móatanaútaq Pítaga inokáhppeq karábúsiipéq sugowe. Píta taqnobagineho éra téhtaré séníráté táhrarera sóntia anítárégá ébeq ayéhráq ébeq ayéhrárue wahnahnuyara mó sontiá ánítárégá méhpehtapéq wahnahnatíoyana sugowe.

⁷ Sugowana Maniká míehrabeqte áninká ábóraragútaq karábúsiipéq téhragúwe. Téhragúwana íópeqté áninká Pítane ahwíraq subiq subirue iriatena wensabé, Apubúue irigúno úwe. Úwana wene ayahpíte séníráre megúwe.

⁸ Megúwana íópeqté áninká wensabé, Arene ambanta sábirue úbíqme arene súu sukio úwana Pítaga wene ehweh irena miraúwana, Arene korósi aneranerue íné séniro úwe. ⁹ Íné séniro úwana Pítaga we kéraia iwíáhána, Íópeqté áninká tumeniréhnsábé aiq pútaqpomo peh néniwanka tagehrapómó íwíáhúwe. ¹⁰ Sónzia áninká wahnahnúrabeq sótaikéra mó sontiá áninká wahnahnúrabeq sótaikéra wahba áhtápéq séagoyeheéra anotah kahpáh ónsá korabeq suye. Mi onsá pehipi sigúwara sega máhpeq séaguye. Séagera ahnanahq sótaikuyataq íópeqté áninká Píta auwena taqnobagúwe.

¹¹ Taqnobagúwana Pítaga iwíáhána, Íre néniwanka tagehrana amahnága aiq niahteboge. Érótireq Asiu kereqka nubíyehoéna Manikánka íópeqté ání eqmaréhre. Íné tumenirankeheéna eqmaréhre íwíáhána

¹² Máhkane anowa Máhríane nahtapeq pokúwe. Máhkawe mó awíq Sónie. Mi nahtápéq áhnte Sísa tagariáh kégá momiwíue méra púreruwana

¹³ Pítaga máhpeqte ónsaráq pakobakoúwana ahrari wenawíq Áróraga onsarapéq tuirowe. ¹⁴ Tuirena, Ehweh irari aní Pítae íwíáhána wene arupipeq eyoyóúwe. Eyoyóúnsabe wega onsa íre siatasa peh nahupeq pehbeheráh kibekue, Píta méhpehtapéq iriwe míéhre teriuwe. ¹⁵ Teriuwara sega wensabé, Are uwoyansa ani úkóne uwana mi ahrárígá, We míéhre. Peh aiq pútariahnsanuge úwara sega wensabé, Peh íópeqté ání Píta wahnahnatéh ánípómo uwe.

¹⁶ Uwana Pítaga mó pakobakoúwara sega onsa siatera Píta tagéra áhtenuwe. ¹⁷ Áhtenuwana se túbáh agigeheéna Pítaga ayahnka saiqnéna Manikánka karábúsiipéqté tumero ewhéh teriuwe. Teriena sensabé, Sémísireq mó Sísa tagariáh kéréq koreríero éna mitaq suena móbeq pokúwe.

¹⁸ Ahbiahipeq Píta karábúsiipéqté taqnobagúnsabe sóntia kegá, Eheragiro éra sirupipeq iwíáh kikiruve. ¹⁹ Érótiga sóntia keyábé, Píta koanebahroro úwara koanebahruwe. Anebahruwana Píta íre ábóraq míonsabe Érótiga Píta wahnahnuro sóntia ké ehweh aritena mó sóntia keyábé, Mi ke subiq súáhro aritowe. Subiq súáhro aritena Érótiga Súria marákórápéq suena Sésaría suwahpeq kowíowe.

Éróti pukú ehwehne.

²⁰ Érótiga Táíya suwahpeqte kéreq Sáírona suwahpeqte kéreqsabé abiahnsanúwe. Abiansanúwara Érótiga wahnahnú marákórápéqté táchutáhúq paiqmaq paiqmaru puara sega weba suwe. Érótine arambehri kené wahnahnú ani wenawíq Párásátae. Moraráq su kegá wensabé, Érótiga itensabé ahqáho aitehnabooq are itene ehweh mibeq mahbeq aní míahno uwe. Insahwé oneheéra Érótiba suwe.

²¹ Érótiga iwíáhú wehekáh wene wahnah awáhríq náneqmarí sukiwena wahnah siáhráq tútuue ména ehweh teriuwe. ²² Teriuwara író kega anotah ewhéhnabaéra, Teí ání íre wehukení míre. We Maniká míre uwana ²³ Érótiga, Ahqáho. Íné íre Maniká múge. Peh wehukení múge íre iraria peh ehiya míowe. Minayabe íópeqté ání Maniká míéhrabeqe áninká apubúue, Awahreúno atowana wene arupipeq awiria sóagúwana putiowe.

²⁴ Putiowara mó ke suwahpeq mó ke suwahperue áhnte kegá Manikáne ehweh irera Sísansabé aíq pútare átówe.

²⁵ Páhnábásareq Sorareqka sene mibeqté árámbéhrí parabaruera Mákha mó awíq Sóni meqmara Sarúsarama suwahpeq suera Ántíóka suwahpeq kouwekuye. *(Eqmaro 11.29,30, 12.1)*

Porareq Páhnábásareq eqmaq súó ehwehne.

13 ¹ Ántíóka suwahpeq Sísa tagaríah ké mírábeq Manikáne ehweh iraru kereq síwáhnoru kereq míowe. Mi anímári síwíqmé Páhnábása, Símíóni we mó awíq Naisa, Sáírini marákórápéqté ání Árúsía, Sora, Mánái miraue míowe. Mánáireq anotah wahnáh ání Érótireq animairare míóyataq motakakiah ánité míóye. ² Segá kawerue púreroneheéra táchutahuq awehriuwe. Mi tanáhráq sega Manikánsabe iwíáh iwíáh atótaq Manikáne Awanka sensabé, Páhnábásareq Sorareqka teriena arámbéhrí miraigeboq eqmaq súáhro úwe. ³ Úwara sega táchutahuq awehriéra púreréra mi aniténé sinonka táhtoqme púreraritera eqmaq súówe.

Ahgora aníné aura pigú ehwehne.

⁴ Manikáne Awanka siqmarowara Sorareq Páhnábásareqka pokue Sérúsía suwahpeq túye. Mitaq suera sípi kewewera kure Sáípára marákórápéq pokuye. ⁵ Pokéra Sárámísi suwahpeq sutaq sega Asiu kené momiwí nahmárítápéq Manikáne ehweh teri terinuyana Mákaga seba ména séhréh aritowe. Mákawé mó awíq Sónie.

⁶ Segá moke Sáípára marákórápéq nogera Pápósa suwahpeq suwe. Mitaqté ání wenawíq Páhsísa. We Asiu aní ména ahgora aní míowe. Wega, Íné Manikáne ehweh iraru aní múge úmé péhepehenúwe. ⁷ Wega

Pápósa suwahpeqe wáhnáh ánibá míowe. Mi wahnáhné áwíqtare Ségia Pórásae. We áhnte ahtébía ání ména Manikáne ehweh irankehééna Sorararéyábé mahbeq sewéta Manikáne ehweh teniétao úwe. ⁸ Mi ahgórá ání áwíq mó awíqmé Erimae. Erimaga Sorararéne ehwehme abehq éhwéhne aritowe. Mitaqté wáhnáh áninká Sísane ehwehnsabé aiq pútare inehoéna wega Sorararéne ehwehnsabé abehq éhwéhne aritowe.

⁹ Sorawe we mó awíq Porae. Manikáne Awanka we págege atena séhréh atowana wega Erima págegeue ebitáwéna wensabé, ¹⁰ Are owainawane ani móne. Are kaweqtaq méyabe awahrieh ání móne. Are péhe ánime ahbabáqsabe áwí ání móne. Arega Manikáne ehweh íre tábúsoqme teriasa aeqme síwáhnoróne. ¹¹ Írátíahno. Manikánka amahnágá kamah awinah are aura pira ání míankehe. Áhnte wehekáh térehre íre tagahrahóné úwana wene aura apubúue pigúwana we íre tagahrahúwe. Íre tagahrahúnsabe mó aninká wene ayahnkaratáq ahmboqme ah sokigi aninkehééna kabaq kabarúwe. ¹² Wahnah áninká mina tagéna Sísane ehwehnsabé áhtenu puana aiq pútare atowe.

Porareq Páhnábásareqka Ántíóka suwahpeq teríuya ehwehne.

¹³ Porarehga Pápósa suwahpeq suera sípi kewewera kure Péríga suwahpeq Pámbíria marákórápéq kuwe. Mitaq Máhkaga Porareh suena wenawahpeq Sarúsarama suwahpeq seuwekúwe. ¹⁴ Seuwekúwara Porarehga Péríga suwahpeq suera Ántíóka suwahpeq Písíria marákórápéq kuwe. Mitaq kéra ahrena ahrena wehekáh Asiu kené momiwí nahtápéq kire tútuue míowe. ¹⁵ Tútuue míowara mibeqté wáhnáh kégá Mósísiga sehgióro ú sehirankákáq Manikáne ehweh iraru kené sehirankakaq sáhnsahera sega Porarehyabe, Itene irupipeq séhréhorahi ehwéh kahnaraqmé teiéro uwe.

¹⁶ Uwana Poraga irigéna se túbah agigehééna ayahnka saiqnéna mahraréna, Ísara kereq Manikánsabe áhteno kerero, írátíahro. ¹⁷ Maniká Iteribo ite Ísara kené Manikáne. Wega itene igaqnaréh omaq sitena séhréhúnsabe sega Ísípi marákórápéq íregárítäq aguwe. Manikánka págegeue séhréh aritena Ísípi marákórápéqté meriqmena móbeq móritowé.

¹⁸ Segá 40 opéq abataq marákórápéq míowe. Míowana mi tanáhráq Manikánka se peh áwéragówe. ¹⁹ We abapete téhtaré Kénáni marákóráq mío kehiná kaqsuwe. Kaqsuo kene marakó itene igaqnaréh eqsitowe. ²⁰ Mi arámbéhri miraúmá peh íregárítäq opéq 450 opéq sótaikúwe. Sotaikúwana wega ehweh kawerarítagehééna wahnah ke omaq sitowe. Anehe Sáhmúéri wene ehweh irari ání omaq atowe úwe.

²¹ Poraga mó mahraréna, Itene igaqnaréhga Manikánsabe, Íregárítäq wahnáh kékábé iuwahriehre. Peh morá anotah págege wahnáh áninká ite wahnahnaitankehéé omaq ato uwe. Uwana Manikánka Pénsámíni

kahnáh ání Kisine ahninkáwá wenáwíq Sora omaq atena itene igaqnaréh wahnahnarito atowe. Soraga 40 opéq wahnahnúwe. ²² Wahnahnúwana Manikánka Soransabé, Arega wahnahnurona tanáhráq aiq parabagire éna Tébtí sene anotah wahnáh ání míankeheéna omaq atowe. Omaq atena mahraréna, Sésine ahninkáwá tagaríoge. We niruní ání míre. Wega moke nu wahbeh sánsá mirainkehe íwe.

²³ Manikánka irarúnserah Tébítine anahwagá ite Ísara ke kaweraitankeheéna Manikánka omaq atowana aiq tutaire. Tutai ani wenáwiq Sísae.

²⁴ Sísaga tuina uraitaq Sóniga Ísara keyábé mahraréna, Itene ahbabáq sansa sueq kaweqlaq míehrataqmé wání meiníe uraire. ²⁵ Sóniga wene arambehri parabaruana uraitaq wega mó mahraréna, Íné inse wíre íwíáhoo? Íné ite áwénunúna anímé íre we úge. Írátíáhro. Íné inehe si aníné súu nahníáq pugereyabe íre awehrari aní múge uraire úwe.^f

²⁶ Poraga mó mahraréna, Nánuwahraho, Ébárahma kahnáhné animárínseq Manikánsabe áhteno kerero, írátíáhro. Itega oga mía míaonayabé mi ewhéh Manikánka aiq teíre. ²⁷ Sarúsarama suwahpeqte kéreq sene wahnah anímárínseqka Sísá tunsabe we íre siahtabarowe. Segá ahrena ahrena wehekáh Manikáne ehweh iraru kené sehira sáhnsahwe taga tagáéra mi ewhéhnsábé íre kawerue íwíáhurowe. Íre kawerue íwíáhéra Manikáne ehweh iraru kegá sehirunserah segá Sísá ehweh atera subiq suanéhe atówe.

²⁸ Segá, Sísá áhnte ahbabáruraire íre irarerahéra segá pehipi Páhírátinsabé, Subiq suo ato ue teawatówe. ²⁹ Manikáne sehirranka irarúnserah segá subiq sutowe. Subiq sutowara awanká soriwe táhparó ani sehgiwera maisé onápípéq mómaisarówe. ³⁰ Mómaisarówana Manikánka iriatena organúq atáráire. ³¹ Organúq atáráirana Kehrari marákórápéqté Sarúsarama suwahpeq we kétó keba suraire. Surairara segá áhnte wehekáh we taga tagauronsabé segá amahnága mó ke teri terinowe úwe.

³² Poraga mó mahraréna, Anotah kawéq éhwéh mahrarue teiune. Manikánka itene igaqnaréhyabe, Kaweraitahna aní iteba eqmaraníe aiq irarúwe. ³³ Eqmaraníe aiq iraréna Sísá iriatena organúq atáráinsabé wega irarú ehweh aiq pútara guraire. Itene igaqnaréhne animárínká aiq tagariaraune. Wega iriatena organúq atáráinsabé Buk Songipeqté éhwéhniká mahraréna,

Are nénahni móne.

Íné Arenabo uge ire.

(Buk Song 2.7)

³⁴ Manikánka iriatena organúq ato puana wene anonka mókake marakóipeq íre karekorahire. Minayabe Manikáne ehwehnka mahraréna,

^f 13.25 Mákha 1.7 aigárápéqté éhwéh tagáhno.

Ínéga Tébíti omasa éhwéh teawúnserah mókake ite kawerarena
 áhnte kaweq naneq inié ire. (Aisaia 55.3)

³⁵ Manikáne ehweh mó mahraréna,
 Arega miraónayabé arene arambehri miraéyabe omaq ato aníné
 anonka íre karekinawire ire. (Buk Song 16.10)

³⁶ Tébítiga oga mío tanáhráq Manikáne arambehri kawerue miraéna
 wene arambehri parabaruotaq putiowara itene igaqnaréh maisarórabeq
 maisarówe. Maisarówana Tébítine anonka kárékúwana ³⁷Manikánka
 iriatena oganúq atárái aníné anonka íre kárékuraire. ³⁸Minayabe
 teiníboq írátíáhro. Sísaga miraurainsabé itene ahbabáq kaqiuwahráhire.
³⁹Mósísiga sehgóiro ú ehwehnká itene ahbabáq íre kaqiuwahráhire.
 Sísansabé aiq pútare atonayabé itene ahbabáq moke kaqiuwahráhire úwe.

⁴⁰ Poraga mó mahraréna, Naho sáiyó ké tahnsa míyehboq néne ehweh
 kawerue írátíáhro. Mi keyábé Manikáne ehweh irarú aninká naho
 sehiranue mahraréna,

⁴¹ Íre aiq pútare ainteq peh niwirého keo, tagaríáhro. Ite áhtenéq
 pukoneheqmóe. Ite míéhra tanáhráq anotah pagégé árámbéhri
 mirainauge. Wehukega mi arámbéhri teiétáq tahirímé itega
 sensabé íre aiq pútare arítáh irino úwe teriuwe.

⁴² Porane ehweh parabagúitaq wereq Páhnábásareqka Asiu kené
 momiwí nahtápéqté tueyokuye. Tueyokuyara mibeqté kégá sensabé, Mó
 ahrena ahrena wehekáh arega teiena ewhéh mahtaq mónkakáq sereyo
 uwe. ⁴³Momiwí nahtápéqté kégá abae agutaq áhnte Asiu kereq Asiu
 kené sánsá mirau kereqka Porareq Páhnábásareq kérírówe. Kérírówara
 Porararégá ehweh teriera, Manikánka ite séhréh aitankeheeéq wene sánsá
 kawerue sehgóiro uye.

Asiu ke suera nahnsø ke koreríuya ehwehne.

⁴⁴ Mó ahrena ahrena wehekáh mi ke suwahpeqte ké peh íregáritaq kegá
 Manikáne ehweh iraneheéra momiwíuríówe. ⁴⁵Sísansabé íre aiq pútare
 atáh Ásiú kégá áhnte wehekéq momiwíuríowara tagotaq sene sirupipeq
 págegeéra abiahnsanuwe. Minayabe sega Poransabé awiréh atera,
 Arega iraréna ewhéh íre aiq pútaq ewhéhne atówe. ⁴⁶Atówara Porareq
 Páhnábásareqka íre áhreia peh pahsuqme teríúye. Teriera, Itega Asiu ke
 míáh púata téh itega teiuye. Itega, Manikáne ehwehnsabé iuwahriehre
 éq oga mérapeqsábé íre iuwahbehsabé ite iwuela mó ke nahnsø ke
 korerileyéhe. ⁴⁷Manikáne ehwehnka irarinserahnue mahraréna,

Nahnsø ke sunkíkírirabeq kawerue nogigéhboq kánéq
 keráhnserahnue itega kaweq ewhéh koreríero. Mah kehiná kékíná
 irageheéna eqmaróge ire uye.

⁴⁸ Uyara nahnsø kegá mi ewhéh írótaq iwíáh íwíáhéra, Manikáne
 ehweh aiq kaweq ewhéhne íwíáhuwe. Oga mía míaigeheéna Manikánka

omaq sito kega Sísansabé aiq pútare atówe. ⁴⁹ Sísansabé aiq pútare ató kega mitaq teri mahtaq terinuwara áhnte mibeqté kégá írówe.

⁵⁰ Mibeqté Asiu kegá Porararéyábé abiahnsanéra kaweq abóawáh ínínseq mi ke suwahpeqe ábóawáh wéhreq eqmaq súowe. Eqmaq súowara sega Porareq Páhnábásareq síwíognéra sensu wahpeqe káqsúowara ⁵¹ Porararégá sene sigárátaté tánahúq aiyápóranirue poruaruóye. Itega aiq teriuyansabé amahnága mirao sansá seyene ahbabáre íwíáhera sene sigárátaté tánahúq poruaruera Áíkónía suwahpeq pokuye. ⁵² Pokuyana Manikáne Awanka mitaq Sísa tagaríáh kéné sirupipeq ména séhréh aritowara sega íwíáh íwíáhuwe.

Áíkónía suwahpeq ótaq sansámári mirauya ehwéhne.

14 ¹Porareq Páhnábásareqka Áíkónía suwahpeq pokuyataq sene sánsánéra Asiu kené momiwí nahtápéq kibekuye. Kibekéra Sísane ehwéh tábúsoqme síwáhnoruyansabé áhnte Asiu kereq Káríki kereqka Sísansabé aiq pútare atówe. ²Íre aiq pútare ató Asíú kégá nahnsó keyábé, Porararéné ehwéhme peh abehq éhwéhne uwara mi nahnsó kégá aiq pútare arító keyabé abiahnsanarítowe. ³ Porararégá íre wahto tanáhráq mitaq méra íre áhreia Manikáne ehwéh síwáhnoruye. Mi ehwéh págegeue síwáhnoruyataq Manikánka sirupipeq págege aritowara sega ótaq sansámári mirauye. ⁴ Mi ke suwahpeqe kégá íre morá íwíáhuwe. Mó kegá Porararéné ehwéh aiq pútaq ehwéhne íwíáhuwara mó kegá, Írakaumo. Peh Asiu kené sánsá aiq pútaq sansáne uwe. ⁵ Asiu kereq nahnsó kereq sene wahnahnseqka momiwíera, Porararé síwíognéra ebahnsatate tuparuqme subonéhe íwíáhuwe.

⁶ Iwíáhuwara Porararégá mi ehwéh írójataq apubúue mitaq suera Áríkónía marákórápéq Áríssáta suwahpeq Tébi suwahpeq pokuye. Mitaqkákáq mó ayéhrápéqté ké suwahpeqkakáq teriáqmé nogúye. ⁷ Mi marákórápéqté ké Sísane kaweq ehwéh teriáqmé nogúye.

Soriqnah ani kaweragú ehwéhne.

⁸ Peh morá soriqnah ani Áríssáta suwahpeq tútuue míowana wenanoga soriqnah ani maqmaronsabe íre nogoráhúwe. ⁹ Poraga síwáhnorútaq mi anínká kawerue irowe. Irena, Sísaga íné kaweraintahráhire íwíáhuwana Poraga we ebitáwéna wene íwíáh tagéna anotahtaq teawena, ¹⁰ Irigue nogo úwana wega apubúue iriwe noguwe.

¹¹ Noguwara mibeqté kégá Poraga miraú tagéra anotah ehwéhnabaéra Áríkónía marákórápéqté kéné ehwéh mahraréra, Manikáta regá wehukenité úkéra iteba tumiéhye uwe. ¹² Tumiéhye éra Páhnábásansabé sene maniká áwíq Súsie ue áwíratówe. Poransabé sene maniká áwíq Érémissie ue áwíratówe. Poraga áhnte ehwéhnúnsabe, We Érémissi tahnsá ánine éra Érémissie ue áwíratówe. ¹³ Sene maniká Súsinsabé íwíáh íwíáh

ató nah sensuwahpeq ahnansahrapeq kowe. Súsine ehweh mibeq mahbeq arítéh áninká káhoakáq awanká aramarínkákáq ogesáh ogesáhrapeq mewena súwe. Sega, Porareq Páhnábásareqsabé manikátare wóye íwíáhéra titironeherauwe.

¹⁴ Titironehera uwara íre mirao sansá miraonehera unsabé mi kegá túbah agigeheéra Porararégá sene ambanta subansúóye. Subansuera wehuke míorabeq pehbeheráh pokue anotahtaq ehwehnéra, ¹⁵ Aneqsabé miraoo? Peh ite tahnsá wéhuké móyé. Íre miraoro. Itega kaweq ehwéh teieyeheeéta súye. Irátíahro. Maniká we oga mía míai aní míre. Wega íópeqkákáq mah marákó márakkóákáq sóreq wanínkákáq moke kék néaneqmarínkákáq mirarowe. Péhepehe maníkánsábé íwíáho sansá sueq Manikánsabe áhraboro. ¹⁶ Naho wehukega seyene mirau sansánuwana Manikánka pehragaritowe. ¹⁷ Íópeqté ibonsúno atéhrana ibonsirana ménsámehnsá kawerue kíréhre. Kawerue kíréhrana iyahbankirehraq itene irupipeq eyoyóire. Minayabe wega ite kaweraitena aiq pútare míóge éna aiq sokigi aíre uye.

¹⁸ Mi ehwéh iraruyara titironehe íwíáhu ke ebeq sene ehweh íre írówe. Íre írówara Porararégá anotahtaq págegeue ahqáho aritoyara mi kegá, Aiq mire. Itene titironehe íwíáh suanehe éra súówe.

Ebahnsataste Pora subú ehwehne.

¹⁹ Ántióka su wahpeqte Asiu kereq Áíkónía su wahpeqte Asiu kerekka mitaq séra mó ehwéh teríúnsabe mitaqté kégá sene ehweh meyówe. Mewera ebahnsataste tuparuqme Pora subúwana we marakkóipeq aunúnkaq surahúwara sega, Aiq putiéhre íwíáhéra abariue ahnansahrapeq márówe.

²⁰ Márówara Sísá tagariáh kégá weba sáhuríotaq Poraga irigéna mi ke su wahpeq kouwekúwe. Ahbiah tahnsá Porareq Páhnábásareqka mitaq suera Tébi su wahpeq pokuye.

Sísá tagariáh kék págegeue míageheéra síwáhnoréra aboawah weh omaq sitóya ehwéhne.

²¹ Segá Sísane kaweq ehwéh Tébi su wahpeqte kék teríúyara áhnte kegá Sísansabé aiq pútare atówe. Aiq pútare atówara Porararégá mitaq suera Árisáta su wahpeqkakáq Áíkónía su wahpeqkakáq Ántióka su wahpeqkakáq kouwekuye. ²² Kouwekéra Sísá tagariáh kék págegeue míageheéra síwáhnoruye. Síwáhnoréra, Túbáh agiehboq Sísá kawerue kéráhro éra Sísane ah íre mareqmareq ahne. Ebeq mó kegá íwíoqnehraq anehe Manikánka wahnah wahnahnirabeq pokoneheqmúne uye. ²³ Sísá tagariáh kéráq wahnahnigeheéra Porararégá mó mapéq mó mapérue aboawah weh omaq sitóye. Omaq sitera táhutahuq awehriue mahraue púreréra, Maniká Iteriboo, síosirapéq wahnahnira kegá arensabé aiq pútare atáhwe. Arega se págege arite wahnahnarito ue púreruye.

Písíria marákó Ántióka su wahpeq seuwekuya ehwéhne.

²⁴ Porararégá mitaq suera Písíria marákórápéq kotaikue Pámbíria marákórápéq pokuye. ²⁵ Mitaq Péríga su wahpeq Sísane ehwéh teriera suera Átáría su wahpeq pokuye.

²⁶ Mitaq suera sípi kewewera kure Ántióka su wahpeq kouwekuye. Mitaqté Sísa tagaríah kégá eqmaq suanehe íwíáhéra púreruwe. Manikánka Porararé séhréh aritankehééra púreréra eqmaq súowe. Eqmaq súowara sega Sísane ehwéh kawerue teriera sene arambehri parabartíóyansabé Ántióka su wahpeq seuwekuye. ²⁷ Seuwekuyataq sega Sísa tagaríah ké momiwí arítóye. Momiwí aritera Manikánka séhréh arito ehwehnkákáq áhnte nahnsónká Sísansabé aiq pútare ató ehwehnkákáq teríúye. ²⁸ Teriera sega íre wahto tanáhráq mi ke su wahpeq Sísa tagaríah kéká míauye.

Tábúsoq marageheéra eqmaq súó ehwéhne.

15 ¹ Táhmaro Súria marákórápéqté kégá Ántióka su wahpeq tuera Sísa tagaríah ké síwáhnoruwe. Síwáhnoréra, Peh morá Mósísine sánsá sehgió ké sene síú amurúráh kégá oga mérapeq awaq miahrahewe uwe. ² Uwara Porareq Páhnábásareqka mi ehwéhnsábé anotah ahqáho arítóye. Minayabe sereq tú kerekka anotah ehwéhuwe. Anotah ehwéhuwara Ántióka su wahpeqte Sísa tagaríah kégá Porareq Páhnábásareq táhmaro mó kerekq omaq sitera Sarúsarama su wahpeq pokoro arítówe. Sarúsarama su wahpeq Manikánka eqmaro kerekq Sísa tagaríah ábóawáh wéhreqsabé mi ehwéh tábúsoq marageheéra Porareh pokewáhro arítówe.

³ Sísa tagaríah kégá pokewáhro arítówara sega Pónisia marákóákáq Sámária marákóákáq kótaikuwe. Kótaikutaq mitaqté Sísa tagaríah ké teriera, Nahnso ke Sísansabé aiq pútare atówe ue teríúwe. Teríúwara moke sirupipeq iwíáhéra eyoyóuwe.

⁴ Porarehga Sarúsarama su wahpeq sutaq mibeqté eqmaro kerekq Sísa tagaríah ábóawáh wéhreq moke Sísa tagaríah kerekka mehwéh arítówe. Mehweh arítówara Porarehga Manikánka séhréh aritená moke miraú naneqkakáq teríúwe.

⁵ Teríúwara táhmaro Sísansabé aiq pútare ató ke Péhrasi kené sánsá mirao kegá irigéra mahraruwé. Mahraréra, Nahnso kegá oga mérapeq awaq miagéhboq Mósísine áú amurúruto sansá miraoro terio. Mósísiga sehgióro ú ehwéh anterúéhboq kawerue sehgióro terio uwe.

⁶ Eqmaro kerekq Sísa tagaríah ábóawáh wéhreqka mi ehwéhnsábé iwíáhoneheéra momiwíéra sío síouwana ⁷ Pítaga irigéna sensabé, Nanuwahraho, ite tagariarome naho nahnso kegá kaweq ehwéh irera aiq pútare atageheéna Manikánka ite míaraunarabeq omaq intaráire. Omaq

intena, Korerio aintáráire. ⁸ Manikánka wehukene sirupipeq tagaríehre. Wenawa iteba eqmaq áuwátainserah nahnsó keba moq eqmaq áuwátáire.

⁹ Wega íre peh morá ite Asiu keyábé arutaboirire. Wega nahnsó keyábé moq arutaboirire. Segá Sísansabé aíq pútare atáró puara sene sirupipeq kawerarítáráire. ¹⁰ Aneqsabé Maniká áwíoqnaho? Mósísiga sehgióro ú ehweh sehgie sansa anotah pagégé sánsáne. Itene igaqnaréhreq itereqa mi sansá íre tábúsoqme sehgoráhúne. Minayabe itega aneqsabé nahnsó ke mi pagégé sánsá sehgióro terieo? ¹¹ Íre mi sansá sehgiunaga oga mérapeq awaq miahrahúne. Peh morá itereq nahnsó kereq Sísansabé aíq pútare atonaga oga mérapeq awaq miahrahúne úwe.

¹² Pítaga mi ewhéh irarue parabaruowara Porareq Páhnábásareqka momiwírío ke ehweh teríuya ehiya míowe. Porararégá nahnsó ke míópi Manikánka séhréh aritená ótaq sansámári miraurai ewhéh teríuye.

¹³ Teríuya sene ehweh parabagútaq Sémísiga mahraréna, Nánuwahraho, néne ehweh íráhro. ¹⁴ Manikánka nahnsó ke we kahnáh míageheéna omaq sitáráire. Wega téh miraurainsabé Sáimóniga aíq teíre. ⁸ ¹⁵ Manikáne ehweh iraru kegá minayabe aíq monseráh éhwéh teiúwana Manikáne ehwehnka aíq mahraréna,

¹⁶ Itene anotah Wahnáhnká mahraréna, Nah sokogi inserah Tébíti kahnáhmé ahabbabárowe. Íné kouwekutaq sokogi nah pankeráhnserah íné Tébíti kahnáh kaweraritaníe. Sokogi nah pankeráhwana o nah tahnsa kéhnserah íné we kahnáh kaweraritaníe. ¹⁷ Mó kegá íné sene Wahnahnsabé ninebahrigeheéna kaweraritaníe. Ómi ínéga omaq sitó náhnsó kegá ínénasabe ninebahréra iwíáh iwíáh aintagéhe ire.

¹⁸ Naho itene anotah Wahnáhnká áwahewé sína naneq aíq teiuwe úwe.

Awehrio naneqsabé éhwéhne.

¹⁹ Sémísiga mó mahraréna, Íné iwíáhume Manikánsabe áhrabo nahnsó kegá Maniká kéráh sánsá sene sirupipeq umeh agínehboq ahqáho ariteho. ²⁰ Peh mahrarue páhsí sehiranue terienéhe. Terieq,

Péhepehe maníkánsabe iwíáh iwíáhoneheéra titirirataq náíra naneq íre nahro. Mó kené ahrewe ahrariwe wehwe mahbiwe íre abarioro. Wehukenínká awio párfíkí naneq ka íre nahro. Korahq íre nahro.

Mahraue páhsíipéq sehiranue terienéhe. ²¹ Mósísine ehweh ahrena ahrena wehekáh Asiu kené momiwí nahmáritápéq ahriahri sáhnsáhówe. Wene ehweh moke mi kehiná suwahpeq síwáhnorowe. Minayabe wene ehweh író kega abiahnsaniyeho éra peh morá teiú náneqmarínsabé awehrioro ue páhsíipéq sehiranue terienéhe úwe.

⁸ **15.14** Árükaga Pítane mó awíqmé Sáimónie áwíratowe.

Páhsiipéqté éhwéhnsábé éhwéhne.

²² Eqmaro kereq Sísa tagariáh áboáwáh wéhreq moke mó Sísa tagariáh kéréqka Ántióka suwahpeqte ké korerigeheéra kaweq ke omaq sitanéhe íwíahuwe. Sega itebaté téhtaré ánité Sáírásareq Súrásá we mó awíq Pásábareq omaq sitowe. ²³ Omaq sitera mi anítéreq Porareq Páhnábásareq mi pahsí siera eqmaq súowe. Páhsiipéqté éhwéhnsábé mahraréna,

Síria marákórápéqté kéréq Sírisía marákórápéqté kéréq Ántióka suwahpeqte kérero, ite nahnsó ke owanawé Sísa tagariáh púaq iteruwahrah úkowe. Ite eqmaro kereq aboawah wehreqka mah pahsí sehiranue teiune. ²⁴ Ite írátáúnawe menah táhmaro mahtaqté kégá iteba kure íwáhnoruwe. Mi ke íre eqmaq súátáunara peh seyega iwíáhue iteba pokue íwáhnoruwe. Itega sene ehwéh aiq pútaq ehwéhpómo éq iwíáh kikiruwe. ²⁵ Minayabe itega síoéq iteba Porararé moráráq iteba eqmaq súáhna aníté omaq sitone. Porareq Páhnábásareq itene kaweq iyáhnábó ánité méq sensabé irutaboírúne. ²⁶ Sereq itene Wahnah Sísa Karáhé éhweh terieyeheéra wehuke suboráho ke suwahpeq poku pokuoye.

²⁷ Mó aníté síwíq Súrásareq Sáírásareq míehye. Sega sehiranu ehwéh moq teigéhe.

²⁸ Manikáne Awanka iwíáh aitéhraq itega págege sansámári íre teieq peh mahraue miraoro teiune.

²⁹ Péhepehe maníkámárlínsábé iwíáh íwíáhoneheéra titiré náriu naneq íre nahro. Korahq íre nahro. Wehukenínká awio páríkí náneq ka íre nahro. Mó kené ahrewe ahrariwe wehwe mahbiwe íre abarioro.

Itaga mahna irarúna ehwéh íréhrataqmé kaweqtaq míagehe.

Pehénáe. Mah pahsí aiq parabagire. Iroro uwe.

³⁰ Eqmaq suowara sega pokue Ántióka suwahpeq tuera sega Sísa tagariáh ké momiwí aritera páhsí náriúwe. ³¹ Náriúwara sáhnsahera mi pahsípéqté éhwéhnsábé sirupipeq eyoyó aritowe. ³² Súrásareq Sáírásareq Manikáne ehweh iraruya aníté méra Sísa tagariáh ké págegeue míageheéra sega áhnte ehwéhnu sínwáhnoruwe. ³³ Sínwáhnoréra táhmaro wehekáh mitaq méra seuwekoyehe íwíáhuyara pehwehrue pokewáhtao éra eqmaq súowe. [³⁴ Sáírásaga mó iwíáhéná íre pokia peh mitaq míowe.] ³⁵ Porareq Páhnábásareqka Ántióka suwahpeq kauye. Sereq áhnte mó kereqka Sísane ehweh teriera sínwáhnoruwe.

Porararégá Máhkansabé ehwehuya ehwéhne.

³⁶ Táhmaro wehekáh sótaikútaq Poraga Páhnábásansabé, Sísane ehweh sínwáhnorurauya ke suwahpeqtaq seuwekoyehe. Sísa tagariáh ké kaweqtaq míahwapómo moke sensuwhapeq koragayehe úwe.

³⁷Úwana Páhnábásaga, Sóni we mó awíq Máhkaga sénirahnata pokoyehe úwe. ³⁸Úwana Poraga ahqáho atena, Itega Pámbíria marákórápéq pokurauyataq Máhkaga mitaq ite iuwena tabanaguraire. Mi tanáhráq wene arambehri íre parabarusa pehipi taqnobagurainsabé wega mó íre séirankéhe úwe.

³⁹Mira íwíahuyansabé sega ehwehuye. Minayabe Páhnábásaga Pora auwena Málka meqmena sípi kewewena Sáipára marákórápéq pokúwe. ⁴⁰Pokúwana Poraga Sáírasa omaq atowara Sísa tagaríah kégá monseráh íwíahéra, Pokéwáhtao éra mahrarue púreruwe. Púreréra, Maniká Iteriboo, arega mah anítéyábé arutaboiróna puah kawerue págege arite séhréh arito uwe. ⁴¹Uwara Porareq Sáírasareqka pokue Síria marákóákáq Sírisía marákóákáq Sísa tagaríah ké momiwíurabeq págege aritayeheéra síwáhnoruye.

Tímótiga Porarehreq poku ehwéhne.

16 ¹Porararégá Tébi su wahpeq kótaikéra Árísáta su wahpeq suyana mibeqté Sísa tagariéh ání wenawíq Tímoti míowe. Wenano Sísa tagariéh Asiu iní míowana wenabo Káríki aní míowe. ²Árísáta su wahpeqte Sísa tagaríah kégá Tímoti kaweq aníne uwara Áfkónia su wahpeqte Sísa tagaríah kérqka moq monseráh íwíahuwe. ³Poraga iwíahéna, Tímoti ite séirankéhe íwíahúwe. Ómi mibeqté Asiu kegá tagariómé Tímótine abowá peh Káríki aní míowe. Káríki aní mio púana Poraga iwíahéna, Tímoti ite séireyabe Asiu kegá abiahnsa aitého éna Tímoti meqmena wene áu amurú auwowe.

⁴Porareq Sáírasareq Tímótireqka mó ke su wahpeq mó ke su wahperue pokue Sísa tagaríah ké síwáhnoruwe. Síwáhnoréra Sarúsarama su wahpeqte eqmaro kereq Sísa tagaríah ábóawáh wéhreqne páhsí teri terinuwe. Teriera, Mah ehwéh kawerue iwíahéq sehgióro uwe.

⁵Minayabe Sísa tagaríah kégá Sísané sánsá kawerue ahtebéra sehgiówe. Mó wehekáh mó wehekáhnue mó kegá Sísanabé ainq pútare atera Sísané sánsá sehgiówe.

Porane awanka Másérónia marákórápéqté ání tagó ehwéhne.

⁶Porarehga, Itega Esia marákórápéq Sísa éhwéh korerienéhe íwíahuwana Manikáne Awanka ahqáho aritowe. Ahqáho aritowara sega Párigía marákóákáq Kárétia marákóákáq kótaikuwe. ⁷Kótaikéra Mísia marákórápéq wahtotaq kéra, Pítínía marákórápéq Sísa éhwéh korerienéhe íwíahuwe. Iwíahuwana Sísané Awanka mó ahqáho aritowara ⁸Mísia marákórápéq kótaikuwe. Kótaikéra Tóasa su wahpeq sóreq waní ayehrápéq túwe.

⁹Mitaq inokáhpeq Porane awanka tagówana Másérónia marákórápéqté áninká ábóraragúwe. Ábóraragéna iriwe ména Poransabé, Másérónia

marákórápéq séhréh aitagéhboq máhoro éna pahibahirúwe. ¹⁰ Porane awanka tagónsabe itega iwíáhowame^h Manikánka mitaq Sísa éhweh koreríero aitéhre. Aiq teiátáinsabé ireq ite Másérónia marákórápéq pokoneheqmúne íwíáhqué apubúue sokah sokahowane.

Áríríaga Sísa kéro ehwehne.

¹¹ Itega Tóasa suwahpeq sueq sípi kewewe Sámótési marákórápéq pokowane. Mitaq séq mó wehekáh sueq sípi kewewe Néápórísi suwahpeq kowane. ¹² Mitaq sípi sueq Píripái suwahpeq kiowáne. Aroma kegá Píripái suwahpeq téh nah aborisowe. Mitaq anotah matábú kéné moke Másérónia marákórápéqté mátábú kiotaiqme matabu kowe. Itega táhmaro wehekáh mitaq kowíahwane.

¹³ Ahrena ahrena wehekáh itega ahnansahrapeq wání aroipéq pokowane. Ite iwíáhowanawe, Mahtaq ibora wehukega púrerowe íwíáhqué tunse áhnopeq tútuue míahwane. Mibeqté momiwíurió ininsó Sísa éhweh teriewáne.

¹⁴ Peh morá íní wenawíq Áríríaga itene ehweh irena we Táiyátáira suwahpeqte íní ména wene arambehriwe tautátiq ámbántámári pailqmaq pailqmarúwe. We Manikánsabe iwíáh iwíáh ato iníne. Poraga ehweh irarútaq we kawerue irankehééna Manikánka mi iní séhréh atowe. ¹⁵ Séhréh atowana irowaq itega wereq wene nahtapeq kaegaeu kereq wání meriewáne. Meriewánana mi inínká itensabé, Íné Sísansabé aiq pútare atóge íwíáhirataq néne nahtapeq segaegaeoro úwe. Segaegeoro únsabe itega wene nahtapeq kogaegaeowane.

Poraga owainawa kaqauwo ehwehne.

¹⁶ Itega wehuke púrerorabeq pokowanaraq mó kené arambehri ahráríreq ahtapeq piehgiowáne. Wene arupipeq mío owáinawánká mókake aiq pútaragína ehweh iwíáh atowana mi ahrárígá irarúwe. Irarúnsabe mó kegá móne náwa náwanuwana wene wahnah anímári nári nárinúwe. ¹⁷ Wega Porareq itereq séirena sawai sawaiéna, Mah kewé Manikáne arambehri ke wóe. Manikámé anotah págege aní míre. Segae Manikáne oga mía mía ehweh teri terinowe úwe.

¹⁸ Áhnte wehekáh mi ahrárígá ite séirena mi ehweh irare irareúwe. Minayabe Poraga iwíáh kikiréna wega pabeqme owainawansabé, Sísa Karáhé áhrabu puah mi ahrárí auwe pokúno atoge úwe. Úwana mi tanáhráq owainawanka mi ahrárí apubúue auwena pokúwe.

Píripái suwahpeq Porararé karábúsiipéq mórító ehwehne.

¹⁹ Mi ahráríné wahnahmarínká iwíáhéra, Owainawa kaqauwéhrana poki puaq ite mókake mó moné íre meyahráhune éra abiahnsanuwe.

^h **16.10** Mó kegá iwíáhéra, Árúka mah pukú sehiranú anínká táhmaro tanáhráq Porareh kériowé íwíáhowe.

Abiahnsanéra sega Porareq Sáírsareq táhtoqme abariuera mi ke suwahpeqte wáhnáhmáripá máhkétilrapéq móritówe. ²⁰ Móritera wahnah keyábé, Mi aníté Asiu aníté méra iteruwahpeq ahabbabáq sansanóye. Seyene sánsá miraoro éyame íre kaweróye. ²¹ Ite Aroma ke míona puaq sene sánsá íre miraúna sansáne uwe.

²² Uwara mitaq momiwíu kerekka ehweh arítowara wahnah kegá Porararéné korósi keqsúowe. Keqsuera, Morahri sahtát subóro arítowara subúwe. ²³ Anotahtaq subera karábúsiipéq móriterá mibeqté wáhnáhnsábé, Kawerue wahnahnúno atówe. ²⁴ Kawerue wahnahnúno atówana wega se meriqmena karábúsi nahtápéq ákáhpite máhrípípéq móritowe. Móritera sene sigárátáré awanká abahrabahriapipéq sukiwe tálparówe.

²⁵ Tálparowara inokáhnabubu Porareq Sáírsareqka púreréra igonkónéra Manikánsabe iwíáh iwíáh atóyara mó karábúsiipéq mío kega tótuméra írówe. ²⁶ Írówana anotah maríuwana karábúsi nah míu míuwana moke onsawári apubúue pehipi siraragúwe. Siraragúwana ómi karábúsi kené séniwarí wewega pugetara agúwe.

²⁷ Karábúsi wahnáhnká sugarabeqte irigéna onsawári siraragú tagówe. Tagéna, Karábúsi ke moke taqnobagowe íwíáhúwe. Mira íwíáhú púana wene poka mewena apubúue pukinieéna néne ninonka sehsabianíe íwíáhúwe. ²⁸ Sehsabianaútaq Poraga anotahtaq áhrabéna, Arene anonka sehsabíehnehboq túbah agúno. Íte moke míone úwe.

²⁹ Úwana karábúsi wahnáhnká wene arambehri anínsábé, Kánéq keqme súno éna pehbeheráh karábúsiipéq kibekúwe. Kibekéna áhreú púana Porararéné paqnahipeq pokue iransánéna arehunseraráq míowe. ³⁰ Wega Porararé máhpeq máruntitena sensabé, Árahonaga oga mía míaininkono ue kasenúwe.

³¹ Kasenúwara sega wensabé, Sísansabé aiq pútare atéhnaraqmé oga mía míainkehe. Arenawahrahreq moq oga mía míagehe uye.

³² Porararégá wereq wene nahtapeq kaegaeu kereqsabé itene Wahnah Sísa éhweh teríuye. ³³ Teríuyana mi tanáhráq karábúsiipéqté wáhnáh Porararé meriqmena puramburanagú pabeq paberaritowe. Pabeq paberaritowara Porararégá wereq wene kárlironanínseq wání náriúye. ³⁴ Wání náriúyana mi wahnáhnká Porararé wene nahupeq meriqmena táchutahuq náriuwe. Wereq wene kárlironanínseqka Sísansabé aiq pútare atónsabe sene sirupipeq eyoyóúwe.

³⁵ Ahbiahipeq mi ke suwahpeqte wáhnáhmárinká párísireh síáhrabéra sensabé, Karábúsiipéq móritáró aníté pugeq suo koreawéro uwe.

³⁶ Koreawéro uwara karábúsiipéqté wáhnáh koreawúwana Pora mi ewhéh teawuwe. Teawena wensabé, Wahnah kegá siqmaráh párísíwárinká, Ite pageqso aiq teniéwe. Minayabe tueyokue pehwehrue pokéwáhtao úwe.

³⁷ Úwana Poraga párísíwarínsábé, Ite íre peh Asiu aníté úye. Ite moq Aroma marákórápéqté áníté úye. Sega íre tábúsoqme ewhéh aitasa

pehipi iubiq marera karábúsiipéq móítárówe. Segá amahnága kopípéq kaqiuwagéhbo? Ahqáho. Seyega séra ite pugeqme máhpeq iuwagéhé uye.

³⁸Uyara párisiwarinká wahnah keba kouwekue mi ehwéh teríúwe. Teríúwara wahnah kegá ite Aroma marákórápéqté áníté úya ehwéh írónsabe áhreuwe. ³⁹Áhreéra Porararébá sure sensabé, Ite Aroma marákórápéqté áníté míehyame íre írátíaraune. Minayabe íre kaweruraune éra máhpeq márunsitera sensabé, Mahtaq sueta pokotao uwe. ⁴⁰Uwara Porararégá karábúsiipéq suera Áríríane nahtapeq pokuye. Pokéra mitaq Sísa tagaríáh kékýábé kaweq ehwéh iraréra sensabé, Sísane sánsá kawerue sehgióro aritera pokuye.

Tésárónáíka kega, Porararé subonéhe u ehwéhne.

17 ¹Porarehga pokue Ámbípóri su wahapeq sótaikéra Ápórónia su wahapeq sótaikéra Tésárónáíka su wahapeq kéra mitaq Asiu kené momiwí nahtápéq kuwe. ²Ahrena ahrena wehekáh Poraga wene sánsánéna mi nahpípéq kibekue síwáhnorúwe. Asiu kené ahrené wehekáh apahtáró áhréná áhréná wéhékáh kibekue Manikáne púkuipéqté séhírá síwáhnorúwe. ³Síwáhnoréna, Mó kegá Manikánka omaq ato aní áwíoqnéra subiq sutowana pukéna mó oga úkuraiare. Manikáne ehwehnka minayabe aiq irarire. Manikánka omaq ato anímé íné teiú ání wenawíq Sísa wire úwe.

⁴Úwara táhmaro Asiu kegá mi ehwéhnsábé aiq pútare atera Porareq Sáírasareq kobaritawé míowe. Manikánsabe áhteno Káríkí kéreq áhnte aboawah inínsónseqka moq kobaritawé míowe.

⁵Minayabe íre aiq pútare ató Asiu kegá abiahnsanuwe. Abiahnsanéra ahbabáq ke pehipi máhkétirapéq nogó ké meriqmera momiwíue anotahtaq ehwehuwe. Porararé wehuke momiwíurabeq móritankeheéra wehukení wenawíq Sésónine nahtapeq pehbeheráhnue pokuve. Pokue wene nahtapeqté ónsá subiqme sueruera Porararéyábé sinebahruwara íre míoye. ⁶Íre míoyansabé segá Sésónireq mó Sísa tagaríáh kéreq abariuera mi ke su wahapeqte wáhnáh kéká móritówe. Mórítera ehwehéra, Moke mah nahnsó ke ahbabárarítóya anítégá suroyataq ⁷Sésóniga wene nahtapeq mehwéh arítowe. Mi anítégá itene anotah wahnáh ání Sísahrine sánsá íre mirauroye. Íre miraia peh iraréra, Mó Wahnáh ání Sísae iraruye uwe.

⁸Uwara mi ke su wahapeqte kéreq sene wahnah kerekka mi ehwéh írótaq kurináhnéra abiahnsanuwe. ⁹Segá Sésónirehyabe, Kotiyabé ite móne paiqmáráhro éra sene móne mewera kaqsúowe.

Porareq Sáírasareqka Péría su wahapeq arambehriuya ehwéhne.

¹⁰Ío penkúwara mibeqté Sísa tagaríáh kéká Porareq Sáírasareq Péría su wahapeq eqmaq súówara Péría su wahapeq tuyataq Asiu

kené momiwí nahtápéq kibekéra síwáhnoruye. ¹¹Síwáhnoruyara mibeqté Asiu kegá irera Manikáne ehwehnsabé kawerue iwíáhue tagowe. Sene iwíáhgá Tésárónáika suwahpeqte kéné iwíáh kiotaikúwe. Segá Porane ehweh írótäq sirupipeq eyoyóue Manikáne sehira mó wehekáh mó wehekáhnue sáhnsahwe iwíáhue tagéra, Porane ehweh aiq pútäqpomo éra iwíáhue tagowe. ¹²Minayabe áhnte Asiu kegá aiq pútare atówe. Sereq mó áhnte ke, Káríki anotah weh áhregá moq aiq pútare atówe.

¹³Poraga Manikáne ehweh Péría suwahpeqkakáq teríre uwara Tésárónáika suwahpeqte Asiu kegá írówe. Irera Péría suwahpeq séra mibeqté kékáyábé, Porane ehwehnsabé aiq pútare atehboq íre íráhro ue pagu pagunuwe. ¹⁴Pagu pagunuvara mibeqté Sísa tagaríah kégá Pora apubúue sóreq waní ayehrápéq eqmaq áuwówe. Eqmaq áuwówara Sáírásareq Tímótireqka peh mitaq míoye. ¹⁵Míoyara ah tagariáh kégá Pora meqmera Áténi suwahpeq márunátówe. Márunátówana wega sensabé, Sáírásareq Tímótireqsabé, Peheráh setao teríero úwara pokuwe.

Poraga Áténi suwahpeqte ké teriu ehwehne.

¹⁶Poraga Áténi suwahpeq síwénunútaq mibeqté kégá áhnte péhepehe maníkáne atah naneq kowana tagéna wene arupipeq págege agúwe.

¹⁷Minayabe Poraga Asiu kené momiwí nahtápéqté kéreq Manikánsabe iwíáh íwíáh ató kereqsabé ehwehnuwe. Máhkétirapéq mó wehekáh mó wehekáhnue su kereq moq ehwehnuwe.

¹⁸Táhmaro mibeqté síwáhnoru kegá Porareq piehgiera áhnte ehwéh kíkírue ehwehnuwe. Mibeqté su kegá táhmaro Épíkúríane sánsá ahtebowara mó tahmáró kégá Sítólkine sánsá ahtebowe. Táhmaro kegá seye náhenéra, Áhnte ehwéhnikákáq ání aneq ehwéhnikákáq ánípo uwe. Poraga Sísa oga úkú ehweh teriunsabe mó kegá, We wáhnaupéqté máníkámári éhweh tei teinire uwe.

¹⁹Segá Pora meqmera Áréópágúsa sawéhráq ahtebia kégá momiwíurabeq móátówe. Móatera wensabé, Arega síwáhnoróna ehwéh peh o ehwéh míre. Mi ehwéh teio. ²⁰Arega iraréna ehwéh áwánáh éhwéh míre. Mi ehwéhmé áwahe ahtebanhboq kawerue teio uwe. ²¹Áténi suwahpeqte kéreq mibeq wáhnaupéqté sewió kerekka ahriahri o ehwéh irera mi ehwéhnsabé irare irareuwe. Seyene sánsáne.

²²Poraga Áréópágúsa sawéhráq ahtebia kégá momiwíurabeq iriwe ména mahraréna, Áténi suwahpeqte wého, ínéga iwíáhume itene manikámarinsabé áhnte iwíáh íwíáho ke wóe. ²³Iteruhapeq nogewótáq itega iwíáh íwíáhorabeq tagéwómé peh morá táhbérápéq kék séhíramé sáhnsahwe tagéwóge. Mi sehiránká mahraréna, Mah tahbé íre tagariona manikáné tahbe wire ire. Itega íre tagarawéq pehipi iwíáh íwíáh atáhnsabé minawé teiúge.

²⁴Teiúge éna mó mahraréna, Manikánka moke mah marákó mårákóípéq kék náneqkakáq mah marákó mårákóákáq mirarowe.

We mah marákó márakkóákáq íópeqkákáq wahnahnatíeh ání míre. Minayabe wehu kega pearáh náhúpéq íre kaegaei ání míre.²⁵ We íre akahrákáhri ání míre. Wewega moke wehukene irupipeqté éúqkákáq moke kék náneqkakáq nái náinire. Minayabe wehu kega we íre séhréh atáhráhowe.

²⁶ Mah kehiná kékhnáné igaqna peh morá áníne. Manikánka mi ání téh mirarena itene ogamé tanahráq iwíah aítéhre. Mah marákó márakkórápéq mó kehiná mó kehinánsábé, Míáhro aítéhre.²⁷ Itega Manikánsabe kabarigeheéna mira iwíah aítéhre. We tagarianeheéq kabarúne. Ite ómi kehiná miónarabeq we wahtotaq míéhre.²⁸ Maniká ména mira aruqaruri puaq itega oga míahrahúne. Iteba sehira tagariéh áninká aiq mahraréna, Ite moke wene animáríne ire.²⁹ Ite Manikáne animári miona puaq we peh wehu kega iwíahue mirao naneq mire iwíáhiyeho. We íre ebahtaté miraia aníne. We íre móneraté miraia aníne.

³⁰ Naho wehu kega Maniká íre tagariówe. We íre tagariarera, We peh wehu kega iwíahue mirao naneq mire iwíáhuwe. Mi tanáhráq Manikánka mi kewé peh áwé tagówe. Amahnága wega mah kehiná kékhnánásábé, Itene ahbabáq sansa súáhro ire.³¹ Manikánka peh morá ání omaq atena wega iwíáhína tanáhráq mi aninká mah kehiná kékhná tábúsoqme ehweh aritankéhe. Minayabe mah kehiná kékhnánká tagariageheéna Manikánka mi aní iriatena organúq atáráire úwe.

³² Míó kega organúq atárái ehweh írówe. Táhmaro kegá awiréh atówara mó kegá Poransabé, Arene ehweh mókake mókkakáq iranéhe uwe.³³ Uwana Poraga mitaq suena pokúwe.³⁴ Pokúwara táhmaro wehwárínká we kerera wene ehwehnsabé aiq pútare atówe. Peh morá ání aiq pútare ato aní wenawíq Tíónísíae. Wereq mó ahtebia kéreq Áréopágúsa sawéhráq momiwíue aruqaruruwe. Peh morá íní wenawíq Támárisae. Wereq mó kereqka Pora kerera wene ehwehnsabé aiq pútare atówe.

Poraga Kórína su wahpeqte kék teriu ehwehne.

18 ¹ Poraga Áténi su wahpeq suena Kórína su wahpeq pokúwe. ² Póntusa marákórápéqté ání wenawíq Ákúíra míowana wene ahre awíq Párísírae. Se Asiu akéq menah Ítári marákórápéq míoyana mibeqté wáhnáh áníné áwíqtare Káróríusa Sísáhrie. Mi wahnáhnká moke Aroma su wahpeq míó Asiu keyábé, Pokoro aritenka qasuwara Ákúíra akéqká Aroma su wahpeq suera Kórína su wahpeq kowíóye.

Poraga mitaq se tagéna sene iyahnabo aní úkúwe.³ Wereq sereq peh morá árámbéhríuwe. Sene arambehriwe wéhu wehu nahmári piageheéra sériwarí kogahnue kawerarówe. Wereq sereqne arambehri peh monseráh púana seba kobaritawé míowe. Wereq sereqka moráráq arambehriwe.⁴ Moke ahrena ahrena wehekáh Poraga Asiu kené momiwí nahtápéq Asiu kereq Káríki kereqsabé Sísá éhweh terinieéna poku pokuúwe.

⁵Sáírásareq Tímótireqka Másérónia marákórápéq suera Pora mórabeq suye. Segu suyataq Poraga Manikáne ehweh Asiu ke teri terinéna, Manikánka omaq ato anímé Sísae úwe. ⁶Úwara író kega mi ehwéhnsábé ahqáho atera íre kaweq ehwéh atówana wega sensabé, Aiq mire. Ínéga aiq teiúge éna wene ambanta suruparuena teriuwe. Itega iraipéq pokirame iteitene irupipeqté íwíahgáe. Íné aiq pútaq ehwéh aiq teiúge. Itega ahqáho aintáhnsábé nahnsó ke korerinauge úwe.

⁷Manikánsabe iwíah íwíah ato aní wenáwíqtare Títia Sásátae. Wene nah Asiu kené momiwí nahtápéq wahtotaruwana Poraga momiwí nahtápéq suena mi aníné nahtapeq kowíowe. ⁸Asiu kené momiwí nahtápéqté wáhnáh ání wenawíq Káríspae. Wereq mi karírónánínseqka Sísansabé aiq pútare atówe. Áhnte mó Kórína suwahpeqte kégá Porane ehwéh irera aiq pútare atera wání meyówe.

Porane awanka tagó ehwehne.

⁹Inokáhpeq Porane awanka tagówana Sísaga wensabé, íre áhreúno. Túbáh aginehboq néne ehwéh pahsuo. ¹⁰Ínéga areba míó púara mó kegá are íre subigéhe. Kórína suwahpeqte kewé áhnte kegá ínésabe aiq pútare aintagéhe úwe. ¹¹Minayabe Poraga Kórína suwahpeq peh morá ópéq mó opéq ákáhtaq ména Manikáne ehwéh síwáhnorúwe.

¹²Wehukení wenawíq Káríoe. We Ákáía marákórápéqté wáhnáh míotaq Asiu kegá momiwíéra Pora táhtoqme ehwéhurabeq móátówe.

¹³Sega Káríonsabe, Mah anínká itega Manikánsabe iwíah íwíah atona sansá sueq mó sansánoro tei teinire úwe. Wega o teí sánsámé Mósísiga íre miraoro ú sansáne uwe.

¹⁴Uwana Poraga ehwéh irarinaútaq Káríoga Asiu keyábé mahraréna, Asiu keo, mi anínká ahkaragáraéna anotah ahbábáritaq tahirímé ínégá itene ehwéh kawerue író irino. ¹⁵Peh iteitene ehwéhnakáq wehukene síwíqkakaqsabé iteitene sánsánkákáqsábé iteitega iwíahue miraoro. Íre néne arambehri puana túbháh aginauge éna ¹⁶se moke ehwéhurabeqte kaqsúáhro aritowe.

¹⁷Kaqsúáhro aritowara Asiu kené momiwíurabeqte náhtápéqté wáhnáh wenawíq Sósáténi táhtoqme máhpeq subúwe. Subútaq Káríoga se peh áwé tagowe.

Poraga Ántíóka suwahpeq kouwekú ehwehne.

¹⁸Poraga Kórína suwahpeq áhnte mó wehekáh ména Sénkáría suwahpeq pokúwana wene ayahra káúqauwowe. Pehipi íre káúqauwowa Asiu kené sánsánéna Poraga Manikánsabe ehwéh teawunsabe káúqauwowe. Káúqauwowa Sísá tagaríah ké mitaq suena Párísí rareq wenawehq Ákúfrareq meriqmena sípi kewewena Síria marákórápéq pokúwe. ¹⁹Sega sípi kewewera Épésa suwahpeq kuwe.

Mitaq Poraga Párísírareq Ákúírareq suena Asiu kené momiwí nahtápéq kibekéna wereq Asiu kerekka ehwehnuwe.

²⁰ Mi kegá Poransabé, Mahtaq míahno uwana ahqáho éna ²¹ Épésa sensuwahpeq suanieútaq sensabé, Manikánka kouwekúno íwíáh aintahnaraq kouwekinie úwe. Kouwekinie éna Épésa su wahpeq suena sípi kewewena pokúwe. ²² Sípiga Sésária su wahpeq sútaq Poraga sípi suena kire Sísa tagaríah ké mehweh aritanieéna Sarúsarama su wahpeq kiuwe. Mehweh aritena Sarúsarama suena Ántíóka su wahpeq tuwe.

²³ Táhmaro ió Ántíóka su wahpeq ména mitaq suena pokúwe. Wega Sísa tagaríah kéné sirupipeq kaweq iwíáh aritanieéna Kárétia marákóákáq Párígia marákóákáq mó mapéq mó mapérue nogena pokue teríáqmé noguwe.

Ápóroga Épésa su wahpeqte ké ehweh teriú ehwehne.

²⁴ Peh morá ání, Árekásántaría su wahpeqte áninká Épésa su wahpeq séna wenawíq Ápóroe. We Manikáne sehira ahtebia ání ména kawerue teri terinú ani míowe. ²⁵ Mó kegá we Manikáne sansá áwáhnoruwaná wega mó ke págegeue síwáhnorúwe. Peh morá Sísa éhweh ákáhtaq ahtebéna tábúsoqme teri terinéna Sóniga wání meriu ehweh moke ahtebówe. ²⁶ Épésa su wahpeq Asiu kené momiwí nahtápéq págegeue síwáhnorúwe. Wega síwáhnorútaq Párísírareq Ákúírareqka wene ehweh irera móbeq meqmera we íre ahtebó ehweh, Manikáne sansá tábúsoqme áwáhnoruye.

²⁷ Ápóroga, Íné Ákáía marákórápéqté ké kosíwáhnorinie íwíáhúwara Épésa su wahpeq Sísa tagaríah kégá wensabé, Kaweróne. Kosíwáhnorúno éra mibeqté Sísa tagaríah kégá we mehweh atageheéra páhsí sehiranue áwíwe. Manikánka áhnte Ákáía marákórápéqté ké séhréh aritowara Sísansabé aiq pútare atówe. Anehe Ápóroga mitaq séna mi ke anotahtaq séhréh aritowe. ²⁸ Wega Manikáne sehira sáhnsahena, Manikáne omaq ato anímé Sísa teriuwe. Wehuke míópi págegeue teri terinúnsabe wene ehweh Asiu kené ehweh kiotaíkúwe. Minayabe wega Sísansabé aiq pútare atáh ké anotahtaq séhréh aritowe.

Poraga Manikáne Awansabé Épésa ke teriu ehwehne.

19 ¹ Ápóro Kórína marákórápéq míotaq Poraga sáwéhrapeq kótaikéna Épésa su wahpeq tuwara táhmaro Sísa tagaríah ké míowe. ² Míowana Poraga sensabé, Itega Sísansabé aiq pútare atárótaq Manikáne Awanka itene irupipeq aiq tutairo ue kasenúwe. Kasenúwara sega wensabé, Ahqáho. Manikáne Awa éhweh íre íratáúne uwana ³ Poraga sensabé, Aneq waní meroo ue kasenúwe. Kasenúwara sega wensabé, Sóniga wání meríátáinserah mó kegá mina tahnsa wání meraune uwe.

⁴Uwana Poraga sensabé, Sene ahbabáq sansa sutonsabé Sóniga wání meriátáire. Meriena mahraréna, Inehe sína anínsábé aiq pútare atáhro. Wenawíq Sísae uraire úwe. Sóniga irarú ehweh Poraga teriuwe.

⁵Teriuwara írówana itene Wahnah Sísa áwírue wání náriuwe.

⁶Poraga sensinetaba wene ayahnkaratáté táhtorotaq Manikáne Awanka sene sirupipeq tuwara sega kambare ehwéh iraréra Manikáne Awanka iwíáh arito ehweh iraruwe. ⁷Mirau kewé airápétē téhranítée.

⁸Poraga Asiu kené momiwí nahtápéq kibekéna Manikánka wahnah wahnahnirabeqe éhwéh págegeue teriuwe. Teriuwara Asiu kegá wene ehwehnsabé áhntetaq kasenéra iwíáhuwe. Iwíáhuwana apahtáró íótáq miraúwara ⁹táhmaro író kega wene ehwehnsabé íre aiq pútare atera saiyouwe.

Saiyoéra momiwíurabeq Sísane sánsánsábé íre kaweq ehwéh atówana Poraga se suena Sísansabé aiq pútare atáh ké meriqmena pokúwe. Sigarurapéqté wáhnáh ání wenawíq Tíránsasae. Poraga Sísansabé aiq pútare atáh ké meriqmena Tíránsane sigaru nahpípéq mó wehekáh mó wehekáhnue síwáhnoréna ehwehnúwe. ¹⁰Poraga téhtaré ópéq mi sigárúráq síwáhnorúwara moke Esia marákórápéqté Asiu kereq Káríki kereqka Manikáne ehweh írówe.

Ownainawa íre kaqsuahráhu ehwéhne.

¹¹Manikánka págegeue séhréh atowana Poraga anotah otáq sánsámári míraúwe. ¹²Minayabe mó kegá Poraga táhtoro ambántámári meyowe. Mi ambántámári awahre kebá móriúwara sene su wahre kaweragúwara owainawamarínká se suera pokuwe.

¹³Táhmaro Asiu ahgórá kewé nahnsu wahpeqtaq kégaeayaq tuegaeyaréu anímári méra owainawa kaqsuq kaqsurowe. Mi kegá itene Wahnah Sísa áwírue owainawamarí kaqsuanéhe íwíáhera Poraga kaqsuonserah itega moq kaqsuanéhe íwíáhuwe. Minayabe sega mahraréra, Owainawano, Poraga teri terini ání, Sísa áwírue wehukení auwe pokúno teawune uwe. ¹⁴Abapete téhtaré Asiu anímárínká owainawamarínsábé mina tahnsa éhwéhnuwe.

Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítéh ání wenawíq Síkéba sibowá míowe. Wene anahwaréhga mó wehekáh mi ehwéhnuwana ¹⁵owainawanka sensabé, Sísa aiq tagarióge. Pora moq aiq tagarióge. Itewe inseréhbo úwe. ¹⁶Úwana owainawa wene arupipeq mó anínká seba ahkuagéna sene korósi moke subansuena subiqmaq subiqmarúwara korahq tabagu tabaguúwara se pehrákora méra nahupeq suera máhpeq pehbeheráhnue pokuwe.

¹⁷Asiu kereq Káríki kereq peh moke Épésa su wahpeqte kereqka mi ehwéh irera áhtenuwe. Minayabe mi kegá itene Wahnah Sísa áwíq pankerera iwíáh íwíáh atowe. ¹⁸Mi tanáhráq áhnte Sísa tagariáh kégá

sure sene ahbabáq sansa pahsuqme teríúwe. ¹⁹ Ahgora tagarío kega sene ahbabáq pukúwári mewera ómi wehukega tagariótaq ira paríowe. Segá mi irá paríó pukúwári árahue kehramo éra sáhnsáhíwe. Sáhnsahera, Peh íregárataq 50 táhúséni (50,000) moné tahnsa pukúwári ira parione íwíahuwe. ²⁰ Púku ira parearónsabe Manikáne ehwehnka áhnte kene sirupipeq pówara sega págege anímári úkéra wene ehweh mitaq teri mahtaq terinuwana mi ehwéhnká abae agúwe.

Épésa kegá Pora ehweho ehwéhne.

²¹ Anehe Poraga iwíáhéna, Másérónia marákórápéqkákáq Ákáia marákórápéqkákáq pokinie. Mibeq Sísá tagaríah ké koragéna sótaikue Sarúsarama suwahpeq pokinie. Mibeq Sísá tagaríah ké koragéna sótaikue Aroma suwahpeq pokinie íwíáhuwe. ²² We kéróya aníté Tímótireq Érásátireq míoye. Poraga mi aníté Másérónia marákórápéq eqmaq suena we Esia marákórápéq pehgáriq tanáhráq míowe.

²³ Mi tanáhráq áhnte kegá Sísansabé aiq pútare atónsabe mó kegá áhnte abíáhnsánéra ehwehuwe. ²⁴ Wehukení wenawíq Témítíúsie. Wene arambehriwe káhpah tahnsa náneqtaté pehgáriq pikísah tahnsá náneq mira aruqarurúwe. Mi ke suwahpeqte kéné péhepehe maníká wenawíq Átémísie. Témítíúsireq mó kerekka Átémísine pikísah tahnsá náneq miraera paiqme áhnte moné meyówe.

²⁵ Témítíúsiga moke mi arámbéhrí mirau ke momiwí aritowe. Wega sensabé, Itega maníká tahnsa náneq miraonsabé áhnte moné meweúne. ²⁶ Itega Porane sansá aiq tagarawéq wene ehweh aiq írátiáhwe. Wehukega mirao náneq íre aiq pútaq Manikáne tei teinire. Minayabe áhnte kegá itega mirao naneqsabé anetaníbo íwíáhowe. Íre peh morá Épésa suwahpeqte kégá áhnte Esia marákórápéqté kerekka moq mira íwíáhuwe. ²⁷ Minayabe anotah íre kawerire. Itene arambehri íre kaweragíneho. Mó kegá itene maníká Átémísine nahnsabe, Peh abehq náneq nahne íwíáhiyeho. Esia marákórápéqté kerekka mah kehiná kékínánseqka amahnága Átémísinsabé, Ano iní míahne éra iwíáh íwíáh atáhwe. Poraga wene ehweh síwáhnorinsabé mó kegá Átémísinsabé íre iwíáh íwíáh atera peh anetaníbo íwíáhiyeho úwe.

²⁸ Úwara moke arambehrii kega mi ehwéh írótaq anotah abíáhnsánéra ehwehnabauwe. Ehwehnabaéra, Átémísive Épésa suwahpeqte kéné maníká anotah iníne uwe. ²⁹ Minayabe mi kegá anotahtaq ehwehnéra kékéné. Téhraníté Másérónia marákórápéqté áníté sensíwíq Káiúsireq Árísátakirere. Poraga ahpeq nogutaq sega we kéróye. Kékéné kegá mi aníté táhtoqme koti matábúrapéq abariuera móritówe.

³⁰ Poraga, Íné wehuke momiwíorabeq pokinie úwara Sísá tagaríah kégá ahqáho atówe. ³¹ Táhmaro Esia marákórápéqté wáhnáh kégá Porane iyahnabo anímári míowe. Segá mó anínsabé, Pora ehweh koreawo.

Mahraue koreawe, Wehuke momiwíorabeq pokínehboq mitaq míahno ato éra eqmarówana koreawuwe.

³² Momiwíurabeqte kégá áhnte ehwéhnéra íre peh morá íwíáhuwe. Mó kegá mó ehwéhnuwara mó kegá mó ehwéhnuwe. Áhnte kegá iwíáhéra, Aneqsabé momiwíuno uwe.

³³ Wehukení wenawíq Árekásántae. Asiu kegá we pagunera, Irigue ehweh terio uwana wega ehwéh terinieéna ayahnka saiqnówe.

³⁴ Saiqnówara sega we tagéra, We Asiu aní míre éra ehwehnabauwe. Segá íre wahto tanáhráq téhtaré áhwáh moráráq ehwehnue mahraréra, Átémisi ite Épésa su wahpeqte kéné maniká anotah iní míre uwe.

³⁵ Mibeqté kúsíkúsíqká momiwíurabeqte kékabé ehweh saiqnaruowe. Saiqnaritená sensabé, Épésa su wahpeqte wého, áraho? Írátíáhro. Itene anotah maniká Átémisie. Itewe Épésa su wahpeqte kégá wensabé iwíáh íwíáh atona nahtápéq wahnah wahnahnúne. Wene íopeqté ébáh tahnza pikísáh wahnah wahnahnúne. Minayabe ómi kehinánká aiq tagariáh mino. ³⁶ Mó kegá péhenóné íre irarerahowe. Minayabe ahbabáriyehboq tabasíwe míáhro. ³⁷ Itega abarie mórítáh ánítégá Átémisiwe íre ahbabáratehye. Segá wensabé íre abehq éhwéh atehye.

³⁸ Témítíüsireq wene arambehrio kerekka ehweh kahnaraq sega koti orabeq koreriuwara mitaq kamahni kegá ehweh aritagéhe. ³⁹ Itega mó ehwéh kahnaraq wahba kégá koti orabeq koreríero. Segá iwíáhue teigéhe. ⁴⁰ Anotah wahnáh kégá itensabé, Ibora aneqsabé tobeko kasenirataq itega aneq ehwéh terianéhnkono? Írakaumo. Ite ehweh íre kéhre. ⁴¹ Minayabe pehwehrue pokewáhro éna kúsíkúsíqka se kaqsuowe.

Poraga Másérónia marákórápéq pokú ehwehne.

20 ¹ Momiwíurabeqte éhwéh parabagútaq Poraga Sísa tagariáh késiáhrabéna, Ínéba sero úwara suwe. Suwana sirupipeq kaweq iwíáh aritanieéna Poraga ehweh teriuwe. Teriena mehwéh aritená mitaq suena Másérónia marákórápéq pokúwe. ² Poraga Másérónia marákórápéq pokue mó mapéq mó mapérue Sísa tagariáh kégá págegeue kéranehé íwíáhigeheéna ehweh teriuwe. Teriena Másérónia marákórápéq suena Káríki marákórápéq pokúwe. ³ Káríki marákórápéq kiená apahtáró ió mitaq ména sípi kewewena Síria marákórápéq pokinaútaq Asiu kegá, Pora suboneheqmúne uwe. Uwana Poraga mó iwíáhena, Másérónia marákórápéq kouwekinie úwe.

⁴ Másérónia marákórápéq kouwekinie úwara mó kegá, Are kéranehé íwíáhuwe. Pírtusine ahninkawá Péría su wahpeqte ánínéna wenawíq Sópátae. Tésárónáika su wahpeqte áníté sensíwíq Árisátákireq Sékúntareq míoye. Tébi su wahpeqte ání wenawíq Káiúsi míéhre. Esia marákórápéqté áníté sensíwíq Tílkíkúsireq Tárópímareq míoye. Moke mi kereq Tímótireqka ⁵ Tóásá su wahpeq pokue mitaq itensabé íwénunuwe. ⁶ Íre muoráhi parétí né tanahráq

parabagúitaq íné Árúkareq Porareqka Pírpái suwahpeq sueta sípi keweweta pokowaye. Itaréitaréráq sípiipéq méta moberíáhtáq Tóasa suwahpeq íwénunu kebá sewaye. Seba séta abapete téhtaréráq mitaq míahwaye.

Pukú mahbí oga úkú ehwehne.

⁷Mó wikí ebeqte wéhékáh itega táhutahuq keqme moráráq naneheéq momiwíue míahwane. Mi tanáhráq Poraga ehweh teriuwe. Ahbiah pokinie íwíahéna inokáhnabubu wene ehweh íre parabarusa peh irarúwe. ⁸Abobórähpeqte náhúpéq momiwíue míahwanana áhnte aráhmágá mitaq téhrówe. ⁹Peh morá máhbí wenáwíq Íyútíkae. Wega abobórähpeqte náh áwáhnkúráq tútuue míowe. Poraga íre wahto ewhéh teriu púana mi mahbí sugekúwe. Sugekú púana máhpeq inahnsuwara tueyokue tagowe. Tagéra tuiriatómé putiowe.

¹⁰Putiowana Poraga moq tueyokue tagéna tutaebewe mi mahbí saiqnawe káhkoue míoye. Poraga mío keyabé, Íre ibisahro. We amahnága oga míéhre úwe. ¹¹Poraga tuekue kiutaq itega táhutahuq keqme moráráq nahwane. Poraga áhnte mó ewhéh teriena tuekutaq ahbiahipeq mitaq suena pokúwe. ¹²Oga úkú mahbíné awahrahga we meqmera awaho ani mío púara sirupipeq eyoyóéra sene nahtapeq pokupe.

Poraga Tóasa suwahpeq suena Mírétsísu suwahpeq pokú ehwehne.

¹³Poraga pokinaútaq itensabé, Ásósa suwahpeq íwénuninauge éna iuwena ahtapeq pokúwe. Pokúwaq itega sípi kewewequeq Ásósa suwahpeq Pora sípiipéq koweraneheéq pokowane. ¹⁴Itega Ásósa suwahpeq Porareq piehgiowánaraq sípi kewewequeq Mítíríni suwahpeq pokowane. ¹⁵Itega mitaq sueq sípi kewewequeq mó wehekáh Kíosa suwahpeq marakó kowaq kótaikowane. Mó wehekáh Sámósa suwahpeq sewane. Mitaq sueq mó wehekáh Mírétsísu suwahpeq sewane.

¹⁶Asiu kené siahreraq ko tanahráq áwíq Péntíkósie. Poraga íwíahéna, Péntíkosi tanahráq íné Sarúsarama suwahpeq méyabe nuwahbehre. Minayabe amahnága Esia marákórápéq suena sípi kewewena apubíue Sarúsarama suwahpeq pokinieéna Épésa suwahpeq íre kowíanauge. Peh kótaikinie íwíahúwe.

Épésa suwahpeqte kényabé iroro arito ehwehne.

¹⁷Poraga Mírétsísu suwahpeq míotaq Épésa suwahpeq Sísa tagariáh ábóawáh wéh kiwerirankeheéna eqmarowe. ¹⁸Épésa suwahpeqte Sísa tagariáh ábóawáh wéhwé Poraba sutaq wega sensabé mahraréna, Íné Esia marákórápéq téh surautaqkákáq amahnágaákáq itereq mía míaugaq néne sánsá tagariáhwe.

¹⁹Anotah aní méyabe nuwahriarairana peh Manikáne arambbehriéyabe nuwahbarairana mira aruqaruruge. Ite tagariáhmé Asiu kegá áhntetaq

moraénue níwíoqnarutowana áhnte tanáhráq ibisarauge.²⁰ Wehuke momiwíurotaqkákáq mó natáq mó natárue ite séhréhorahi ehwéh pahsuqme tei teinurauge.²¹ Asiu kereq Kárlíki kereqsabé, Itene ahbabáq sansa sueq Manikánsabe áhraboro. Itene Wahnah Sísá Karáhénasabe aiq pútare atáhro tei teinuraugaq tagariáhwe úwe.

²² Poraga mó mahraréna, Manikáne Awanka pokúno aintaráinsabé íné amahnága Sarúsarama suwahpeq pokinie. Mitaq sega nubiq suaneherabowamo. Árahoneherabowapómo. Íné íre tagarióge.²³ Peh morá íné niahtebome Sarúsarama suwahpeqte kégá níwíoqnéra karábúsiipéq móintagéhe. Mó mapéq mó mapérue séyéurautaq Manikáne Awanka mó ke iwíáh aritowara mira éhwéh teni teninowe.

²⁴ Segá nubiq súéhransabé íre áhreuge. Minayabe anetaníbo. Itene Wahnah Sísá Karáhégá teníátai arámbéhrí parabarueyabe nu wahbehre. Manikánka ite séhréh aitená kaweraitéh éhwéh teri terinéyabe nu wahbehre úwe.

²⁵ Poraga mó mahraréna, Manikánka wahnahni ehwéh ite míáhrabeq tei teinurauge. Íné tagariómé amahnága pokonaraq mókake íné mó íre tagagehe.²⁶ Ibora pahsuqme teiníboq írátiáhro. Iraipéq pokira kegá ínénasabe íre abiahnsa aintahráhowe.²⁷ Íné íre túbah agia Manikáne sansá moke pahsuqme íwáhnorurau puara íre abiahnsa aintahráhowe.

²⁸ Manikáne Awanka ite omaq itena, Wahnahnúno aitáráire. Wahnahnúno aitárái puaq sipisípiq wahnáhnká wene kamarí wahnahninserah itega moke Sísá tagariáh ké moq kawerue wahnahnarítáhro. Kawerue wahnahnariteq Sísaga mi kené ahbabáqsabe wene korahqtaté paiqmataire íwíáhoro.

²⁹ Sísane sánsá íre tábúsoqme miraéra peh mó sansá miraigeheéra íné pokona tanáhráq mó kegá séra péhe éhwéh íwáhnorigehe. Úrinsi iánká sipisípiq subínserah sega ite morábi méra íre kaweraitagéhe.³⁰ Sísá tagariáh kégá wehukene sánsá miraigeheéra ite míáhrabeqte kégá moq péhe éhwéh íwáhnorigehe.³¹ Minayabe íwéh panatágínaq uqmatíáhro. Apahtáró ópéq wéhékáhnkakaq inokáhpeqkakáq itensabé nirutaboiréna kawerue íwáhno aruqaruruge. Minayabe iahreraq matfáhro úwe.

³² Poraga mó mahraréna, Manikánka séhréh aitéh éhwéh anotah pagégé éhwéhne. Mi ehwéh íréhrataq itega kaweqtaq míáhrahowé. Mi ehwéh íréhrataq itega kaweqtaq mém ogá míáira kereq moráráq míagehe. Minayabe Manikáne ehweh kawerue ireq wene sánsá miraoro.

³³ Iteba míarau tanáhráq mó aníné korósíakáq móneakáqsabé íre nirutaboirurauge.³⁴ Ínereq séhréh aintáh kéréq táhutahuroneheéna ínénega arambehriurauge. Minayabe tagariáhwe.³⁵ Itega mareqmarero ke séhréh aritaneequé kawerue arambehrioro. Ínéga aiq mira aruqarunserah arambehrioro. Itene Wahnah Sísaga mahraréna,

Mó anínká are náwí tánáhráq are iwíáh íwíáhóne. Arega mó aní náwena tanáhráq anotah iwíáh íwíáhóne

uraire. Mi ewhéhnsábé iahreraq matíáhro úwe.

³⁶Poraga mi ewhéh aiq teriutaq wereq aboawah wehreqka sirehunseraráq méra púreruwe. ³⁷Púreq ewhéh parabagútaq sega Pora kákoue mehwéhéra ibisowe. ³⁸Poraga, Mókake íné mó íre tagagehe únsabe sirutaboiréra ibiséra we sípiipéq meqmera móauwera kowekuwe.

Porareh Sarúsarama su wahpeq poku ewhéhne.

21 ¹Itega Épésa su wahpeqte ábóawáh wéh sueq sípi kewewe qobaríqme kure Kósa marákórápéq pokowane. Mó wehekáh itega Árórésa marákórápéq kéq mitaq sueq Pátára su wahpeq pokowane. ²Mitaq séq Pónisia marákórápéq pokína sipí kabarue tagéq mi sipí kewewe q pokowane.

³Sáipára marákórápéq ábóraq kowanaraq tagéq marakó ayehrápéq kótaikowane. Kótaikéq Síria marákórápéq tagéq Táíya su wahpeq korahowane. Mó kegá sípiipéqté ménsáméhnsá mewe marakóipeq sáharótaq ⁴itega Táíya su wahpeqte Sísa tagariáh kéká kowiahwane. Kowéq abapete téhtaré wéhékáh seba kowiahwane. Seba míahwanaraq Manikáne Awanka se iwíáh aritowara sega Pora teawera, Wehukega are subiq súéhboq Sarúsarama su wahpeq pokineho uwe.

⁵Mi tanáhráq parabagútaq itega pokonehe íwíáhqué kaegaeowanarabeq suahwáne. Suahwánaraq moke mibeqté kéréq sene kárironanínseqka meiqmera ahnansahrapeq méiúwówe. ⁶Itega arahwéraq irehunseraráq méq púreréq iriwe mehwéhowane. Mehweh ariteq sípiipéq kiasagowanara tagéra sene nahtapeq seuwekuwe.

Ágábúsaga Sésáriá su wahpeq Pora ehweh teawuwe.

⁷Itega Táíya su wahpeq sueq sípi kewewe q pokue Tórémési su wahpeq pokowane. Mibeqté Sísa tagariáh kéréq mehwéhéq peh morá wéhékáh seba kowiahwane. ⁸Mó wehekáh itega mitaq sueq Sésáriá su wahpeq pokowane. Mitaq Píripíne nahtapeq kaegaeowane. Eqmaro kega abapete téhtaré wéhuké omaq sitótaq Píripí omaq atówe.ⁱ Píripí Sísa éhweh teri terinu aní míowe. ⁹Wene ayahunkawaréh itaréitaré ítaq ahrárígáú míowe. Manikáne Awanka iwíáh aritowara se wene ehweh iraru ahrárígáú míowe.

¹⁰Itega Sésáriá su wahpeq kaegaeowanaraq táhmaro wehekáh parabagútaq wehukení wenawíq Ágábúsaga Síriá marákórápéqté tuwe. Manikáne Awanka iwíáh atowana wega wene ehweh irarerahúwe.

¹¹Wega iteba séna Porane áréti pugeqme mewena minarate wewene aigará ayahnkara táhru táchruíwe. Táhru táchruéna mahraréna, Ínéga táhru táchruunserah Sarúsarama su wahpeqte Asiu kegá mah arétí abo

ⁱ 21.8 Píripinsabé éhwéhmé Eqmaro 6.1-5, 8.5-6,26,40 tagáhno.

moq táhru táhruigehe. Táhru táhruera nahnsó kebá móatagéhe. Mah ehwéhmé Manikáne Awanka aiq irarire úwe.

¹² Mi ehwéh irahwánaraq itereq mitaq míó kerekka Poransabé, Sarúsarama suwahpeq íre pokúno éq saiqnahwane. ¹³ Saqnahwanana Poraga itensabé, Nirupipeq umehínehboq aneqsabé saiqnéq ibisaho? Karábúsiyabé íre áhreuge. Itene Wahnah Sísane arambehri miraunsabé Sarúsarama suwahpeq nubiq suaneherabowapómó. Anetaníbo úwe. ¹⁴ Anetaníbo úwaq wega itene ehweh íre ironsabe túbáh agéq, Maniká awabeh sansá mirainkehe ewane.

Poraga Sarúsarama suwahpeq pokú ehwehne.

¹⁵ Mi tanáhráq parabagúwaq ménksaméhnsá sokahueq Sarúsarama suwahpeq pokowane. ¹⁶ Sésária suwahpeqte Sísá tagariáh ké táhmaro kegá ite kie irówe. Wehukení wenawíq Násónie. We Sáipára marákórápéqté ánínéna íre wahto tanáhráq Sísá tagariowe. Kie iró kega Násónine nahtapeq kaigeheéra móítówe.

¹⁷ Itega Sarúsarama suwahpeq kowanaraq mibeqté Sísá tagariáh kégá sirupipeq eyoyóéra mehweh aítówe. ¹⁸ Mó wehekáh Porareq itereqka Sémísiba pokowanara ómi Sísá tagariáh ábóawáh wéh míowe. ¹⁹ Poraga sereq mehwehéná Sísá éhweh nahnsó ke moke teriunsabe Manikánka miraú arámbéhrí sáhnsahwe teriuwe.

Aboawah wehwárínká Poransabé, Manikánsabe iwíáh iwíáho nahtápéq pokúno ato ehwehne.

²⁰ Poraga miraú arámbéhrí sáhnsahwe teriuwara aboawah wehgá írótaq Manikánsabe iwíáh iwíáh atera we anotah aní míre iwíáhuwe. Segá Poransabé, Iteribáq móne. Áhnte, peh íregáritaq Asiu kegá Sísansabé aiq pútare atáhwe. Segá Mósísiga sehgíoro ú ehwehnsábé iwíáh iwíáh atáhwe. ²¹ Wene ehweh iwíáh iwíáh atáhwara arega miraurona sansámé mó kegá se péhepehe ehwéh teriátowara aiq írátówe.

Mi pehe éhwéh mahraréra, Arege nahnsó ke míáhrabeqte Asiu keyábé, Mósísiga sehgíoro ú ehwehnsábé anetaníbo. Itene aniné áú amurúráhro ú sansánkákáq mó Asiu kené sánsánkákáq íre miraoro teri terinire ewe. ²² Itega tagarionawe arega aiq sire u ehwéh Asiu kegá iraneherawoe. Minayabe amahnága aneronehnkono?

²³ Aneronehnkono éra segá mó mahraréra, Asiu kega túbáh agigehboq itega teawéna ehwéh miraúno. Mahbeqté itaréitaré wéhukégá Manikánsabe, Itene omasa éhwéh miraoneheqmúne teawéwe. ²⁴ Areréq mósosuagéhboq mi anímári meriqme Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéq mórito. Titironeherau ka paiqmaro. Anehe sene siyahra káúqsuagéhe. Mirairataq ómi kegá tagarianeheéra Mósísiga sehgíoro ú ehweh anteruahnayabé íre aiq pútare atagéhe. Peh Mósísine ehweh kawerue sehgione iwíáhigehe uwe.

²⁵ Sísa tagaríáh ábóáwáh wéhgá mó mahraréra, Sísansabé aiq pútare atáh náhnsó ké páhsí iwíáhue sehiranue síátóne. Mi pahsígá mahraréna, Péhepehe maníkánsábé iwíáh íwíáhoneheéra titirirataq náíra naneq íre nahro. Korahq íre nahro. Wehukenínká awio páríkí náneq ka íre nahro. Mó kené ahrewe ahrariwe wehwe mahbiwe íre abarioro ire.

Peh miraue iwíáhue sehiranue teríátáúne uwe.

²⁶ Uwana Poraga kowe éna omasa éhwéh miraoneheqmíune u animári móritowe. Mó wehekáh wereq sereqka sosúó sansa áhwárera Manikánsabe iwíáh íwíáh atáh náhúpéq kibekuwe. Sosúó sansa parabagína tanáhráq mibeq mahbeq arítáh ké terieneheéra kibekuwe. Teriera, Mi tanáhráq parabagínaraq itega Manikánsabe iwíáh íwíáh ateq titironehe uwe.

Asiu kegá Pora saiqnarúó ehwehne.

²⁷ Sosúó sansamé abapete téhtaré wéhékáh parabaginaútaq Esia marákórápéqté Asiu kegá Pora tagowe. We Manikánsabe iwíáh íwíáh atáh náhúpéq míowara tagéra abiahnsanuwe. Sega Pora táhtoqme ²⁸ nahtapeq míó kega ehwehnabaéra mahraréra, Ísara keo, séhréh aitáhro. Mah anínká ómi mah kehiná kékhnánsábé ite Asiu ke íre kaweq ke wóe síwáhnoréna Mósísiga sehgfíro ú ehweh anterúáhro ue síwáhnorire. Mah nahnsábé anetaníbo ue síwáhnorire. Wega mó ahababáritéhmé Káríki ke Manikánsabe iwíáh íwíáh atáh náhúpéq móárítéhre. Móárítéhre púana wega mah kaweq náhnsábé íre kaweratéhre uwe.

²⁹ Épésa su wahpeqte ání wenáwíq Tárópímae. Menah Asiu kegá wereq Porareq Sarúsarama su wahpeqte áhtápéq nogúyataq tagowe. Mitaq tagonsabe sega péhe íwíáhéra, Poraga Manikánsabe iwíáh íwíáh atáh náhúpéq nahnsó aní meqme surainsabe órira mire uwe. Meqme móótáráire ume péhe éhwéhne.

³⁰ Minayabe ehwehnabaéra ómiga abiahnsanéra pehbeheráh seyeue sorupera Pora Manikánsabe iwíáh íwíáh atáh náhúpéqté táhtoqme abariuera máhpeq márunatera onsawári páiqsúowe.

Aroma sontiá kégá Pora táhtoró ehwehne.

³¹ Segá Pora suboneherautaq Aroma sontiá kéné anotah wahnáhnká ómi Sarúsarama su wahpeqte kégá aiq tobewewe u irowe. ³² Irena wega apubúue sóntiá keákáq sene wahnah animárníkákáq meriqmena pehbeheráh túwe. Túwara Pora subu kegá mi ke tagéra túbáh aguwe.

³³ Sóntiá kené wahnahnka Poraba tuena táhtoqme téhtaré séníraté tähraráhro úwe. Táhraráhro éna, We insebo? Aneq ahbábáriro kasenúwe. ³⁴ Kasenúwara áhnte kegá míó púara ehwehnabaéra mó kegá mó

ehwéhnuwara mó kegá mó ehwéhnuwe. Áhnte ehwéhnu puara wega íre kawerue irahráhúnsabe sóntía keyábé, Ite kaegaeo nahupéq móátáhro úwe.

³⁵⁻³⁶ Kaegaeo nahupéq kibekoneherautaq se kéró kega paentáwe kéra ehwehnabaéra, Subiq súáhro. Subiq súáhro uwe. Subiq súáhro unsabe Pora subíyehoéra sóntía kegá we sawiwera nogúwe.

Poraga Asiu ke we éhweh teriu ehwehne.

³⁷ Segá we nahupeq móataneherautaq Poraga Káríki ehwéhtáq sóntía kené wahnahnsabé, Ehweh teawiníkono kasenúwe. Kasenúwana mi anínká éhnehéna, Are Káríki ehwéhmé aiq íratíahne éna, ³⁸ Menah peh morá Ísípi marákórápéqté áninká kámáhni ke ebehinkehéna áhnte ke 400 subiq suahráho ke meriqmena uworapeq pokuraire. Íné iwiáhume, Arewé we wone íwíáhuge úwe.

³⁹ Úwana Poraga, Íné Asiu aní múde. Íné Sírisía marákórápéq Tahsa su wahapeqte ání múde. Tahsa su wahapeq áhnte nahnsó ké míáhwe. Íné mahtaq míáh ké ehweh terinie úwe. ⁴⁰ Úwana, Terio únsabe Poraga awahsahniataq méwotate irigéna míó kega ehiyansá agigehééna ayahnkaratáté saiqnówe. Saiqnówara túbah aguwana Poraga Asiu kené ehwehtaq mahraréna,

22 ¹ Nánibáqmari móe. Nániboreh wóe. Nánuwahraho, néne ehweh íráhro. Íné íre ahbabáq anine ue iahtebagehboq néne ehweh íráhro úwe. ² Wega Asiu kené ehweh irarúwara irera ehiyansá aguwe.

Ehiyansá aguwana Poraga mahraréna, ³ Íné Asiu aní múde. Náinoga Sírisía marákórápéq Tahsa su wahapeq maqinténa Sarúsarama su wahapeq méintowana mahtaq anomúkowae. Anotah síwáhnori aní Kámáríaga iteriborehne sansá irankehééna kawerue níwáhnoruraire. Ibora itega Manikáne arambehri mira onserah ínéga moq mira aruqarururauge.

⁴ Menah ínéga Sísansabé aiq pútare atáh ké pukigehééna síwíonarauge. Weh ahre táhtoqme táhru táhruena karábúsiipéq móritáráuge. ⁵ Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéné wahnahnseq aboawah wehreqka minayabe tagéra teieráhowe. Segá Támákása su wahapeqte Asiu ke páhsí sinkehééra sehiranue níátówe. Íné Támákása su wahapeq pokurauge. Mibeqté Sísa tagaríah ké táhru táhruue Sarúsarama su wahapeq móritanieéna pokurauge. Se kamah ariníe íwíáhurauge úwe.

Poraga íopeqté téreh naneq tagónsabe teriu ehwehne.

(Eqmaro 9.3-19, 26.12-18)

⁶ Poraga mó mahraréna, Íné ahtapeq pokue Támákása su wahapeq kinaurauge. Kinauraugana wéhékáhnabubu íné kuraurabeq apubúue íopeqté anotahtaq téhraguraire. ⁷ Téhragurairana marakóipeq

márunsurahéna ehweh írátáuge. Mi ehwéhnká mahraréna, Sorao, Sorao, aneqsabé níwíoqnahno uraire.

⁸ Urairana ínéga, Anotah aníno, are insebo urauge. Uraugana wega ínénabe, Íné Sísá Néhsara su wahpeqe ání arega níwíoqnáhna aní múge uraire. ⁹ Íné sénító kegá téhragurai tagéra peh teniátái ehwéh íre írátowe.

¹⁰ Ínéga, Néne Wahnahno, anerininkono kasenurauge. Kasenurauge wega ínénabe, Irigue Támákása su wahpeq pokúno. Mitaq arega moke miraina arámbéhrí teawinie uraire. ¹¹ Anotah téhrarainsabé íné íre tagahrahurauge. Íre tagahrahrau puara íné sénító kegá niyahtaq ahmboqmera Támákása su wahpeq móíntárówe úwe.

¹² Poraga mó mahraréna, Mibeqté ání wenawíq Ánáníasie. We Mósísiga sehgióro ú ehweh kawerue írátái aníne. Moke wenawahrah Asiu kegá, We aiq kaweq aníne íwiáhuwe. ¹³ Ánáníasiga ínéba séna iriwe ména ínénabe, Sorao, nánibáq móne. Arega tagahrahóne urairana niura apubúue kaweragurairana we tagarauge.

¹⁴ We tagaraugana wega ínénabe, Itene igaqnaréhne Manikánka wene sánsá ahtebankeheéna are omaq atéhre. Wene kaweq ahnínkáwá tagé wene ehweh irankeheéna are omaq atéhre. ¹⁵ Arega wene ehweh ómi kehinánsábé terinkéhe. Arega tagé írátóna ehwéh terinkéhe. ¹⁶ Amahnágá túbáh aginehboq iriwe mé wání meyo. Arene abbabáq kaqauwankéhboq Sísansabé áhrabúno uraire úwe.

Manikánka Poransabé, Nahnsó ke néne ehweh korerio ú ehwehne.

¹⁷ Poraga mó mahraréna, Íné Sarúsarama su wahpeq seuwekurauge. Mibeqté Manikánsabe iwíáh íwiáh atáh náhúpéq púrerurautaq néniwanka ¹⁸ Sísá tagarauge. Tagaraugana wega ínénabe, Mahtaqté kegá arene ehweh íre aiq pútare atéhra puah Sarúsarama su wahpeq apubúue sue móbeq pokúno uraire.

¹⁹ Urairana ínéga wensabé, Néne Wahnahno, Asiu kené momiwí nahmáritápéq arensabé aiq pútare atáró ke subiqme karábúsiipéq sitáráuge. Minayabe mahtaqté kegá tagaríáhwe. ²⁰ Sítibéni arene ehweh teriátái anímé Asiu kegá ebahnsatate subítótaq ínéga wahtotaq iriwe ména we pukime aiq kawerire éna subító kené káhq ambántámáritáq wahnahnrauge teawátáuge. ²¹ Teawátáugana wega ínénabe, Nahnsó su wahpeq íre wahto marákórápéq eqmaraníe. Arega nahnsó ke néne ehweh korerinkéhboq pokúno teniátáire úwe.

Aroma wahnáh ánínká Poransabé kasenú ehwehne.

²² Poraga teriu ehwéh sega kawerue írówe. Írówana Poraga nahnsó keyábé irarútaq sega ehwehnabaéra mahraréra, We oga míehmé anotah íre kawerire. Subiq súáhro uwe. ²³ Porane ehweh íre su wahbó púaera sega ehwehnabaéra sene ambantamarí ugurue tuperúpeéra tanahuqkakaq mewe tuperúpeuwe.

²⁴ Segá mirauwana sóntía kené wahnahnka, Mi aní nahupeq móátáhro úwe. Móátáhro éna, Asiu kegá aneqsabé abiahnsanéra áhnte ewhéhnoo iwíáhúwe. Iwíáhéná, Teninkéhboq mah aní áréti sahtáté subóro aritowe.

²⁵ Segá we subiqmaranehééra wene aiayah táhru táhruuwana Poraga weba wahtotaq iriwe mío wahnáh ánínsábé, Íné Aroma aní múge. Aneqsabé ehweh íre aintasa pehipi nuboneheo? Mi sansá aiq mirao sansánoo úwe.

²⁶ Úwana kíápéténiga irotaq anotah wahnáh ánípá pokue wensabé, Itega suboneheú aní Aroma aní míéhnsábé anerinibo úwe. ²⁷ Úwana wega Poraba séna wensabé, Are Aroma anípo? Tenio úwana, Kowe úwe. ²⁸ Kowe úwana anotah wahnáh ánínká wensabé, Íné áhnte moné paiqmataunsabé Aroma aní úkurauge úwe. Úwana Poraga wensabé, Náiñoga maqintotaq Aroma aní maqintowe úwe.

²⁹ Úwara Pora suboneherau kegá irera apubúue auwera peh tagowe. Anotah wahnáh ánínká iwíáhéná, Mah aní Aroma aní míéhrana táhru táhruéwómé íre kaweruge. Íre kaweruge éna wega moq áhreúwe.

Poraga momiwíurió ke teriu ehwehne.

³⁰ Áhreéna arupipeq iwíáhéná, Asiu kegá aneqsabébópoq we ehweh atáhwe. Iraníe iwíáhéná mó wehekáh wega, Pora táhraró nahgáq pugeq áúwáhro aritena, Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreq mó kaunsírí kereqsabé, Momiwíforo aritowe. Momiwíforo aritena, Pora meqme momiwírabeq móátáhro aritowe.

23 ¹ Poraga kaunsírí ke ebitáwéna mahraréna, Nánuwahraho, ² Manikánka nirupipeq tagaríéhre. Menahnkákáq amahnágaákáq kaweqtaq mía míauge úwe. ³ Peh morá wáhnáh aní Ánáníásiga Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh ké wahnahnúwe. Wega Poraba iriwe mío keyabé, Wene áwéh suranóro aritowe. ³ Aritowana Poraga wensabé, Awisúitagi wirá áwánká taberábe pentí abaq márähwara awisúitagi awánká íre tagahrahowe. Mina inserah are kaweq ambántá úbíq miahnawe arene arupipeq peh awisúitagi wirá áwánká tahnsane. Arega íné áwéh suranóro aritahnaga Manikánka are mina tahnsaninkehe. Arega mitaq tútuue Mósísiga sehgióro ú ehweh iwíáhé ehweh aintahne. Minayabe aneqsabé níwéh suranóro aritahno? Miraónaga Mósísine ehweh aiq anteruahne úwe.

⁴ Úwara Poraba iriwe mío kega wensabé, Manikáne ehweh mibeq mahbeq aitáh kéné wahnahnsabé aneqsabé ehweh atahno uwe. ⁵ Uwana Poraga sensabé, Manikáne ehwehnka mahraréna,

Itene wahnahnsabé abehq éhwéh atéhneho ire.   (*Kisim Bek 22.28*)
We Manikáne ehweh mibeq mahbeq aitáh kéné wahnah tagaríótáq tahirímé mi ewhéh íre iraru irino úwe.

⁶ Kaunsírí kewé mó akáhtáq Sáyúsi ke míowara mó akáhtáq Péhrasi ke míowe. Minayabe Poraga se tagéna iwíáhue momiwíuriórabeqte kényábé

anotahtaq mahraréna, Nánuwahraho, íné Péhrasi aní mûge. Nániboreh Péhrasi kené sánsá mirau ke míowe. Manikáne omasa éhwéhnsábé aiq pútare atena wega mókake pusa ké organúq sitankéhe iraruraunsabé ehweh aintáhwe úwe.

⁷Péhrasi kegá mó iwíáhuwara Sáyúsi kegá mó iwíáhuwe. Íre morá iwíáhunsabé seye ehwehuwe. ⁸Péhrasi kegá iwíáhéra, Mókake Manikánka pusa ké organúq sitankéhe. Segá íopeqté kerek Maniká míéhrabeqte kereqsabé aiq pútare míáhwe iwíáhuwe. Sáyúsi kegá minayabe íre aiq pútare arítowé. Segá iwíáhéra, Manikánka pusa ké íre organúq sitanawire iwíáhuwe. Minayabe se mó iwíáh mó iwíáhu puara seye ehwehuwe.

⁹Anotah ehwéhutaq táhmaro Péhrasi sansá síwáhnoro kegá iriwe méra mahraréra, Itega iwíáhúnawe mah anímé íre ahabbabáq anine. Íopeqté ké, Maniká míéhrabeqte kégá ehweh teawátowapómo. Itewe íre tagariahrahúne uwe. ¹⁰Unsabe seye áhnte ehwéhnabaunsabe sóntia kené wahnahnka, Asiu kegá Pora abariwe subíyeho iwíáhéna, Sóntia keyábé, Mi aní tutáhtoqme sabiwe meqmeq itega kaegaeorabeq móátáhro aritowe.

¹¹Mó penórábéq Sísaga Poraba sebatawe ména wensabé, íre áhreúno. Íné ehweh arega Sarúsarama suwahpeq teríátónanserah mókake Aroma suwahpeq moq terinkéhe úwe.

Asiu kegá, Pora subiq suaneheqmúne u ehwéhne.

¹²Mó wehekáh Asiu kegá sío síoéra moráénéra, Manikánka tagaríehre. Wánínkakaq táchutahuqkakáq pehipi íre naneheqmúne. Ebeq Pora subiq sueq anehe táchutahuq nanehe uwe. ¹³Áhnte weh 40 wehgá miraue sío síoéra moráénue iwíáhuwe.

¹⁴Sega Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kerek Asiu kené aboawah wehreqpa pokue sensabé teriera, Manikánka tagaríehre. Itega wánínkakaq táchutahuqkakáq pehipi íre naneheqmúne. Ebeq Pora subiq sueq anehe táchutahuq nanehe. ¹⁵Minayabe itereq mó kaunsíri kerekka sóntia kené wahnahnsabé péhe éhwéh mahrarero. Mahraréq, Itega Pora ehweh tábúsoqme iranéhboq iteba meqme súno ero. Itega ahtapeq wahnahnurawéq wega sinaraq suboneheqmúne uwe.

¹⁶Uwana Porane anahnowáné ahninkáwágá mina mehwáró ehweh irowe. Irena sóntia kegá kaegaeurabeq kibekue Pora teawuwe. ¹⁷Teawuwana Poraga kíápéténinsabé áhrabéna mahraréna, Mah mahbígá arene wahnah aní ehweh teawinkéhboq meqme móato úwe. ¹⁸Úwana wega meqmena anotah wahnáhpá móatena wensabé mahraréna, Mah mahbígá ehweh teawinkeheéna meqmena suge. Karábúsiipéqté ání wenáwíq Poraga níáhrabue we meqme areba móato teníre úwe.

¹⁹Úwana anotah wahnáh ánínká mahbíne ayahtaq panantáwe meqmena kopípéq mógasenúwe. Kasenéna, Aneq ehwéh teniníbo úwana ²⁰mabhiga

wensabé, Asiu kegá moráénéwáhwe. Sega arensabé, Ahbiah Porawe kaunsíri kebá meqme súno teawigéhe. Pora éhweh tábúsoqme iranéhboq iteba meqme súno teawigéhe.²¹ Minayabe aiq pútare arítéhnehboq 40 kegá mehwatíahwe. Sega aiq mahraréra, Manikánka tagaríhre. Itega wáninkakaq táchutahuqkakáq pehipi íre naneheqmúne. Ebeq Pora subiq sueq anehe táchutahuq nanehe ewe. Sega amahnága sokah sokahue míáhwe. Peh arene ehwehnsabé áwénunowe íwe.

²² Úwana anotah wahnáhnká mi mahbíyábé, Arega tenienawe mó ke teríneho. Pehwehrue pokéwahno éna eqmaq auwowe.

Pora kámáhni wahnáh ání wenáwíq Péríkiba móato u ehwehne.

²³ Eqmaq auwena téhtaré kíápéténi síáhrabúwe. Síáhrabéna sensabé, Inokáhpeq wehuke sugé tanahráq Pora Sésáría suwahpeq meqmeta móátáhtao. Áhnte sontiá ké 200 sontiá kéréq 70 oségá káhhokóawiáh sontiá kéréq mó áhnte 200 sehsabekara matiáh sontiá kéréq sokah sokah arítáhtao.²⁴ Pora moq óseraq tútuue míahnaraq anotah wahnáh ání Péríkiba kawerue meqmeta móátáhtao íwe.

²⁵ Móátáhtao éna Péríkine páhsí sehiranue mahraréna,

²⁶ Péríkio, are anotah kawéq wáhnáh ání móne. Íné Káróríusa uge. Mó niwíqmé Árísíasa uge. Néne páhsí sáhnsahwe tagáhno. ²⁷ Asiu kegá mah ání táhтоqme subítotaq we Aroma aníne urairana íratáuge. Íratáútaq ínéreq sontiá kerekqa pehbeheráh tueq tumetáune!^j ²⁸ Wega aneq ahbabárapómo éna iranieéna sene kaunsíri kebá móátáráuge. ²⁹ Segá seyene sánsánsábé ehweh atówana wega íre anotah ahbabárire. Mi ahbabáqmé íre suboráhi ahbabáq míre. Íre karábúsiipéq móatahráhi ahbabáq míre. ³⁰ Asiu kegá mah ání suboneheqmúne uro irena apubúue areba eqmaq áuwóge. Wensabé ehweh atáh kékýabé areba pokue mi ehwéh koreawéro atóge íwe.

Páhsíipéqté éhwéhnká aiq irarúwe.

³¹ Sene wahnahnka teriunserah sontiá kegá Pora meqmera inokáhpeq Ántípáti suwahpeq móátówe. ³² Mó wehekáh óseakáq kégá Pora meqmera Sésáría suwahpeq pokuwe. Pokuwara mó sontiá kégá sene nahtapeq tuekuwe. ³³ Tuekuwara óseakáq sontiá kégá pokue Sésáría suwahpeq kéra anotah wahnáh ání Péríkiba Pora móatera páhsíakáq móátówe.

³⁴ Móátówana wega páhsí sáhnsahena Poransabé, Are eheqte ánipo kasenúwana, Íné Sírisíia marákórápéqté ání múge íwe. ³⁵ Úwana, Arensabé ehweh atéhra ke túírataq arene ehweh iraníe íwe. Wega sontiá keyábé, Érótine anotah nahtápéq ateq mitaq wahnahnoro aritowe.

Asiu kegá Pora ehweh ató ehwehne.

24 ¹ Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéné wahnah wenáwíq Ánáníásie. Moberíah wéhékáh parabagútaq wereq táchmaro

^j 23.27 Eqmaro 21.30-33, 22.25-27, 24.7 tagáhno.

Asiu kené aboawah wehreqka peh morá págegeue ehweh aritahráhi aní wenawíq Tétúra meqmera túwe. Segá Aroma kené anotah kamáhní aní Péríki Pora éhweh teawanehe úwe.

²Péríkiga, Pora meqmeq seró úwara meqmera móátowe. Móátowana Tétúraga mahrrárena, Péríkio, are anotah kawéq wáhnáh aní móne. Arega wahnahnónayabé ite Asiu ke pehwehrue mía míorahúne. Arega kawerue iwíahónawe séhréh aitaníe é itene marakó kaweraitahne. ³Minayabe itega iwíah íwíah ateq kaweróne atone úwe.

⁴Tétúraga mó mahrrárena, Áhnte ehwéh íre irarinie. Pehgáriq ehwéh teawiníboq iro. ⁵Ite iwíahúnawe mah anímé ahababáq aruqaruri aníne. Wega mah marákó márákóípéq mó ke suwahpeq mó ke suwahperue Asiu keyábé pagu pagunurairara áhnte kegá tobehéra ebehowe. Wega itene sánsá suena Néhsara suwahpeqe áníné sánsá meyáh ké wahnahnire. ⁶Wahnahnéna wega Manikánsabe iwíah íwíah atáh náhtápéq íre kawerina uraitaq itega táhtotiarau. Itene sánsá anterutainsabé ehweh ateq parabaruanehe íwíahuraune.

⁷Iwíahuraunaraq itega Pora ehweh atanéhe uraunaraq sóntia kené wahnah wenawíq Árísíasarehga tuera ite págegeue iubera Pora meqmera móbeq móátárówe. Árísíasaga itensabé, Pora ehweh atagéhboq anotah aní míéhrabeq pokue mitaq ehweh atáhro uraire. ⁸Moke ehweh atéhra ehwéhnsábé wewega teawinkéhboq kaseninanao úwe. ⁹Úwara moke wereq su Asíú kégá wega irarú ehwéhnsábé kowe atera mi ehwéh aiq pútaq ehwéhne atówe.

Poraga Péríkinsabé we éhweh teawu ehwehne.

¹⁰Poraga ehwehninkehéna anotah kamáhní áninká ayahnkaratáté saiqnówe. Saiqnówana Poraga wensabé, Itene marakórapeq arega áhnte opéq wahnahnurone. Mina tagaríónsábé pahsuqme teawiníe.

¹¹Ínéga Sarúsarama suwahpeq Manikánsabe iwíah íwíah ataníeána kowíaraugana peh airápété téhtaré wéhékáh parabaguraire. Mó kegá mi ehwéh aiq pútaq ehwéhne teawigéhboq kaseninanao. ¹²Mi ke suwahpeq íná íre ehwehéná mó ke íre pagu pagunurauge. Manikánsabe iwíah íwíah atáh náhúpéqkákáq Asiu kené momiwi nahtápéqkákáq máhpeqkakáq peh túbáh agurauge. ¹³Segá ehweh aintáhnsábé íre sokigi aintahráhowe.

¹⁴Pahsuqme teawiníboq írátiáhno. Segá Sísane sánsámé íre suwahbeh puara áwáhnáh sánsáne ewe. Mi sansámé ínéga sehgiúge. Miraunsabé itereq itene igaqnáréhreqne Manikánsabe iwíah íwíah atóge. Mósísine ehwehnakákáq Manikáne ehweh irarú kené ehwehnakákáqsábé aiq pútare arítóge. ¹⁵Mókake Manikánka moke pusa kewé kaweq kereq ahababáq kereq iriritankéhe. Ehweh aintáh kereq ínéreqka minayabe iwíahue áwénunúne. ¹⁶Íné kaweqtaq méyabe nuwahbehre. Manikánseq ómi wehukréqsabé íná íre ahababarítónsábé nirupipeq eyoyóire úwe.

¹⁷Poraga mó mahraréna, Táhmaro opéq nahnso kené marakórapeq ména nánuwahrahba seuwekurauge. Tabonah Asiu ke móne nárinieéna seuwekéna Manikánsabe iwíáhue nawinieéna seuwekurauge.

¹⁸Itega sosueq mirauraunaraq sega Manikánsabe iwíáhue atáh náhtápéq ite tagarowe. Íre áhnte ke ínéba míarowana pehwehribeq míaraugara ¹⁹Eisia marákórápété Asiu kegá tagarowe. Tagarowana ínéga ahbabárurautaq tahirí sega aneqsabé areba íre séra ehweh aintáh iripo?

²⁰Ínéga kaunsíri ke ehwéh teriátáugara areba suro kegá írátíarowe. Ahbabárurautaq tahirí sega teawé irino. ²¹Se momiwíurorabeq peh morá éhwéh iraruraunsabé sega, Íné ahbabáruraire iwíáhurowamo. Mi tanáhráq ínéga anotah ehwéhnue mahraréna, Manikánka pusa ké iriritankéhe. Ínéga mira iwíáhunsabé ibora itega ehweh aintáhwe urauge úwe.

²²Úwana Péríkiga irena Sísansabé aiq pútare atáh kéné sánsá ahrebonsabé, Pehitare aritowe. Pehitare aritená sensabé, Anotah sontiá kéné wahnah aní Árisíásaga mahtaq tuinaraq itene koti ehwéhnsábé iwíáhue teiníe úwe. ²³Teiníe éna wene kíápéténinsabé, Pora kawerue wahnahnato. Pehwehrue wahnahnúno. Wene iyahnabo anímárinká séhréh ataneheéra ménsámehnsánkakaq túírataq íre ahqáho arito úwe.

Pora téhtaré ópéq karábúsiipéq mío ehwéhne.

²⁴Táhmaro mó wehekáh parabagúwana Péríkiga wene ahre wenáwíq Tárúsíra meqmena súwe. Wene ahre Asiu iní míowe. Wega, Pora meqme súno atowana móatowana Poraga Sísansabé aiq pútare ate ehwéh teriuwe. ²⁵Poraga kaweqtaq méyabewé tabasíwe méyabewé Manikánka mókake ómi kehinánsábé ehweh aritahnayabewé irarúwe. Irarútaq Péríkiga áhre agéna mahraréna, Pehitare. Amahnága pokúno. Mókake ahwimi íre kahnaraq mó áhrabinie úwe.

²⁶Péríkiga iwíáhéné, Pugeq auwahnana Poraga móne náninabomo iwíáhúwe. Mira iwíáhúnsabé wega mó wehekáh mó wehekáhnue Pora meqme súno atowana Pora weba súwe. Wereq Porareqka ehwehnaruqaruruye.

²⁷Asiu kegá wensabé kaweróne atageheéna Péríkiga Pora íre pugeq auwowana peh téhtaré ópéq karábúsiipéq míowe. Mi tanáhráq parabagúwana mó anínká Péríkine wahnah árámbéhrí meyowe. Mi aní wenáwíqtare Pósíúsa Pésátae.

Poraga, Anotah wahnah ání Sísáhriba pokinie ú ehwehne.

25 ¹Pésátaga Sésária su wahapeq wahnahné árámbéhrí awaq mianieéna mitaq súwe. Apahtáróráq mitaq ména suena Sarúsarama su wahapeq pokúwe. ²Mibeqté Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéné wahnahnseq mó anotah Asiu kereqka Pésáta Poraga

ahbabarurai ewhéh teawúwe. ³ Segá moráénéwéra, Pora subonéhboq ahtapeq mehwaranéhe íwíáhuwe. Mira íwíáhunsabé sega Pésátansabé, Pora mahtaq Sarúsarama suwahpeq ehweh atanéhboq meqmeq sero arito uwé.

⁴ Uwana Pésátaga sensabé, Pora Sésária suwahpeq karábúsiipéq míehre. Mibeq áhníbórá pokinie. ⁵ Minayabe ite míonarabeqte anotah kegá séniragéhe. We ahbabáq kahnaraq mitaq ehweh atagéhe úwe.

⁶ Wega sensuwahpeq abapete apahtáró wéhékáhpópoq nayáhnkú wéhékáhpópoq mitaq ména suena Sésária suwahpeq pokúwe. Pokéra mó wehekáh wega wahnahnúrabeqte náhúpéq tútuue ména, Pora koweqme sero aritowe. ⁷ Poraga sútaq Sarúsarama suwahpeqte su Asíú kégá sebugéqnáhnué iriwe míowe. Iriwe méra, Wega mira ahbabárire éra áhnte ewhéh atówe. Sene ehwehme aiq pútaq ewhéh íre sokigi aweráhuwe.

⁸ Ehweh atówana Poraga mahraréna, Mósísiga sehgóro ú ehwehnkákáq Manikánsabe iwíáh íwíáh atáh náhtápéqkákáq íre ahbabárarítaráuge. Itene anotah wahnáh Sísáhri moq íre ahbabáratráuge úwe.

⁹ Úwana Pésátaga Poransabé, Asiu kegá ehweh aintagéhboq Sarúsarama suwahpeq ínéreq arereq pokéyabe awahbehro úwe. Pésátaga Asiu kené sirupipeq eyoyó aritanieéna mi ewhéh irarúwe.

¹⁰ Úwana Poraga wensabé, Ahqáho. Íné Asiu keyábé íre ahbabárarítáume tagariahne. Minayabe ite Aroma kené anotah wahnáhné koti arítáh náhtápéq míóge. Mahtaq ehweh parabaro. ¹¹ Íné pukorahu sansá íre miraurauge. Miraurautaq tahirímé íné nubiq suo teawú irino. Segá ehweh aintáhmé íre aiq pútarowe. Minayabe arega íné Asiu kebá íre móintahráhóné. Aroma wahnáh ání Sísáhri íné éhweh teawenana wewega iwíáhue tagankehe úwe.

¹² Úwara Pésátareq weba mía míau ahtébiá kéréqka só síoéra iwíáhuwe. Pésátaga Poransabé, Sísáhri íné éhweh teawenana iwíáhue tagankehe énayabé weba pokinkehe úwe.

Ágárípaga Pora éhweh iro ewhéhne.

¹³ Táhmaro mó wehekáh parabagútaq mó marákórápéqté wáhnáh ánínseq wenanahnoreqka Sésária suwahpeq suye. Wahnah aní wenáwíq Ágárípae. Anahnowá áwíq Pénáisie. Segá Pésáta mehwéh atayeheéra suye. ¹⁴ Segá táhmaro wehekáh weba míóyana Pésátaga Pora éhweh Ágárípa teawuwe. Teawena Ágárípansabe mahraréna, Péríkine arambehri merautaq wehukení karábúsiipéq míaraire. ¹⁵ Íné Sarúsarama suwahpeq mírautaq Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéné wahnahmarínseq Asiu abóáwáh wéhreqka we éhweh teníátowe. Teniera mahraréra, Itega we naho aiq ehweh atáráúnayabé itene ehweh iro. We subiq suo teníátowe.

¹⁶Teníátowana ínéga ahqáho aritená sensabé, Ite Aroma kegá wehuke pehipi íre subiq suahráhúne. Ebeqme we ehweh átah ké míáhrabeq wene ahabbabáqsabe ehwehninkehe urauge.

¹⁷Asiu kegá we ehweh ataneheéra ínéba tutotaq íné íre túbáh agurauge. Mó wehekáhtáq mi ewhéh iranieéna wahnahnuraubeqte náhúpéq tútuue ména, Pora koweqme sero arítárágúra koweqme surowe.

¹⁸Wega aneq ahkárágárá urairo íwíáhuraugara wensabé ehweh atáró kegá irigéra íre mi ewhéhnia peh mó ewhéh irare atárówe. ¹⁹Peh seyene sánsánsábé ehwehurowe. Poraga, Putiarai aní wenawíq Sísá oga míéhre urainsabé wereq sereq ehwehuwe. ²⁰Mi ewhéhmé íre niahteboge. Aneq ewhéhpómo? Árahue kaweraritanínkono íwíáhuraugae. Iwíáhuraunsabé ínéga Pora kasenéna, Sarúsarama suwahpeq pokue mitaq mah ewhéh kobarabaruanéhkono urauge. ²¹Uraugana Poraga, Ahqáho. Aroma wahnáh ání Sísáhri íné éhweh teawenana wega iwíáhue tagéna teinkéhe uraire. Urainsabé, Ínéga eqmaq auwahráhonaraq Sísáhriba pokinkehe. Amahnága karábúsiipéq míahno atáráuge úwe.

²²Úwana Ágáripaga Pésátansabé, Ínénéga mi aníné ehweh iraníe úwana, Ahbiah arega irankéhe úwe.

²³Mó wehekáh Ágáripareq wenanahno Pénáisireqka wahnah aníté táchnsá siwahriruera suye. Sereq sóntia kené wahnahnseq anotah wehwárínseqka momiwí nahtápéq kibekuwe. Kibekuwana Pésátaga, Pora koweqme sero úwana koweqme suwe.

²⁴Pésátaga mahraréna, Ágáripareq ómi itereq momiwíúna kerero, mah aní tagahro. Moke Asiu kegá Sarúsarama suwahpeqkakáq mahtaqkákáq mah anínsábé teni teninurowe. Sega ínénabe, Mi aní anotah ahbábáq ání púa subiq suo ato éra pagu pagunaintárówe. ²⁵Ínéga we kasenue tagéna pukorahi ahabbabáq íre tagarauge. Wega, Aroma wahnáh ání Sísáhri íné éhweh teawenana wewega iwíáhue tagankehe uraire. Urainsabé ínéga weba eqmaraníe íwíáhuraugae.

²⁶Mah anínsábé kasenue tagéna wene ahabbabáq íre tagaraunsabé Sísáhrinsabé aneq ewhéh páhsíipéq sehiranue teawinínkono? Minayabe wene ehweh irageheéna iteba móátóge. Ágáripao, wene ehweh iro. Itene anotah wahnáh Sísáhri wene ahabbabáqsabe páhsí sehiraniniboq itega mah aní kasenoro. ²⁷Karábúsiipéqté ání mó wahnáh ánípá pehipi eqmaq áuwéhnayabé íre kaweq sansáne. Minayabe wene ahabbabáqmari sehiraninie úwe.

Poraga we éhweh Ágáripa teawu ehwehne.

26 ¹Ágáripaga Poransabé, Are éhweh teio úwe. Úwana Poraga ayah pankeqme mahraréna, ²Ágáripao, are anotah wahnáh ání móne. Íné éhweh teawenayabé nirupipeq eyoyóire. Asiu kegá áhnte ehweh aintárónsabé amahnága tábúsoqme teawiníe. ³Arega moke Asiu

kené sánsánkákáq sene ehwehnkakáq aiq ahtebáhne. Minayabe arega néne ehweh irahnayabé nirupipeq eyoyóire. Kawerue iwíáhinkehboq pehwehrue mé iro úwe.

⁴ Poraga mó mahraréna, Ómi Asiu kegá Sarúsarama suwahpeq miraurau sansá tagaríahwe. Íné animai míáhwataq nánuwahrah mírabeq miraowa sansá tagaríahwe. ⁵ Péhrasi kegá mirau sansá anotah pagégé sánsáne. Íné Péhrasi aní ména mi sansá kawerue miraurauge. Minayabe Asiu kegá tagaríahwe. Mi ehwéh teaweyabe suwahbehtaq tahirímé sega aiq teawé irino.

⁶ Naho naho Manikánka itene igaqnaréhyabe áhnte kawéq éhwéh teriuwe. Ínéga mi ehwéhnsábé aiq pútare atóge. Aiq pútare atena áwénunuraunsabé mó kegá ehweh aintárówana amahnága mahtaq míoge. ⁷ Airápété téhtaré iteruwahrah kahnáhnká inokáhpeqkakáq wéhékáhnkakaq Manikánsabe iwíáh íwfíah atáhwe. Segá kawerue iwíáh íwfíah atera, Manikánka omasa éhwéh sehginawire éra áwénunuwe. Ínéga moq miraue áwénururauge. Minayabe Asiu kegá ehweh aintárówe. ⁸ Manikánka pusa ké iriritéhnsábé aneqsabé íre aiq pútare ataho úwe.

⁹ Poraga mó mahraréna, Ínéga menah Sísá, Néhsara suwahpeqte ánínsábé aiq pútare atáh ké síwíoqnanauge íwíáhurauge. ¹⁰ Iwíáhéné Sarúsarama suwahpeqte Sísá tagaríah ké síwíoqnarauge. Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéné wahnah kegá, Miraúno aintárówana Sísá tagáriáh ké karábúsiipéq sitáráuge. Se subiq suanéhe íwíáhurowana miraoro arítáráuge.

¹¹ Sísá tagariáh kégá sene sánsá suera Sísansabé íre kaweq ehwéh atageheéna ínéga moke Asiu kené momiwí nahmárítápéq anotahtaq kamah ariena síwíoqnarauge. Anotah abíáhnsá aritená wáhnaupéqté ké suwahpeqkakáq pokue síwíoqnarauge úwe.

Poraga Sísá tagó ehweh Ágárípa teawu ehwéhne.

(Eqmaro 9.3-19, 22.6-16)

¹² Poraga mó mahraréna, Ínéga mirauraunsabé Támákása suwahpeq pokinie íwíáhurauge. Iwíáhuraugara Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéné wahnah anímárínká, Kaweróne éra, Komiraúno aintárówe. Komiraúno aintárówana ahtapeq pokurauge. ¹³ Pokuraugana wéhékáhnabubu íopeqté anotahtaq téhraguraire. Mi tehrehme pópoqnah kiotaiqme téhrarairana tagarauge. Ínéreq ahtapeq sénító kereq míaraunarabeq téhraguraire. ¹⁴ Anotah téhraguraitaq moke itega marakóipeq márunsurahuraune. Íbaru ehwéh, Asiu kené ehwehnka iraréna, Sorao, Sorao, aneqsabé níwíoqnahno? Kirusa séhíkárátáq are peraq míáhnana érinserah amahnága arere érire uraire.

¹⁵ Urairana ínéga, Anotah aníno, are insebo uraugana wega, Íné Sísá arega níwíoqnáhna aní múge. ¹⁶ Iriwe míahno. Arega néne arambehri

mirainkeheéna areba tuena omaq atóge. Amahnága tagáhna naneqkakáq mókake sokigi awéna naneqkakáq teri terininkehe.

¹⁷Nahnso kebá eqmaraníe. Mókake ínéga are séhréh atáhnaraq sereq Asiu kerekka íre subiq suagéhe. ¹⁸Nahnso kegá sirupipeqté síúrá ebiqme tagéra sunkíkírirabeqe sánsá suera téhrehrabeqe sánsá miraigehboq kosíwáhnorúno. Owainawane págege sansá suera Manikáne ah tapeq nogigéhboq kosíwáhnorúno. Segá arene ehweh íréhrataqmé sene ahbabáq kaweraritena sensabé, Ite ínénabe aiq pútare aintáh púana ínéga omaq itó ánímári míahwe aitaníe urairana írátáuge úwe.

Poraga Ágárípa wene arambehriyabé teawu ehwehne.

¹⁹Poraga mó mahraréna, Ágárípao, are anotah wahnáh ání míahna puah néne ehweh iro. Sísaga íópeqté tenítái ehwéh íre anterúóge. Írakaumo.

²⁰Téhwe Támákása su wahapeq síwáhnorurauge. Síwáhnoréna mitaqté kékábé, Itene ahbabáq sansa sueq Manikánsabe áhraboro. Áhrabirataq mó ahbabáq pehragéq peh kaweqtaq méq wene arambehri miraoro. Mirairataq mó kegá itene ahbabáq sansa aiq pútaq sutowe íwíahigehe urauge. Anehémé Sarúsarama su wahapeqkakáq moke Súrfia marákórápéqkákáq naruo ke míarorabeqkakáq mah ehwéh síwáhnorurauge.

²¹Mah ehwéh síwáhnoruraunsabé Asiu kegá Manikánsabe íwíah íwíah atáh náhtápéq íné tagéra táhtoqme, Subiq suanéhe íwíahurowe.

²²Manikánka menahnkákáq amahnágaákáq aiq séhréh aintéhre. Séhréh aintéh púana iriwe ména anotah kerek íre síwíqkakaq kéreqsabé ehweh teiúge. Manikáne ehweh iraru kerek Mósísireqka iraru ehwéhmé teiúge. Ínéga mó ehwéh íre teiasa peh mi ehwéh teiúge. ²³Segá mahraréra,

Mókakewe Manikánka omaq ato aní, ite meirena kaweraitéh ani anotah erínana pukinkehe. Pukéna pusa ké míáhrarabeqe ebeq iriginkehe. Wega irigena Asiu kerek nahns kerek téhrorahi ehwéh terinkéhe uwe. *(Aisaia 42.6, 49.6)*

Mó ehwéh íre teiasa peh mi ehwéh teiúge úwe.

Poraga Ágárípansabé, Aiq pútare ato ú ehwehne.

²⁴Pésátaga Porane ehweh saiqnaruena anotah ehwéhnéna, wensabé, Porao, are múguwahgu aní úkurone. Áhnte sehirania pükú sáhnsah sáhnsahuronaga múguwahgu aní úkurone úwe.

²⁵Úwana Poraga wensabé, Pésátao, are anotah wahnáh ání móne. Íné íre múguwahgu aní ména peh aiq pútariahnsanuge. Íre pehipi irarúge. Peh tábúsoqme íwíahéna iraruge. ²⁶Ínéga teiú éhwéhmé Ágárípaga tagariéh púana wensabé pahsuqme teawúge. Sísaga mirauraime íre epéráhpéria peh wehuke míaropi miraurai puana Ágárípaga aiq moke írátíhre. ²⁷Ágárípao, arega Manikáne ehweh iraru kené ehweh aiq pútare aritahno? Íné tagaríómé arega aiq pútare aritahne úwe.

²⁸ Úwana Ágárípaga Poransabé, Arega tenienayabé ínéga mótaq Sísá kéranié íwíahono úwe. ²⁹ Úwana Poraga wensabé, Mótaqpópoq mókakebopoq íné íre tagaríoge. Íre arebataq ómi amahnága néne ehweh írah kékabé nirutaboirarítóge. Ite ómi íné tahnsa aní úkigeheéna púreraitóge. Íre íné tahnsa karábúsiipéq míageheéna peh Sísansabé aiq pútare atageheéna púreraitóge úwe.

³⁰ Úwara Ágárípareh Pésátareh Pénáisireh sereq tútuue míó kerekka irigue ³¹ máhpeq tueyokuwe. Tueyokéra sebataq ehwehnéra, Mi anínká pukorahi ahbábáq íre mirauraire. Wega karábúsiipéq mía míaorahi ahbábáq íre mirauraire uwe.

³² Ágárípaga Pésátansabé, Mi anínká, Aroma wahnáh ání Sísáhriga íné ehweh iranawire íre iraruraitaq tahirímé soraq auwo ató irino úwe.

Pora Aroma su wahpeq pokinkeheéra sípiipéq móató éhwéhne.

27 ¹ Pora Ítári marákórápéq eqmarankeheéra sega wereq mó karábúsiipéq míó kerekka wehukení wenawíq Súriásaba móritówe. Súriásawe we sóntia kené kíápéténí ména 100 sóntia ké wahnahnéna anotah wahnáh ání Sísáhrine arambehri aní míowe. ² Áramítíami su wahpeqte sípígá mó ke su wahpeq mó ke su wahperue Esia marákórápéq pokinaútaq Súriásaga Porareq mó karábúsiipéqté kerekka sípiipéq móritówe. Mó aní wenawíq Árísátáki sípiipéq míowe. We Tésárónáika su wahpeq Másérónia marákórápéqté ánine. Itega sípi kewewe q pokowane.^k ³ Pokéq mó wehekáh Sáiróna su wahpeq sewane. Súriásaga Pora kaweratena wensabé, Arega mahtaq sewiéhnaraq arene iyahnaboga kirabo atagéhe úwe.

⁴ Mó wehekáh itega sípi kewewe q pokowane. Iuranabiahtapeq anotah soirírúnsabe marakó áwíq Sáipára ogehpeqtáq sótaikowane. ⁵ Sótaikékq Sírisía marákórápéqkákáq Pámbírfia marákórápéqkákáq anotah wanítábá sótaikékq Árísía marákórápéq Máíra su wahpeq kowane.

⁶ Sóntia kené kíápéténiga mitaq mó sípi Ítári marákórápéq pokína sípi kabaruwe. Kabaréna wega Árekásántáriá su wahpeqte sípi Ítári marákórápéq pokína sípi ábóraq marena ite meiqmena sípiipéq móítowe.

⁷ Mitaq sípi kewewe q anotah soirírúnsabe táhmaro wehekáh pehwehrue pokowane. Pehwehrue kúwaq itega Níra su wahpeq kótaikowane. Mitaq anotah soirírúnsabe itega obaríqmé íre korahowane. Itega Sárámóni marákórápéq kótaikékq Kíriti marákórápéqté áyéhrápéq kótaikékq mi marákó ogehpeq kowanee. ⁸ Sípiwarí segagairabeq áwíq Kaweqtapére. Mitaq Áráséa su wahpeq wahtotare. Sípiipéq pehwehrue mitaq kowane.

⁹ Anotah soirírúnsabe koyabo seyabonue áhnte wehekáh sótaikúwe. Ópeq tanáhráq súwana anotah soirírúnsabe wánínka áhnte

^k 27.2 Árúka mah pahsí sehiranú aní moq mi sipíipéq kiwíowe.

nonaburóróúwe. Minayabe Poraga sensabé,¹⁰ Sípiakáq itenkakáq wánínkoneho. Íné iwíáhumé pokonaraq íre peh sípiakáq kahgoakáq ite moq wánínkoneheqmúne úwe.

¹¹ Úwana sóntia kené kíápéténiga Porane ehweh íre irena peh sípi soberú anínseq sípi abowáreqne ehweh irowe. ¹² Sipwarí segagairabeq ópeq tanáhráq méyabe íre kaweqtapéq púara áhnte kegá, Sípi keweweq pokoneheqmúne uwe. Kírití marákórápéq mó sipí kagairabeq áwíq Píníkie. Segá iwíáhéra, Píníkiwe íre anotah soiríri marákóe. Minayabe sípi keweweq pokue ópeq tanáhráq mitaq kowíanehe uwe.

Anotah soirírúnsabe wánínsabe anotah nonaburóróúwe.

¹³ Pehgáriq soirírúnsabe segá iwíáhéra, Aiq kawerire iwíáhuwaq sípi keweweq Kírití marákórápéqté áyéhrápéq wahtotaq pokowane.

¹⁴ Pokowanana marakóipeqté anotah soiríqká paentowe.

¹⁵ Anotah soirírúnsabe sípi sóirirúrabeq íre korahúnsabe sípi soberú anínká sípi kényabonkúwana sóiriqka anehepeq pagume meqmene kúwe. ¹⁶ Itega Káúra marákó sótaikowanaraq pehgáriq sípi abariue pankeqme sípirapéq marahwáne. Anotah soirírú púana mi arámbéhrí anotah pagégé árámbéhríe.

¹⁷ Sípi pitegíneho éra págege nahgáqtáté ákáhnabubu táhru táhruuwe. Ápáríka marákóráq sóiriqka sípi paentáwena arahwéraq móitehneho éra segá séri pugeq súówana sípiga pehipi pokúwe. ¹⁸ Mó wehekáh peh anotah soirírúwana sípi umehúnsabe wánínkíneho éra segá kahgowarí mewe wánípipeq súówe.

¹⁹ Súówana mó wehekáh mónkakáq anotah soirírúwara mó wehekáh anotahtaq áhreu puara sípi soberé mensáméhnsámári mewe wánípipeq súówe. ²⁰ Áhnte wehekáh íónkakaq pópoqnahakáq wehyoqkakáq íre ábóraq kowana peh anotah ibónsúwana sóirirúwe. Minayabe segá wánínkoneheqmúne iwíáhuwe.

²¹ Wánínkoneheqmúne iwíáhéra áhnte wehekáh táhutahuq awehriuwé. Awehriuwana Poraga se míorabeq séna sensabé mahraréna, Wehukeo, néne ehweh ireq Kírití marákórápéq íre súotaq tahirímé sípiipéqté ménsáméhnsá peh kék irino. ²² Amahnága íre áhreoro. Moke itega íre pukoneheqmúne. Peh morá sípi airaiq piteginawire.

²³ Íné Manikáne aní ména wensabé iwíáh íwíáhata atauge. Inokáhpeq wene íopeqté ánínká ínéba iriwe ména ²⁴ mahrarue teniena, Porao, íre áhreúno. Aroma kené wahnah Sísáhriga arene ehweh irankéhboq weba pokiniewóne. Minayabe Manikánka arereq moke sípiipéq míah kéreq amahnága íre pukia peh oga míáhro aitéhre. ²⁵ Manikánka tení éhwéhnsábé aiq pútare atóge. Wega teninsábé aiq pútaraginawire íwíáhuge. Minayabe íre áhreoro. ²⁶ Peh morá sóiriqka paentáwe sípi marakóipeq surahue piteginkehe úwe.

²⁷Inokáhpeq 14 wehekáh parabagútaq anotah soiríqká íre parabagia peh sípi anotah soréq wání áwíq Mérítérénía paentowe. Paentowara inokáhnabubu sípiipéq arambehrio kegá, Marakó peh wahtotare íwíáhuwe. ²⁸Iwíáhéra sega náhgáqtate wání agehga marówana peh ákáhtaq wahtótáq 40 míta kowe. Konsabe sípiga mó kúwara sega mótaq mó agehga marówana peh wahtotaq 30 míta agúwe. ²⁹Peh wahtotaq agú púara sípi marakóipeqté ébáhmári paentáwe súnsabe pitegineho éra áhreuwe. Áhreéra itaréitaré náhgáqtáq áhéní sarira mewe wánípipeq márówe. Mi ahénígá wánípipeq tuegáwagiwe ambubu aginkeheéra inokáhpeq sípi anehepeqte tuparúówe. Tuparuera apubúue ahyahbikerankeheéra púreruwe.

³⁰Sípiipéq arambehriu kegá seye náhenéra, Mahtaq pukonehboq sípiakáq karábúsi keákáq sueq káriq sípi kewewe marakóipeq pokoneheqmúne uwe. Mira íwíáhunsabé sega mó ke péhe éhwéh teriera, Itega mó ahéní sípi abiahtapeq sariwe tuparuanéhe uwe. Tuparuanéhe éra káriq sípi wánípipeq márumárówe. Mi káriq sípi kewewera pokonehe éra márumárówe. ³¹Márumárótaq Poraga sóntía kené kíápéténireq wene sóntía kereqsabé, Sípiipéq arambehriu kegá ite iuwera pokirataq wáníkoneheqmóe úwe. ³²Úwara sóntía kegá káriq sípi táhraró nahníáq kiraq súówana mi sipí sóreq wanítáq márunsurahéna pehipi pokúwe.

³³Ahyahbinkiranotaq Poraga ómi míó keyabé, Táhutahuq nahro éna pagu pagunéna sensabé, Itega téhtaré wíkí iwiáh kikiréq táhutahuq íre narutówe. ³⁴Irupi pukiyehboq amahnága nahro. Ite íre wáníkoneheqmúne. Peh ite ómi áhkórapeq kéagorahúne úwe. ³⁵Mi ewhéh iraréna se tagotaq táhutahuq mewena Manikánsabe kaweróne atena keqme nowe.

³⁶Keqme nowara sirupipeq moke eyoyóéra táhutahuq nowe. ³⁷Peh íregáritaq 276 wehuké mi sipíipéq míahwane. ³⁸Se táhutahuq nowana siyahbankirowara sípi umehíného éra moke tahutáhúq wánípipeq súówe.

Sípi pitegú ehwehne.

³⁹Ahbiahipeq marakó ábóraq kowara sípiipéq arambehriu kegá tagéra eheqte marákóbo íwíáhuwe. Iwíáhéra kaweq arahwé tagéra sípi korahonaraq mitaq kowíanehe íwíáhuwe. ⁴⁰Mira íwíáhunsabé sega áhéní nahníáq kiraqme sóreq wanípípéq súówe. Sípi soberinkeheéra sega soberé kara pugeq súówe. Sóiriqka sípi paentáwe áhnopeq méitankeheéra sega séri pankeqmárówe.

⁴¹Moke mirau puana sípiga peheráh kéné wánípipeqté arahwéraq móbegue kowíowe. Arahwéraq móbegúnsabe íre pokorahúwana anehepeq wánínka mésubiqmaq subiqmarúwe. Mésubiqmaq subiqmarúnsabe sípi piteginaúwe.

⁴²Sóntía kegá iwíáhéra, Karábúsi kegá wánípipeq súbímiue áhkórapeq keague taqnobagiyeho éq amahnága se subiq suanehe íwíáhuwe.

⁴³ Iwíáhuwana sene kíápéténiga, Pora subiq súého íwíáhéra ahqáho aritowe. Wega wánípipeq súbími tagaríah kékabé, Ebeqme itega wánípipeq ahkuague súwímiue áhkórapeq pokoro. ⁴⁴ Anehe mó kegá sípi pitegia áyéhráqpópoq abaraqpópoq táhtoqme áhkórapeq kéagigehe úwe. Úwaq itega moke wega teiunserahnue kaweqtaq áhkórapeq kéagowane.

Wehenka Pora pó ehwehne.

28 ¹ Áhkórapeq kowéq mi marákó áwíq Márátae irahwáne. ² Mibeqté kegá ite mehweh aitera kaweraitówe. Ibonsúwana titirúnsabe sega ira paríowe. ³ Poraga irawarí kosiqme sesiqmeue ira pariowe. Ira pariotaq osoronsabe mipi mío wehenká ira kunkúnúwana tueyokéna Porane ayahnkara pówé. ⁴ Wehenka wene ayah péna pahtiwara mibeqté kegá tagéra seye náhenéra, Mi anímé wehuke subiq suo anípómó. Íre wánínkinsabé we ahbabáq ani púana amahnága pukinkehe uwe.

⁵ Uwana wene ayahnkara kóbiq kóbirúwana wehenka iraipéq megúwana Pora peh míowe. ⁶ Peh míowara sega áwénunéra iwíáhéra, Wene ayahnkara muinabomo. Aunúnkaq márunsurahéra pukinabirapómó íwíáhuwe. Íre wahto tanáhráq áwénunuwana sene iwíáh íre aiq pútaragúnsabe sega mó iwíáhéra, We manikápómó íwíáhuwe.

Awahre koré kaweragú ehwehne.

⁷ Mi marákórápéqté wáhnáh ání wenáwíq Púbíúsae. Mitaq wene marakó wahtotare. Wega ite mehweh aintena wene nahtapeq apahtáróráq kawerue kirabo aitowe. ⁸ Wenabo osorosorú awahrééna puriq puriqkakaríwe. Awahreúwana Poraga weba séna púreréna wene ayahnkaratáté táhtorowana kaweragúwe.

⁹ Kaweragúwara moke mi marákórápéqté kegá minayabe írówara moke awahre kegá Poraba suwana púreraritowana kaweragúwe. ¹⁰ Mibeqté kegá ménsámehnsá pehipi nái náinuwe. Itega mi marákóráq apahtáró íó méq suanehe owanaraq moke iuwahbeh naneq ménsámehnsá sípiipéq sáharageheéra náíúwe.

Poraga Aroma su wahpeq pokú ehwehne.

¹¹ Árékásántaría su wahpeqte sípi ópeq tanáhráq mitaq sípi kagairabeq kowe. Sípi abiahtapeq se ábárahrené siyahqno tahnsa náneq píksah kowe. Mi abárahrewé péhe máníká áwíq Sú sine ahnínkáwáráree. Apahtáró íó itega mi marákóípéq méq mi sípi keweweque pokowane. ¹² Mó marákórápéq pokue Sírákíúsa su wahpeq apahtáróráq kowíahwane. ¹³ Mitaq sueq sípi keweweque pokue Árégiúma su wahpeq pokowane. Mó wehekáh sípi anehepeqte sóífrúnsabe mitaq sueq apahtáróráq sípiipéq Pútéóri su wahpeq kowíahwane.

¹⁴ Mitaq Sísa tagaríah ké méra, Iteba kaegaeoro unsabe abapete téhtaréráq seba kowíahwane. Mitaq sueq ahtapeq pokue Aroma suwahpeq konehe íwíahowane. ¹⁵ Aroma suwahpeqte Sísa tagaríah kégá, Porarehga áhníbórá seneherawoe u ewhéh irera táhmaro kega ahtapeq sure máhkétirapéq áwíq Ápíúsa séra mitaq íwénunuwe. Mitaq kaegaeo nah apahtáró korabeq íwénunuwe. Poraga sutaq se tagéna wene arupipeq eyoyóéna Manikánsabe iwíáh íwíáh atowe.

¹⁶ Itega Aroma suwahpeq kowíahwanaraq sega Pora íre karábúsiipéq móatera peh wewene nahtapeq móátowe. Werek peh morá we wahnhahnú sontiá ánínseqka kaegaeuye.

Poraga Aroma ke kaweq ewhéh teriu ewhéhne.

¹⁷ Wega mitaq ména apahtáróráq mibeqté Asiu kené wahnah keyábé síáhrabuwara suwe. Weba suwana sensabé, Nánuwahraho, Asiu ke íre ahbabáq arítáráuge. Iteriborehne sansá íre anterutauge. Se íre ahbabárarítáragarawé Sarúsarama suwahpeqte Asiu kegá íné táchtoqme Aroma kebá móíntárówe. ¹⁸ Aroma kegá néne ahbabáqsabe kabaréra kasenaintárówe. Kasenainterá se ahtebome íné íre pukorahi ahbabárrauraunsabé sega, Soraq auwanéhe urowe.

¹⁹ Soraq auwanéhe urowara Asiu kegá anotah ahqáho arítárówe. Anotah ahqáho arítárónsabé ínega mahraréna, Aroma wahnáh ání Sísáhri íné éhwel teawenana iwíáhue tagéna teinkéhe urauge. Minayabe surauge. Séna nánuwahrah Asíú kékabé ehwéh aritanieéna íre surauge. ²⁰ Ite tagéna mah ewhéh teinieéna íáhrabuge. Marakóipeq tuina anímé ite Asiu kegá áwénunona anímé wensabé aiq pútare atóge. Minayabe karábúsiipéq míóge úwe.

²¹ Úwara sega wensabé, Síría marákórápéqté kegá are éhwel pahsí íre sehiranue iátowe. Mahtaq suro Asiu kegá arega ahbabárire íre teiátowe.

²² Mah marákó mårákórápéqté kegá Sísane sásá íre kaweq sansáne tei teinurowe. Minayabe arega teiena ewhéh iraneheqmúne uwe.

²³ Seyega iwíáhu wehekáh Porane nahtapeq áhnte kegá weba suwe. Suwana wega moke mi wehekáh Manikánka wahnah wahnhahnirabeqte éhwéh teriuwe. Segá Sísa éhwel irageheéna wega Mósísiga sehígíoro ú ehwehnkákáq Manikáne ehwéh iraru kené sehirankakaq sáhnsahwe síwáhnorúwe.

²⁴ Síwáhnorúwara táhmaro író kega wene ehwehsabé aiq pútare atówara mó kegá íre aiq pútare atówe. ²⁵ Segá íre peh morá íwíáhuwana pokonehera utaq Poraga mahraréna, Manikáne Awanka wene ehwéh irarú ani wenáwíq Áísáía iwíáh atowana wega itene igaqnaréhyabe mahraréna,

²⁶ Mah ke korerio. Korerie, Itene iahrega áhnte tanáhráq ireqmé íre kawerue iahtebahwe. Itene iuranka áhnte tanáhráq tagéqmé íre kawerue iahtebahwe korerio.

²⁷ Sene iwíáh págege agirara sene siahrerate ireyabe suwahrieh puara
sene siahre parokirara sene siura aiq pigire. Sega ireyabe íre
suwahriehtaq tahirímé sene siahre iréra siura tagéra kawerue
siahtebah irino. Iahtebahtaq tahirímé ínéba surowana kawerarító
irino. Íné Manikánka aiq iraruge úwe teriuwe. (Aisaia 6.9-10)

²⁸ Poraga Áísáíane ehweh teriena mó mahrraréna, Ite mina tahnsano
puana Manikáne Awanka iwíáh ato ehwéhnká aiq pútaragire. Minayabe
Manikánka Sísansabé aiq pútare atáh ké kawerarite ehwéh nahnsó ke
kororio aintéhre. Nahnsó kegá kawerue iratiagehe. Minayabe ahtebahro
úwe. ²⁹ Poraga Aroma suwahpeqte Asiu ke mi ehwéh aiq teriuwe.
Teriuwara Asiu kegá seye ehwehéra pokuwe.

³⁰ Poraga mitaq téhtaré ópéq ména wewega mó iotáq mó iotárue
paiqma paiqmaru nahtápéq míowe. Wene nahtapeq su keyábé kawerue
mehweh aritena ³¹ Manikánka wahnahni ehwéh teri terinúwe.
Teriena itene Wahnah Sísa Karáhé éhweh pahsuqme síwáhnorúwe.
Síwáhnorúnsabe Aroma wahnáh kégá íre ahqáho atówe.